Evropská Komise

Ředitelství pro životní prostředí

HODNOCENÍ PLÁNŮ A PROJEKTŮ, VÝZNAMNĚ OVLIVŇUJÍCÍCH LOKALITY SOUSTAVY NATURA 2000

Metodická příručka k ustanovením článků
6(3) a 6(4) směrnice o stanovištích 92/43/EHS

Listopad 2001

Oddělení pro posuzování dopadů na životní prostředí,
School of Planning,
Oxford Brookes University,
Gipsy Lane,
Headington,
Oxford,
Anglie
OX3 0BP
0044 (1)865 483434
wjweston@brookes.ac.uk

EDICE PLANETA 2004

Poprvé zveřejněno v angličtině pod názvem Assessment of plans and projects significantly affecting Natura 2000 sites – Methodological guidance on the provisions of Article 6(3) and (4) of the Habitats Directive 92/43/EEC
Úřadem pro oficiální publikace Evropských společenství, ul. Mercier 2, L-2985 Luxembourg (2002)

© European Communities, 2002

Český překlad: © Ministerstvo životního prostředí, 2004

Odpovědnost za překlad nese plně Ministerstvo životního prostředí České republiky.

Odborný časopis pro životní prostředí
Ročník XII, číslo 1/2004
Vydává Ministerstvo životního prostředí
Vršovická 65, 100 10 Praha 10,
tel. 267 122 549, fax: 267 126 549

ISSN 1213-3393
MK ČR E 8063

Titul PLANETA má registrováno Ministerstvo životního prostředí a časopis vychází 4 až 6x ročně jako monotématická čísla věnovaná problematice životního prostředí.

OBSAH

1 ÚVOD 4
1.1 Povaha dokumentu 4
1.2 Struktura 4

2 VŠEOBECNÝ POSTUP A PRINCIPY 5
2.1 Popis této příručky 5
2.2 Obecný postup při rozhodování 7
2.3 Forma podávání zpráv a ukládání dat 7
2.4 Hodnocení vlivu na životní prostředí (EIA) a strategické hodnocení (SEA) 7
2.5 „V kombinaci s jinými plány nebo projekty“ 8
2.6 Alternativní řešení a zmírňující opatření 8
2.7 Naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu 9
2.8 Zahájení hodnocení 10

3 METODIKA PRO ČLÁNKY 6(3) A 6(4) 11
3.1 První etapa: Zjiš• ovací řízení (screening) 11
3.1.1 Úvod 11
3.1.2 První krok: management lokality 11
3.1.3 Druhý krok: popis projektu nebo plánu 11
3.1.4 Třetí krok: charakteristiky lokality 12
3.1.5 Čtvrtý krok: hodnocení významnosti 13
3.1.6 Shrnutí 14
3.2 Druhá etapa: Odpovídající hodnocení 18
3.2.1 Úvod 18
3.2.2 První krok odpovídajícího hodnocení: požadované informace 18
3.2.3 Druhý krok odpovídajícího hodnocení: předpovídání dopadu 19
3.2.4 Třetí krok odpovídajícího hodnocení: cíle ochrany 19
3.2.5 Čtvrtý krok odpovídajícího hodnocení: zmírňující opatření 21
3.2.6 Výstupy 21
3.3 Třetí etapa: Hodnocení alternativních řešení 24
3.3.1 Úvod 24
3.3.2 První krok: identifikování alternativních řešení 25
3.3.3 Druhý krok: hodnocení alternativních řešení 25
3.3.4 Výstupy 25
3.4 Čtvrtá etapa: Hodnocení v případě, že neexistují žádné alternativy a negativní účinky přetrvávají 29
3.4.1 Úvod 29
3.4.2 První krok: Identifikace kompenzačních opatření 29
3.4.3 Druhý krok: Hodnocení kompenzačních opatření 30
3.4.4 Výstupy 30
3.5 Shrnutí hodnocení 32
3.6 Soubor doporučení pro přezkoumávání informací, sestavených pro účely hodnocení podle článku 6(3) a 6(4) směrnice o stanovištích 33
3.6.1 Úvod 33
3.6.2 Aplikace souboru doporučení 33
3.6.3 Uživatelé souboru doporučení 34

ZÁKLADNÍ PRAMENY A METODICKÉ PŘÍRUČKY 37

Dodatek 1
VÝCHOZÍ PODKLADOVÉ STUDIE, PŘEDPOVÍDÁNÍ DOPADU A HODNOCENÍ VÝZNAMNOSTI 38

1. ÚVOD 38
1.1 Co se očekává od ekologického hodnocení? 38
1.2 Identifikace potenciálních dopadů 38
1.3 Které složky ekosystému by měly být zkoumány? 39

2. VÝCHOZÍ PODKLADOVÉ STUDIE 39
2.2 Terénní studie 39
2.3 Studie o rostlinách a stanovištích 40
2.4 Ptáci 40
2.5 Savci 41
2.6 Obojživelníci a plazi 41
2.7 Suchozemští bezobratlí 42
2.8 Analýza dat a interpretace výsledků 42

3. PŘEDPOVÍDÁNÍ DOPADU 42
3.1 Úvod 42
3.2 Vstupy pro predikci dopadu 43
3.3 Metody predikce dopadu 43

4. HODNOCENÍ VÝZNAMNOSTI 43

Prameny 44

Dodatek 2
VZOROVÉ HODNOTÍCÍ FORMULÁŘE 45

DIAGRAMY
Diagram, znázorňující postup podle článku 6(3) a 6(4) (z MN2000) ve vztahu k jednotlivým etapám podle této příručky 6
Diagram pro první etapu: Zjiš• ovací řízení 10
Diagram pro druhou etapu: Odpovídající hodnocení 17
Diagram pro třetí etapu: Hodnocení alternativních řešení 24
Diagram pro čtvrtou etapu: Hodnocení v případě, že neexistují žádné alternativy a negativní účinky přetrvávají 28

BOXY
1 Popis parametrů projektu nebo plánu 12
2 Hodnocení kumulativních dopadů 12
3 Zdroje, s jejichž pomocí lze identifikovat dopady 13
4 Příklady indikátorů významnosti 13
5 Příklady případových studií: hodnocení významnosti 13
6 Dotazník o informacích pro odpovídající hodnocení 18
7 Zdroje informací 19
8 Metody předpovídání dopadů 19
9 Příklady cílů ochrany 19
10 Dotazník o integritě lokality 20
11 Příklady případových studií: Negativní dopady na integritu lokalit 20
12 Příklady případových studií: Zmírňující opatření 21
13 Příklady případových studií: Hodnocení alternativ 25
14 Jak hodnotit alternativní řešení 25
15 Příklady kompenzačních opatření 29
16 Příklady případových studií: Kompenzační činnosti 30

1 ÚVOD

1.1 POVAHA DOKUMENTU

Smyslem tohoto dokumentu je poskytnout nezávaznou metodickou pomoc při provádění nebo prověřování hodnocení, vyžadovaných podle článků 6(3) a 6(4) směrnice o stanovištích[1] (označovaných v dalším textu jako „hodnocení podle článku 6“). Tato hodnocení jsou vyžadována tam, kde projekt nebo plán může mít významný účinek na lokality soustavy Natura 2000[2]. Metodika byla vyvinuta během výzkumu, prováděného jménem Ředitelství pro životní prostředí (DG Environment) Evropské komise. Výzkum byl založen na shrnutí existující literatury a doporučení v rámci EU i celého světa a dále na zkušenostech, získaných zpracováním materiálu z případových studií tam, kde byla prováděna hodnocení podobná těm, požadovaným uvedenou směrnicí.

Tato příručka je určena zejména pro investory, poradce a konzultanty, správce chráněných lokalit, praktiky, odpovědné úřady a centrální úřady v členských státech EU i v kandidátských zemích. Doufáme, že bude zajímavá i pro další organizace, podílející se na péči o lokality soustavy Natura 2000.

Příručku je nutné používat vždy spolu se směrnicemi a národní legislativou a jen v kontextu doporučení, sepsaných v interpretační příručce Komise, nazvané „Péče o lokality soustavy Natura 2000: Ustanovení článku 6 směrnice o stanovištích 92/43/EHS“ (české vydání MŽP Praha, 2002; dále jen „MN2000“). MN2000 musí být vždy výchozím podkladem pro interpretaci klíčových pojmů a jejich spojení, obsažených ve směrnici o stanovištích, a v předkládaném dokumentu nelze chápat žádné ustanovení tak, jako by šlo nad rámec či dokonce nahrazovalo výklad v MN2000. Tuto metodiku dále nelze chápat tak, že by přikazovala nebo navrhovala jakékoli procedurální požadavky na implementaci směrnice o stanovištích. Používat ji lze v případě potřeby a nepovinně, nebo• na základě principu subsidiarity je záležitostí jednotlivých členských států, jakým způsobem zajistí procedurální požadavky, vyplývající ze směrnice.

Odpovědnost za klíčová rozhodnutí, týkající se hodnocení podle článku 6(3) a 6(4), leží na odpovědných úřadech všech členských států. V tomto dokumentu je termín „hodnocení“ používán v pojetí „hodnocení vlivů na životní prostředí“ (EIA). Znamená to, že jde o popis celého procesu, při němž jsou získávány informace od navrhovatelů plánů nebo projektů, příslušných úřadů, ochrany přírody a dalších agentur, nevládních organizací a veřejnosti a poskytovány odpovědnému úřadu k posouzení a vyhodnocení. Odpovědný úřad poté určí výstupy hodnocení a vydá rozhodnutí. Z toho automaticky plyne, že hodnocení podle článku 6 bude záviset na získání informací a dat od široké škály dotčených osob a institucí a na jednáních a diskusích mezi nimi navzájem.

1.2 STRUKTURA

Dokument sestává ze čtyř hlavních oddílů.

- Po tomto úvodu následuje objasnění všeobecných přístupů a principů, z nichž příručka vychází. Pro demonstraci toho, jak je hodnocení podle článku 6 strukturováno, je zařazen diagram z MN2000. Ten ukazuje, jaký je vztah různých fází hodnocení, navrhovaných v této příručce, k požadavkům článků 6(3) a 6(4).
- Následující oddíl popisuje krok za krokem metodiku pro hlavní etapy procesu a obsahuje další podrobnější diagramy, ilustrující proces ukončení každé z nich. Materiál z případových studií, obsažený v této příručce, záměrně neumožňuje odhalit identitu jednotlivých lokalit a aktérů. Není totiž úlohou tohoto dokumentu diskutovat o věcné podstatě konkrétních hodnocení v rámci vybraných případů. Případové studie a zpracovaný příkladový materiál jsou zde prezentovány proto, aby pomohly ilustrovat některé z použitých metod a vysvětlit jednotlivé aspekty procesu hodnocení. Přístup, zvolený v této příručce, je založen na využití katalogů a předloh, vytvářených pro jednotlivé fáze hodnocení. Na pomoc je připojen seznam hlavních pramenů včetně využitelných webových stránek[3].
- Na konci příručky se nachází předloha formuláře pro zprávu, představující komplexní souhrn celého hodnocení. Tu lze využít také jako nástroj zpětné kontroly úplnosti příslušných druhů hodnocení.
- Závěrečný oddíl zahrnuje dodatek 1, obsahující některá doporučení k provádění základních ekologických studií, a dodatek 2, uvádějící formuláře pro jednotlivá hodnocení.

[1] *Směrnice Rady 92/43/EHS o ochraně přírodních stanoviš• , volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, Úřední věstník Evropských společenství, L 206, 22. 7. 1992, str. 7.*

[2] *Pro účely hodnocení podle článku 6 se za lokality soustavy Natura 2000 považují území, označená jako lokality významné pro Společenství ve smyslu směrnice o stanovištích nebo klasifikovaná jako oblasti zvláštní ochrany ve smyslu směrnice o ptácích 79/409/EHS.*

[3] *Viz http://europa.eu.int/comm/environment/nature/home.htm*

2. VŠEOBECNÝ POSTUP A PRINCIPY

2.1 POPIS TÉTO PŘÍRUČKY

Výchozím bodem pro sestavení této příručky je samotná směrnice o stanovištích. Ta ve svých článcích 6(3) a 6(4) stanoví:

„(3) Jakýkoliv plán nebo projekt, který s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, avšak bude mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv, a to buď samostatně, nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty, musí být předmětem odpovídajícího hodnocení jeho důsledků pro lokalitu z hlediska cílů její ochrany. S přihlédnutím k výsledkům uvedeného hodnocení důsledků pro lokalitu a s ohledem na ustanovení odstavce 4 schválí příslušné orgány dotyčného státu tento plán nebo projekt teprve poté, když se ujistí, že nebude mít záporný vliv na celistvost příslušné lokality, a když si v případě potřeby opatřily stanovisko veřejnosti.

(4) Pokud navzdory negativnímu výsledku hodnocení důsledků pro lokalitu musí být určitý plán nebo projekt z naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu včetně důvodů sociálního a ekonomického charakteru přesto uskutečněn a není-li k dispozici žádné alternativní řešení, zajistí členský stát veškerá kompenzační opatření nezbytná pro zajištění ochrany obecné spojitosti sítě NATURA 2000. O přijatých kompenzačních opatřeních informuje Komisi.

Jestliže se na dotyčné lokalitě nachází prioritní typ přírodního stanoviště a/nebo prioritní druh, jedinými důvody, které lze uplatnit, jsou důvody, které mají vztah k zdraví lidí, nebo veřejné bezpečnosti, s příznivými důsledky prvořadého významu pro životní prostředí nebo, po stanovisku Komise, vztahující se k jiným naléhavým důvodům převažujícího veřejného zájmu.“

Na základě MN2000, významných soudních případů i pomalu se rozvíjející praxe začíná být všeobecně akceptována skutečnost, že požadavky na hodnocení podle článku 6 vyžadují vícefázový přístup. Jednotlivými fázemi, doporučovanými touto příručkou, jsou:

První etapa: screening – proces, jehož prostřednictvím se identifikují pravděpodobné dopady projektu nebo plánu na lokality soustavy Natura 2000, buď samostatně, nebo v kombinaci s jinými projekty či plány, a posuzuje se, zda je pravděpodobné, že tyto dopady mohou mít významný vliv;

Druhá etapa: odpovídající hodnocení – zhodnocení dopadu plánu nebo projektu na integritu lokality soustavy Natura 2000, s ohledem na strukturu a funkci lokality a její všeobecné ochranné cíle. Kromě toho tam, kde existují negativní dopady, tato etapa zahrnuje hodnocení potenciálních možností jejich zmírnění;

Třetí etapa: hodnocení alternativních řešení – proces, který prověřuje alternativní způsoby dosažení všeobecných cílů projektu nebo plánu, které vylučují negativní dopady na integritu lokality soustavy Natura 2000;

Čtvrtá etapa: hodnocení tam, kde negativní účinky přetrvávají – hodnocení kompenzačních opatření tehdy, když ve světle zhodnocení naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu je považováno za nutné, že projekt či plán musí být realizován (zde je důležité podotknout, že tato příručka se nezabývá vyhodnocováním naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu).

Tento dokument obsahuje doporučení pro jednotlivé etapy hodnocení. Výsledek každé etapy předurčuje, zda bude potřebná etapa následující. Pokud je například závěrem první etapy konstatování, že na konkrétní lokalitě soustavy Natura 2000 nenastanou žádné významné dopady, není důvod pokračovat dále. Vzájemné souvislosti mezi čtyřmi etapami hodnocení, popisovanými v této příručce, a všeobecným postupem, založeným článkem 6(3) a 6(4), jsou zobrazeny na následující straně.

POSTUP HODNOCENÍ PLÁNU NEBO PROJEKTU, OVLIVŇUJÍCÍHO LOKALITU SOUSTAVY NATURA 2000

ETAPY PODLE TÉTO PŘÍRUČKY

Zjiš• ovací řízení (screening): viz diagram v první etapě
Odpovídající hodnocení: viz diagram v druhé etapě
Hodnocení alternativních řešení: viz diagram ve třetí etapě
Hodnocení kompenzačních opatření: viz diagram ve čtvrté etapě

Diagram, znázorňující postup podle článku 6(3) a 6(4) (z MN2000) ve vztahu k jednotlivým etapám podle této příručky

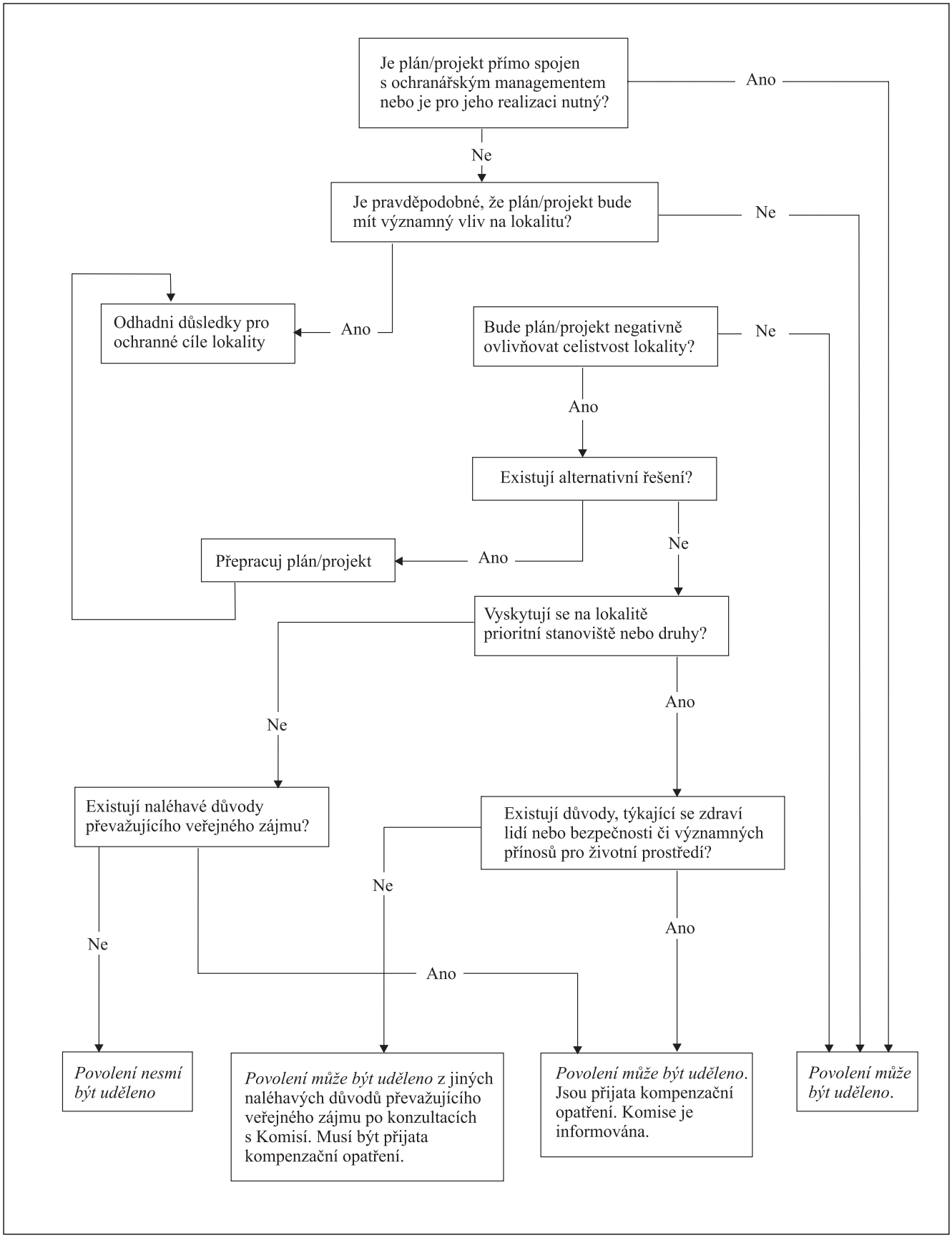

2.2 OBECNÝ POSTUP PŘI ROZHODOVÁNÍ

Diverzita stanoviš• , druhů[4], projektů a plánů, existující v rámci Evropské unie, a rozdíly mezi způsoby národních regulací vyžadují, aby postup hodnocení podle článku 6 byl jasně stanovený, ale přitom i flexibilní. V rámci EU existuje široká škála názorů na význam nebo hodnotu jednotlivých lokalit i projektů. Z těchto důvodů by se rozhodování, prováděné prostřednictvím aplikace zvolené metodiky, mělo snažit o maximální možnou transparentnost a objektivitu a zároveň by mělo odrážet oceňování hodnot, které je vlastní každému environmentálnímu hodnocení. Směrnice o stanovištích implicitně předpokládá použití principu předběžné opatrnosti, který požaduje, aby ochranné cíle soustavy Natura 2000 měly větší váhu vždy, když případ není jednoznačný. „Závěrečné sdělení Komise o principu předběžné opatrnosti“ *(COM (2000) 1 Final Communication from the Commission on the Precautionary Principle, CEC 2000)* stanoví, že princip předběžné opatrnosti předem předpokládá:

- identifikaci potenciálně negativních účinků vyplývajících z daného jevu, výrobku nebo postupu;
- vědecké zhodnocení rizik, která s dostatečnou přesností nelze určit díky tomu, že data jsou nedostatečná, obecná či nepřesná (CEC, 2000, str. 14).

Znamená to, že důraz při hodnocení má být kladen na objektivní demonstraci (včetně podpůrných důkazů) toho, že:

- **nebudou existovat významné účinky** na lokalitu soustavy Natura 2000 (první etapa: zjiš• ovací řízení); nebo
- **nebudou existovat záporné účinky** na integritu lokality Natura 2000 (druhá etapa: odpovídající hodnocení); nebo
- **neexistují alternativy** k projektu či plánu, u něhož je pravděpodobné, že bude mít negativní vliv na integritu lokality soustavy Natura 2000 (třetí etapa: hodnocení alternativ); nebo
- **budou provedena kompenzační opatření,** které zajistí udržení nebo zlepšení všeobecné spojitosti soustavy Natura 2000 (čtvrtá etapa: hodnocení kompenzačních opatření).

2.3 FORMA PODÁVÁNÍ ZPRÁV A UKLÁDÁNÍ DAT

Na podporu požadavků transparentnosti, objektivity a flexibility a pro demonstrování skutečnosti, že byl aplikován princip předběžné opatrnosti, je tato metodika pojata tak, že každá její etapa je zakončena hodnotící zprávou nebo vyplněním tabulky, dokládající, že příslušné hodnocení bylo provedeno. Aby však bylo zajištěno, že zaznamenávání a předávání informací bude zvládnutelné a prováděné odpovídajícím způsobem, navrhuje se, aby se vyplnění formulářů o provedeném hodnocení požadovalo pouze tehdy, není-li již třeba žádné další hodnocení. Například pokud během etapy zjiš• ovacího řízení je učiněn závěr, že existuje pravděpodobnost významných účinků, potom nevzniká potřeba vyplnění hodnotícího formuláře, nebo• nutně následuje postoupení do další etapy hodnocení. Naopak pokud již v této etapě padne rozhodnutí, že významné účinky nenastanou, bude nutné zaznamenat a předat informace, na jejichž základě se došlo k takovému závěru. Formuláře s doklady o provedeném hodnocení se potom stanou záznamem o shromážděných informacích i o rozhodnutích, učiněných v průběhu hodnotícího procesu. Na konci každé etapy metodiky jsou uvedeny příklady vyplněných formulářů, které jsou dokladem o provedeném hodnocení.

2.4 HODNOCENÍ VLIVU NA ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ (EIA) A STRATEGICKÉ HODNOCENÍ (SEA)

Pro zajištění kompatibility a konzistentnosti s požadavky směrnice 85/337/EHS (ve znění směrnice 97/11/ES; směrnice EIA) a pro zohlednění skutečnosti, že u mnoha projektů, kde je pravděpodobné, že budou mít vliv na lokality soustavy Natura 2000, půjde o takové, které jsou automaticky pokryty směrnicí EIA, byly do této metodiky začleněny i postupy, jež jsou podobné těm, běžně užívaným v procesu EIA. Tato metodika je také v souladu s všeobecným postupem, doporučovaným třemi metodickými dokumenty Evropské komise o zjiš• ovacím řízení, stanovení obsahu a rozsahu dokumentace a posudku o vlivech záměru na životní prostředí[5].

Dále, působnost nedávno přijaté směrnice o SEA[6] zahrnuje veškeré plány, vyžadující hodnocení podle článku 6. Vždy, když musí být projekt nebo plán posouzen postupem podle směrnic EIA nebo SEA, může být hodnocení podle článku 6 součástí těchto posuzování. **Hodnocení podle článku 6 však by mělo být vždy snadno rozpoznatelné a identifikovatelné v rámci stanoviska o posuzování vlivů a jeho výsledky by měly být oznamovány odděleně.** Podobně MN2000 jasně uvádí, že tam, kde je pravděpodobné, že projekt může mít významný vliv na lokalitu soustavy Natura 2000, je též pravděpodobné, že bude nutné provést jak hodnocení podle článku 6, tak i hodnocení EIA podle směrnic 85/337/EHS a 97/11/ES.

Tato metodika byla sestavena tak, aby byla kompatibilní s všeobecnými postupy EIA a hodnocení podle článku 6 tak může být snadno začleněno do úplného procesu EIA ne-

[4] *Seznam typů stanoviš• a druhů v zájmu Společenství viz přílohy směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích. Další výklad typů přírodních stanoviš• , obsažených ve směrnici o stanovištích, lze nalézt v Interpretačním manuálu stanoviš• EU, CEC 1999, Brusel.*

[5] *Evropská komise (2001)*

bo SEA projektu či plánu. Metodika je zrcadlovým obrazem etapového přístupu, užívaného v EIA, a kromě toho v sobě zahrnuje i další procedurální požadavky EIA, jakými jsou:

- popis projektu nebo plánu;
- popis základních charakteristik prostředí tam, kde to je vhodné z hlediska všeobecných cílů ochrany lokality soustavy Natura 2000 (např. půdy, vody, flóry a fauny, klimatu a vzájemných vztahů mezi těmito faktory);
- identifikace vlivů a hodnocení jejich významnosti;
- zaznamenávání a zveřejňování zjištění z procesu hodnocení.

2.5 „V KOMBINACI S JINÝMI PLÁNY NEBO PROJEKTY“

MN2000 stanoví jasně, že sousloví **„v kombinaci s jinými plány nebo projekty“** z článku 6(3) se týká kumulativních účinků, vyvolaných plány nebo projety, jež jsou právě nyní posuzovány, spolu s účinky jakýchkoli již existujících nebo navrhovaných projektů či plánů. Tam, kde jsou dopady posuzovány tímto způsobem ve vzájemné kombinaci, lze stanovit, zda mohou či nemohou dohromady vyvolat dopad, který by měl významný účinek na lokalitu soustavy Natura 2000 nebo který by mohl negativně ovlivnit integritu takové lokality. Příklad: navrhovaná silnice má probíhat v určité vzdálenosti od lokality soustavy Natura 2000 a působení na okolí, které bude vyvolávat (např. hluková zátěž apod.), nebude mít významný vliv na druhy ptáků, důležité pro integritu lokality. Pokud však existují jiné stávající nebo navrhované projekty nebo plány (např. jiná silnice na druhé straně od lokality soustavy Natura 2000), potom celková hladina hluku ze všech těchto projektů, působící vcelku, může způsobovat vyrušování, které již bude vyhodnoceno jako významné.

Je třeba také mít na paměti, že kumulativní dopady mohou vznikat i tam, kde spolu ovlivněné oblasti navzájem souvisejí. Příkladem může být situace, kdy navrhovaný projekt může pravděpodobně snížit hladinu spodní vody v lokalitě soustavy Natura 2000. Zatímco takové snížení samo o sobě nemusí být významné, tam, kde existují reziduální ložiska hnojiv nebo pesticidů, zasahující na lokalitu z okolních intenzívně využívaných farem, snížení hladiny spodní vody může znamenat zvýšení koncentrace škodlivých látek v takovém rozsahu, že se kombinace těchto účinků stane významnou.

Je třeba zdůraznit některé skutečnosti, významné při provádění hodnocení kumulativních účinků[7]:

- stanovení topografických hranic pro hodnocení – což může být komplikované, pokud projekty a jiné zdroje vlivů, které mají být posuzovány dohromady, neleží poblíž sebe nebo tam, kde druhy či jiné přírodní faktory, jako například zdroje potravy, jsou rozptýlené, apod.;
- jednoznačné stanovení odpovědnosti za provedení hodnocení tam, kde jsou projekty nebo plány navrhovány různými navrhovateli nebo proces řídí různé odpovědné úřady;
- charakterizování potenciálních dopadů ve formě příčin, souvislostí a účinků, a
- tam, kde dva nebo více zdrojů vlivů dávají ve vzájemné kombinaci vznik významnému účinku, věnování obzvláštní péče hodnocení možností zmírnění dopadů a přesnému stanovení odpovědnosti za provedení vhodných zmírňujících opatření.

Tato metodická příručka navrhuje při hodnocení kumulativních účinků postup metodou postupných kroků; na ně by měly navazovat první a druhá etapa (zjiš• ovací řízení a odpovídající hodnocení) podle této metodiky. Tabulka, vysvětlující jednotlivé kroky provedení hodnocení kumulativních účinků, je zařazena do odstavce 3.1.3 v rámci etapy zjiš• ovacího řízení.

2.6 ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ A ZMÍRŇUJÍCÍ OPATŘENÍ

Tato metodika byla sestavena tak, aby mohla být využívána investory, vlastníky pozemků, správci chráněných lokalit, určenými konzultačními společnostmi, ústředními úřady, nevládními organizacemi a Evropskou komisí. Metodika může být využitelná i pro běžnou veřejnost díky tomu, že vysvětluje proces a postupy, vyžadované směrnicí o stanovištích tam, kde je pravděpodobné, že projekt nebo plán může mít dopady na lokality soustavy Natura 2000. Výzkum, kterým je tato metodika podložena, potvrdil, že existují značné rozpory mezi dotčenými partnery v chápání rozdílů mezi pojmy „alternativy“ a „zmírňování dopadů“ i v tom, ve které etapě naplňování článku 6 mají být brány v úvahu. MN2000 poskytuje výchozí interpretaci, která by měla být používána při rozlišování mezi pojmy „alternativy“ a „zmírňování dopadu“. Pro alternativní řešení MN2000 tvrdí, že *„by měla zahrnovat alternativní umístění (trasy v případě liniových staveb), odlišný rozsah nebo provedení záměru nebo alternativní procesy. Měla by být uvažována i nulová varianta“* (článek 5.3.1, MN 2000).

Navrhovatelé projektu nebo plánu by měli zvažovat alternativní řešení již v počátečních etapách přípravy. Zkoumání alternativních řešení by v praxi měli provádět jako první fázi celého procesu, ačkoli z procedurálního hlediska jde v této metodice teprve o třetí etapu. Pro splnění požadavků směrnice o stanovištích však **je na odpovědném úřadu, aby určil, zda alternativní řešení existují či nikoli,** a toto hodnocení by mělo proběhnout tehdy, bude-li etapa odpovídajícího hodnocení zakončena závěrem, že existuje pravděpodobnost negativních účinků.

Odpovědné úřady budou v této etapě posuzovat celou škálu možných řešení. Ta mohou zahrnovat alternativy, které již jsou uvažovány navrhovateli projektu nebo plánu, avšak též jiná alternativní řešení, jež mohou být navrhována ostatními účastníky procesu. Je proto nutné dát najevo, že úřady mohou určit, že existují další alternativní řešení, i tehdy, když navrhovatel projektu nebo plánu prokázal, že v pří-

[6] *Směrnice Rady o hodnocení účinků určitých plánů a programů na životní prostředí, OJ L 197, 21. 7. 2001, str. 30*
[7] *Obecný pokyn k provádění hodnocení kumulativních účinků byl sestaven DG ENV (Hyder (1999))*

pravné etapě jich byla již zkoumána velká řada. Při zaznamenávání výsledků hodnocení alternativních řešení bude důležité podchytit veškerá uvažovaná řešení i jejich relativní dopad na danou lokalitu soustavy Natura 2000.

Zmírňování účinků je v MN2000 definováno v podobě *„opatření, zaměřených na minimalizaci nebo dokonce odstranění negativních dopadů navrhovaného plánu nebo projektu během jeho realizace či po jeho dokončení“* (odst. 4.5.2). Výzkum pro přípravu tohoto metodického dokumentu potvrdil, že zmírňující opatření by měla být posuzována v souladu s hierarchickým pořadím možností, uvedených v následující tabulce.

Způsob zmírňujícího opatření	Preference
Vyloučení dopadu přímo u zdroje	Nejvyšší ↑
Zmírnění dopadu přímo u zdroje	
Zmírnění dopadu na lokalitě	
Zmírnění dopadu u příjemce	Nejnižší

Navrhovatelé projektů a plánů jsou často podporováni v tom, aby zařazovali zmírňující opatření do svých návrhů na samém začátku. Je však důležité vědět, že zjiš• ovací řízení by se mělo provádět i při absenci jakýchkoli úvah o zmírňujících opatřeních, tvořících součást projektu nebo plánu a navržených s cílem vyloučit nebo snížit jejich dopad na lokalitu soustavy Natura 2000. Představy navrhovatele o efektivní míře zmírňujících opatření se mohou lišit od představ odpovědného úřadu i dalších účastníků. Aby bylo zajištěno, že hodnocení bude tak objektivní, jak jen je možné, musí odpovědný úřad nejprve zhodnotit projekt nebo plán bez zmírňujících opatření, která jsou navrhována jako součást projektu. Účinné zmírnění negativních účinků na lokality soustavy Natura 2000 je možné realizovat teprve tehdy, když budou tyto účinky kompletně poznány, zhodnoceny a zdokumentovány. Bude potom na odpovědném úřadu, aby na podkladě jednání stanovil, jaký typ a rozsah zmírňujících opatření je namístě.

2.7 NALÉHAVÉ DŮVODY PŘEVAŽUJÍCÍHO VEŘEJNÉHO ZÁJMU

Po rozhodnutí o tom, zda existují alternativní řešení, je podle článku 6(4) třeba zvážit, zda existují či neexistují naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu. Tato metodická příručka se vůbec nezabývá metodikou hodnocení naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu, nebo• jedině na národních úřadech bude, aby rozhodovaly v této věci. MN2000 říká o testování těchto naléhavých důvodů toto (odst. 5.3.2):

„Odpovědné národní úřady mohou tedy ve specifických případech, berouce ohled na strukturu ustanovení, vyslovit souhlas s danými plány nebo projekty za podmínky, že rovnováha mezi cíli ochrany dané lokality, ovlivněné příslušnými aktivitami, a výše uvedenými naléhavými důvody bude posunuta ve prospěch těchto důvodů. To lze zjistit cestou následujících úvah.

(a) Veřejný zájem musí být převažující: je tudíž jasné, že nikoli každý druh veřejného zájmu sociální nebo ekonomické povahy je dostačující, zejména pokud je na něj nahlíženo v porovnání s váhou konkrétních zájmů, chráněných směrnicí (srovnej např. se čtvrtým odstavcem preambule, hovořícím o „přírodním dědictví Společenství“)(viz příl. I, bod 10).

(b) V tomto kontextu lze důvodně předpokládat, že veřejný zájem může být převažující jedině tehdy, jde-li o zájem dlouhodobý; krátkodobé ekonomické zájmy či jiné zájmy, které společnosti poskytují jen krátkodobý užitek, nebudou dostatečné pro to, aby převážily nad dlouhodobými ochrannými zájmy, chráněnými směrnicí.

Lze oprávněně předpokládat, že „naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu včetně důvodů sociální a ekonomické povahy“ se vztahují k situacím, kde lze navrhované plány nebo projekty považovat za nepostradatelné:

- *v rámci akcí nebo politik, zaměřených na ochranu základních hodnot, týkajících se života lidí (zdraví, bezpečnost, životní prostředí);*
- *v rámci základních politik státu a společnosti;*
- *v rámci provádění aktivit ekonomické a sociální povahy, plnících specifické povinnosti veřejných služeb“.*

V případě prioritních stanoviš• může příprava projektů a plánů, u nichž je pravděpodobné, že by mohly mít negativní účinky, pokračovat jedině tehdy, *„pokud veřejný zájem, který za nimi stojí, se týká ochrany zdraví lidí a veřejné bezpečnosti nebo převažujících nesporně příznivých důsledků pro životní prostředí nebo tehdy, jestliže Komise před tím, nežli je udělen souhlas s plánem nebo projektem, vyjádří své stanovisko k věci“.*

Jediná odlišnost mezi hodnocením projektů a plánů, ovlivňujících prioritní stanoviště a ostatní lokality soustavy Natura 2000, se týká prověřování naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu. Tato metodika proto dále nečiní v jednotlivých navrhovaných etapách hodnocení žádný podstatný rozdíl mezi prioritními stanovišti a ostatními lokalitami soustavy Natura 2000.

Případové studie potvrzují, že za naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu lze považovat – za podmínky, že pro to existují podklady – za určitých okolností tyto:

- projekty nebo plány, u nichž existuje prokazatelná veřejná nebo environmentální potřeba;
- projekty nebo plány, specificky zaměřené na zlepšení veřejného zdraví a/nebo veřejné bezpečnosti;
- projekty a plány, specificky zaměřené na záchranu lidských životů a majetku.

Je pochopitelně třeba poznamenat, že takové důvody musí být „převažující“ v tom smyslu, že zájem na nich je vyšší než nadřazený všeobecný zájem stavu lokality z hlediska ochrany. MN2000 také jasně stanoví, že projekty nebo plány, sloužící pouze zájmům komerčních společností nebo jednotlivců, nelze vůbec zařadit mezi „naléhavé důvody pře-

važujícího veřejného zájmu“. Dále je nutné uvést, že ke zkoumání takových zájmů má dojít teprve tehdy, pokud bylo zjištěno, že neexistují žádná alternativní řešení.

2.8 ZAHÁJENÍ HODNOCENÍ

V této kapitole byl objasněn obecný přístup a principy, na nichž je založena tato metodika. Při provádění hodnocení je nutné na tyto principy a na nejdůležitější prameny včetně těch, jež jsou uvedeny v závěru tohoto dokumentu, odkazovat.

Aby naplnila požadavky hodnocení podle směrnice o stanovištích, je tato metodika rozdělena do čtyř etap. Každá z nich je uvedena diagramem, znázorňujícím grafickou formou jednotlivé kroky hodnocení v rámci této etapy. Metodika předpokládá, že odpovídající etapy hodnocení budou ukončeny vždy před podáním žádosti o povolení projektu nebo plánu.

První etapa: Zjišťovací řízení

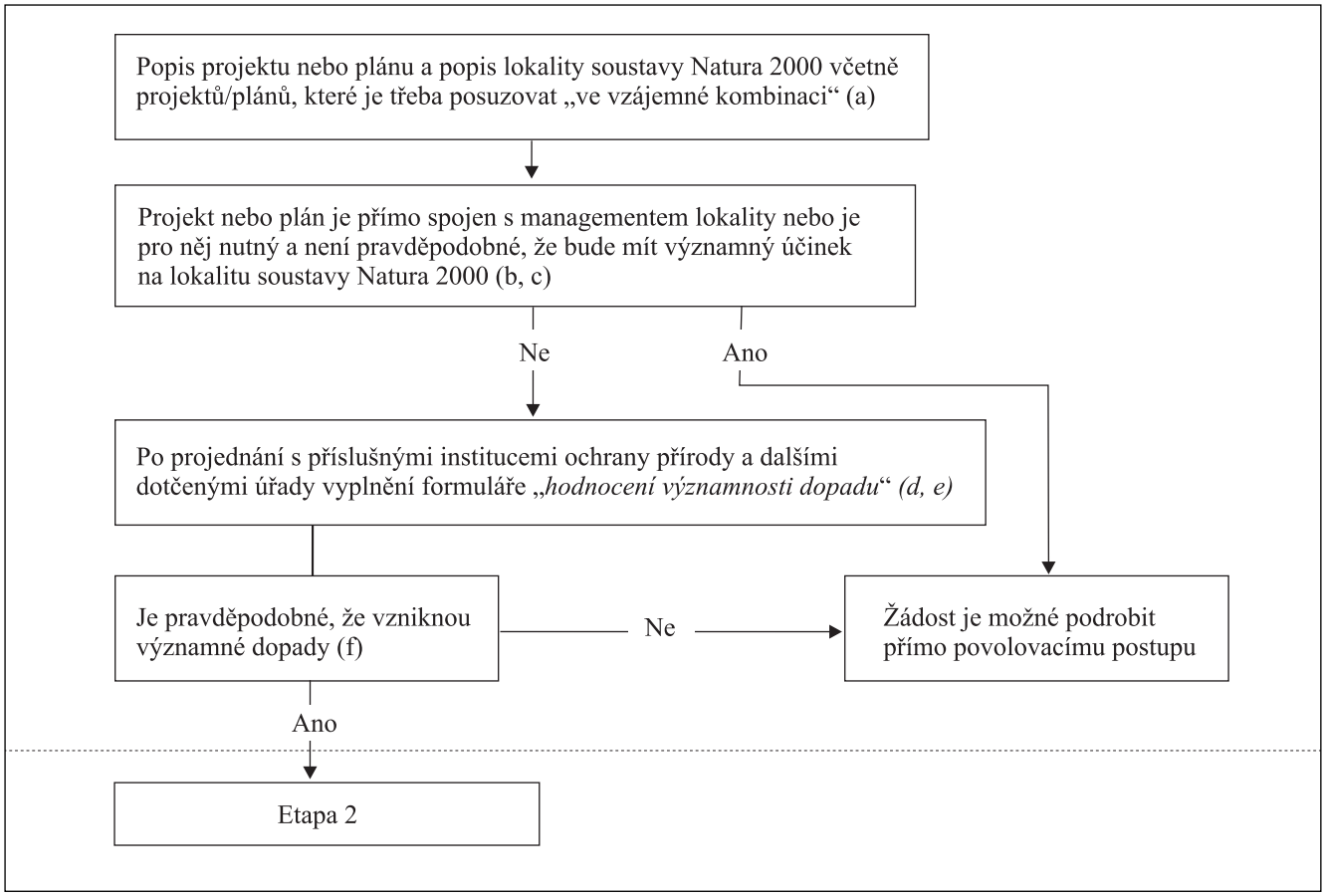

POZNÁMKY

a Aby bylo možné provést hodnocení plánu nebo projektu, je nejprve nutné kompletně charakterizovat projekt nebo plán a prostředí, do něhož má být situován (viz oddíl 3.1.4).

b Hodnocení se musí vypořádat s účinky jiných plánů/projektů (existujících nebo plánovaných), jež mohou působit v kombinaci s navrhovaným plánem/projektem a vytvářet tak kumulativní účinek (viz oddíl 2.5).

c Tam, kde je plán nebo projekt přímo spojen s managementem lokality nebo je pro něj nutný a je pravděpodobné, že nebude mít významné účinky na žádnou lokalitu soustavy Natura 2000, není hodnocení požadováno (viz oddíl 4.3.3 příručky MN2000).

d Instituce se mezi jednotlivými členskými státy liší. Konzultovat věc je nutné vždy s tím úřadem, který zodpovídá za implementaci směrnice o stanovištích.

e Hodnocení významnosti (viz oddíl 3.1.5).

f Toto vyhodnocení se provádí s využitím principu předběžné patrnosti.

VÝSTUPY PRVNÍ ETAPY:	SCREENINGOVÝ FORMULÁŘ	(TAB. 1)
	ZJIŠTĚNÍ, ŽE NENASTANOU VÝZNAMNÉ ÚČINKY	(TAB. 2)

3. METODIKA PRO ČLÁNKY 6(3) A 6(4)

3.1 PRVNÍ ETAPA: ZJIŠŤOVACÍ ŘÍZENÍ (SCREENING)

3.1.1 ÚVOD

V této etapě se zkoumají pravděpodobné účinky projektu nebo plánu, buď samostatně nebo v kombinaci s jinými projekty nebo plány, na lokalitu soustavy Natura 2000 a zvažuje se, zda lze objektivně dojít k závěru, že tyto účinky nebudou významné. Toto hodnocení sestává ze čtyř kroků:

1. stanovení, zda projekt nebo plán je přímo spojen s managementem lokality nebo je pro tento management nutný;
2. popisu projektu nebo plánu a popisu a charakterizace jiných projektů nebo plánů, které v kombinaci s nimi získají potenciál pro to, aby měly významné účinky na lokalitu soustavy Natura 2000;
3. identifikování potenciálních účinků na lokalitu soustavy Natura 2000;
4. zhodnocení významnosti účinků na lokalitu soustavy Natura 2000.

Pro dokončení zjiš• ovacího řízení bude nutné, aby odpovědný úřad získal z nejrůznějších zdrojů úplné informace. Často bude možné učinit rozhodnutí v této etapě s využitím běžně publikovaných materiálů a konzultací s příslušnými institucemi ochrany přírody. Způsob přijímání rozhodnutí ve zjiš• ovacím řízení odpovídá principu předběžné opatrnosti, aplikovanému v patřičném rozsahu vzhledem k projektu nebo plánu a k dotčené lokalitě. U velmi malých projektů nebo plánů je možné, aby odpovědný úřad rozhodl o tom, že nenastanou významné účinky, již na základě samotného popisu projektu. Podobně může být tato úroveň informací dostačující pro rozhodnutí, že u velkých a rozsáhlých projektů významné účinky pravděpodobně nastanou. Takové rozhodnutí lze učinit na základě znalostí odpovědného úřadu o dané lokalitě soustavy Natura 2000 a údajů o jejím vyhlášení a jejím stavu z hlediska ochrany. Tam, kde je méně zřetelné, zda nastanou nebo nenastanou významné účinky, bude nutné ve zjiš• ovacím řízení použít podstatně tvrdší postup.

Aplikace principu předběžné opatrnosti a potřeba transparentnosti při rozhodování vyžaduje, aby závěr, podle něhož není pravděpodobné, že nastanou významné účinky na životní prostředí, byl zaznamenán a zveřejněn. Z tohoto důvodu bude vhodné, aby se tam, kde se dojde k objektivnímu závěru, že není pravděpodobný vznik environmentálních účinků na lokalitu soustavy Natura 2000, stalo běžnou praxí vyplnění *Záznamu o nezjištění významných účinků* (viz dále). Tam, kde i bez jakéhokoli detailního hodnocení ve zjiš• ovacím řízení lze předpokládat (díky celkové velikosti nebo měřítku projektu nebo charakteristikám lokality soustavy Natura 2000), že významné účinky pravděpodobně nastanou, bude dostačující přistoupit přímo k odpovídajícímu hodnocení (druhá etapa) namísto provádění zjiš• ovacího řízení, popsaného dále.

Týká-li se návrh projektu, na který se vztahuje směrnice EIA, nebo plánu, pokrytého směrnicí SEA, institut „významnosti“, užívaný pro zjiš• ovací řízení u projektů EIA nebo plánů SEA, bude pravděpodobně využitelný i pro zjiš• ovací řízení u projektů v rámci odpovídajícího hodnocení (druhá etapa). Tam, kde je vyžadováno stanovisko k hodnocení vlivů, lze za normálních okolností předpokládat, že bude také požadováno odpovídající hodnocení (Natury 2000). Lze také předpokládat, že pokud je pravděpodobné, že projekt by mohl mít významný dopad na lokalitu soustavy Natura 2000, bude nutné provést úplné hodnocení EIA.

3.1.2 PRVNÍ KROK: MANAGEMENT LOKALITY

MN2000 stanoví jasně, že u projektů nebo plánů, které mají být „přímo spojeny s nebo nutné pro management dané lokality“, musí se termín „management“ týkat jedině opatření, nezbytných pro ochranářské účely, a termín „přímo“ vztahovat na opatření, plánovaná pro ochranářský management lokality a nikoli pro přímé či nepřímé důsledky jiných činností. Poznamenejme také, že pokud opatření navržené pro ochranářský management na jedné lokalitě by mohlo ovlivnit lokalitu jinou, bude hodnocení nutné, nebo• v případě druhé lokality již nejde o specificky a přímo cílená opatření ochranářského managementu (MN2000 oddíl 4.3.3).

3.1.3 DRUHÝ KROK: POPIS PROJEKTU NEBO PLÁNU

Při popisování projektu nebo plánu bude nutné identifikovat všechny jeho prvky, a to samostatně nebo v kombinaci s jinými projekty nebo plány, které potenciálně mohou mít významné účinky na lokalitu soustavy Natura 2000. Seznam, uvedený v boxu 1, shrnuje hlavní typy parametrů projektů/plánů, které bude za normálních okolností nutné zjistit. Tento seznam je pouze příkladmý, nebo• v dokumentu, jako je tento, nelze uvést kompletní výčet. U některých projektů nebo plánů může být nutné navíc identifikovat tyto parametry odděleně pro fázi výstavby, provozu i následné likvidace.

BOX 1 POPIS PARAMETRŮ PROJEKTU NEBO PLÁNU	
Byly identifikovány tyto charakteristiky projektu nebo plánu?	**Ano-ne**
Velikost, rozsah, zábor půdy apod.	
Odvětví (sektor), pod něž plán spadá	
Povrchové změny, vyplývající z projektu nebo plánu (výkopové práce, výsypky, bagrování apod.)	
Požadavky na přírodní zdroje (čerpání vody apod.)	
Emise a dopady (dopad na půdu, vodu nebo ovzduší)	
Nároky na dopravu	
Doba výstavby, provozu, demontáže apod.	
Doba plánovaná na realizaci plánu	
Vzdálenost od lokality soustavy Natura 2000 nebo od jejích klíčových charakteristik	
Kumulativní dopady s ostatními projekty nebo plány	
Ostatní (podle potřeby)	

Tam, kde je k dispozici geografický informační systém (GIS), může se stát velmi užitečným nástrojem pro usnadnění lepšího pochopení vzájemných vztahů mezi všemi prvky plánu nebo projektu a atributy konkrétní lokality soustavy Natura 2000.

Aby bylo jisté, že budou podchyceny veškeré dopady na lokalitu, a to jak přímé, tak i nepřímé, které jsou výsledkem kumulativních dopadů (viz oddíl 2.5 nahoře), je nutné provést také kroky, znázorněné v boxu 2.

BOX 2 HODNOCENÍ KUMULATIVNÍCH DOPADŮ	
Kroky hodnocení	**Činnosti, jejichž provedení je nutné**
Identifikace veškerých projektů/plánů, jež mohou působit ve vzájemné kombinaci	Zjistěte veškeré možné zdroje účinků daného projektu nebo plánu spolu s účinky ostatních zdrojů v okolním prostředí a jakýmikoli dalšími účinky, u nichž je pravděpodobné, že by mohly vyplývat z jiných navrhovaných projektů nebo plánů
Identifikace dopadu	Identifikujte typy dopadů (např. hluk, omezení vodních zdrojů, chemické emise apod.), u nichž je pravděpodobné, že by mohly ovlivnit některé aspekty struktury a funkce lokality, ohrožené plánovanými změnami
Definování hranic hodnocení	Definujte hranice pro zkoumání kumulativních účinků; berte v úvahu, že se budou lišit pro různé typy dopadů (např. účinky na vodní zdroje, hluk) a mohou zahrnovat i vzdálené zdroje (ležící daleko od dané lokality)
Identifikace cest šíření dopadů	Identifikujte cesty, kterými se mohou šířit potenciální kumulativní dopady (např. vodou, vzduchem, apod.; berte v úvahu kumulaci účinků v čase nebo v prostoru). Zkoumejte podmínky na dané lokalitě pro identifikaci toho, jaké prvky její struktury a funkce jsou zranitelné a mohou být ohroženy
Předpověď	Předpověď šíře/rozsahu identifikovaných účinků, které mohou mít kumulativní efekt
Hodnocení	Komentář o tom, zda je či není pravděpodobné, že kumulativní účinky budou významné

3.1.4 TŘETÍ KROK: CHARAKTERISTIKY LOKALITY

Identifikace dopadů na lokality soustavy Natura 2000 bude vyžadovat, aby byla lokalita charakterizována jako celek nebo byly uvažovány ty její části, kde je nejvíce pravděpodobné, že dopady nastanou. Identifikace dopadů bude také vyžadovat zvažování kumulativních účinků jiných projektů nebo plánů a bude tedy nutné odvolat se na jednotlivé kroky hodnocení kumulativních účinků, popsané v boxu 2. Klíčové aspekty projektů nebo plánů budou mít dopady na klíčové charakteristiky každé lokality. V boxu 3 je uveden výčet některých zdrojů, z nichž bude nutné vycházet, aby mohly být identifikovány dopady projektu nebo plánu na lokalitu soustavy Natura 2000. Stejně jako u všech výčtových seznamů v této příručce, i tento je pouze příkladmý.

BOX 3 ZDROJE, S JEJICHŽ POMOCÍ LZE IDENTIFIKOVAT DOPADY	
Bylo provedeno prověření těchto zdrojů?	**Ano/ne**
Standardní datový formulář lokality soustavy Natura 2000	
Současné a historické mapy	
Územní plány a další využitelné plány	
Existující inventarizační materiály pro danou lokalitu	
Existující data o hydrogeologii	
Existující data o klíčových druzích	
Stanoviska k dokumentaci EIA pro podobné projekty a plány z jiných míst	
Zprávy o životním prostředí	
Plány péče pro lokalitu	
GIS (viz odst. 3.2.3)	
Záznamy o historii lokality	
Ostatní (podle okolností)	

3.1.5 ČTVRTÝ KROK: HODNOCENÍ VÝZNAMNOSTI

Následujícím krokem zjiš• ovacího řízení je hodnocení významnosti dopadů, zjištěných ve třetím kroku. Pojem „významnost“ je dále diskutován v dodatku 1, oddíl 4. Testování významnosti může vyžadovat o něco více než jen konzultaci s příslušnou institucí ochrany přírody. V některých případech, zejména tam, kde existují názorové rozdíly mezi účastníky, může být nutné provést další zkoumání toho, zda je pravděpodobné, že účinky projektu nebo plánu budou významné. Běžným prostředkem určování významnosti účinků je použití klíčových indikátorů. Box 4 přináší příklady některých indikátorů spolu s návrhem, jakým způsobem je možné je použít. Box 5 popisuje na příkladech případových studií, jak byly u různých typů projektů/plánů a lokalit využity indikátory významnosti. Některé z indikátorů, jako například procentické vyjádření ztráty stanoviště, mohou být u prioritních typů stanoviš• díky jejich statutu významnější než jiné.

BOX 4 PŘÍKLADY INDIKÁTORŮ VÝZNAMNOSTI	
Typ dopadu	Významnost indikátoru
Ztráta rozlohy stanoviště	Procento ztráty
Fragmentace (rozpad)	Doba trvání nebo trvalé působení, jeho celková úroveň v porovnání s původním rozsahem
Disturbance	Doba trvání nebo trvalé působení, vzdálenost od lokality
Populační hustota	Časový harmonogram pro obnovu původního stavu
Vodní zdroje	Relativní změny
Kvalita vody	Relativní změny klíčových indikačních chemických sloučenin a jiných prvků

BOX 5 PŘÍKLADY PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ: HODNOCENÍ VÝZNAMNOSTI

Výstavba silnice a železnice napříč lokalitou se suchými lesy: významnost ztráty nebo změny stanoviště v tomto případě byla nejprve hodnocena z hlediska procenta celkové plochy stanoviště, které bude ovlivněno. V závěrečné analýze se však došlo k závěru, že jakákoli plošná ztráta na tomto stanovišti musí být považována za významnou a rovněž změna lokality bez možnosti obnovy původního stavu, byla také shledána závažnou.

Projekt výstavby silnice: v tomto případě byla významnost dopadu stanovována na základě procenta ztracené plochy stanoviště v rámci dané lokality. Poté bylo toto procento ztráty stanoviště porovnáno a celkovou rozlohou daného typu stanoviště v rámci příslušného členského státu. Došlo se k závěru, že daný typ stanoviště je na ústupu, takže i ztráta 1% celkové rozlohy by mohla být významná.

Investiční ultrastrukturní projekt na lokalitě v ústí řeky (estuáriu): v tomto případě byly ve středu zájmu složité vztahy mezi druhy a typy stanoviš• . Byla vytvořena tabulka, znázorňující vzájemné vztahy pěti typů ptačích biotopů (např. pro malé brodivé ptáky, nocoviště vodních ptáků apod.) ke třem úrovním citlivosti („disturbační potenciál“ v průběhu celého roku). Citlivost byla hodnocena v kategoriích vysoká, střední nebo nízká. Období od května do srpna bylo vyhodnoceno jako perioda s nejvyšším disturbačním potenciálem. Provádění plánovaných stavebních prací během tohoto období bylo klasifikováno tak, že pravděpodobně může způsobit významné dopady (a postačovala tedy okamžitá zmírňující opatření, zahrnující také změnu harmonogramu stavebních prací).

Využívání vodních zdrojů v semiaridní oblasti: hodnocení významnosti bylo v tomto případě zahájeno stanovením sady indikátorů pro kritické aspekty životního prostředí a socioekonomické podmínky; indikátory zahrnovaly mj. stav území z hlediska ochrany a regionální rozšíření druhů podle kritérií pro výběr stanoviš• . Dopady byly stanoveny v podobě procenta snížení velikosti ptačích populací, pravděpodobnosti vymizení jednotlivých druhů a vymizení mokřadů, které byly předmětem ochrany lokality.

Tam, kde bude rozhodnuto provést další výzkum, bude důležité používat verifikovatelné metody hodnocení. Aby testování významnosti účinků mohlo být prováděno systematickým a objektivním způsobem, měly by se používat následující seznamy a formuláře. V tab. 1 je uveden pracovní příklad screeningového formuláře, navrhovaného touto metodikou.

Při identifikaci potenciálních dopadů je důležité rozpoznat, u kterých konkrétních prvků plánu nebo projektu je pravděpodobné, že by mohly mít dopady na lokality soustavy Natura 2000 nebo které z nich se tak mohou projevit v kombinaci s jinými plány nebo projekty. Takovými prvky projektů mohou být požadavky, plynoucí z procesu výstavby, nároky na přírodní zdroje a fyzikální požadavky – šířka, hloubka, doba trvání apod. U plánů se může jednat o detailní požadavky pro individuální projekty v rámci těchto plánů nebo může jít o prvky, vztahující se k jednotlivým sektorům, dotčeným plány, jako je zemědělství, rybářství a energetika.

Po vyplnění screeningového formuláře musí být vydáno rozhodnutí, které by v zásadě mělo mít podobu jednoho z těchto konstatování:

1) lze vyslovit objektivní závěr, že není pravděpodobné, že nastanou významné účinky na lokalitu soustavy Natura 2000; nebo
2) shromážděné informace buď potvrzují, že existuje pravděpodobnost významných účinků, nebo jsou natolik nejednoznačné, že z toho vyplývá, že je zapotřebí provést odpovídající hodnocení.

3.1.6 SHRNUTÍ

Po zjiš• ovacím řízení, pokud se došlo k závěru, že existuje pravděpodobnost významných účinků nebo tehdy, když nelze s dostatečnou jistotou rozhodnout jinak, měla by následovat další etapa této metodiky. Pokud však v této etapě lze uzavřít, že není pravděpodobné, že nastanou významné účinky na lokalitu soustavy Natura 2000, mělo by se stát běžnou praxí vyplnění *„Záznamu o nezjištění významných účinků“* (tab. 2 na konci této kapitoly), který by měl být přístupný všem účastníkům.

Tab. 1 Pracovní příklad screeningového formuláře pro strategii rozvoje turistiky (plán)

Stručný popis projektu nebo plánu	*Navrhovaný plán je konceptem strategie rozvoje turistiky pro oblast, která prošla útlumem průmyslové výroby a potřebuje ekonomickou a environmentální obnovu.*
Stručný popis lokality soustavy Natura 2000	*Lokalita je představována bažinami v ústí řeky. Jde o oblast ochrany ptactva (SPA) a ramsarskou lokalitu, evidovanou pro významné zastoupení vodních a brodivých ptáků. Vyskytuje se zde 1 % všech rozmnožujících se ptáků a 29 % všech přezimujících ptáků v daném státě.*
Kritéria hodnocení	
Popis individuálních prvků projektu (buď působících samostatně nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty), u nichž je pravděpodobné, že mohou mít dopady na lokalitu soustavy Natura 2000	*1) Plán navrhuje zlikvidovat opuštěné průmyslové stavby na břehu naproti lokalitě soustavy Natura 2000.* *2) Plán obsahuje návrh na vybudování příbřežní cesty pro pěší. Ta bude vedena přímo v dané lokalitě nebo v její blízkosti.* *3) Plán zahrnuje návrh na demolici existujících přístavních zařízení směrem proti proudu od lokality a jejich nahrazení novými zábavními a sportovními zařízeními pro lodní dopravu a vodní sporty.*
Popis veškerých pravděpodobných přímých, nepřímých nebo sekundárních dopadů projektu (buď samostatných, nebo působících v kombinaci s jinými plány nebo projekty) na lokalitu soustavy Natura 2000 působením • velikosti a měřítka; • záboru půdy; • vzdálenosti od lokality soustavy Natura 2000 nebo od klíčových fenoménů lokality; • požadavků na přírodní zdroje (čerpání vody apod.); • požadavků na výkopové práce; • dopravních požadavků; • doby trvání stavby, doby provozu, délky likvidace apod.; • ostatní	*1) Demoliční práce, nezbytné pro odstranění opuštěných průmyslových staveb, budou probíhat méně než 400 m od hranice lokality. Je pravděpodobné, že práce potrvají šest měsíců (potenciální vyrušování).* *2) Příbřežní cesta je plánována přímo v lokalitě a poblíž ní. Šířka koruny cesty bude 4 m a je pravděpodobné, že bude nutné provést určité výkopové práce pro založení štěrkového lože; některé úseky cesty bude nutné oplotit (potenciální ztráty rozlohy lokality).* *3) Nová zábavní zařízení, založená na využití vody, budou 1 km proti proudu; jejich vybudování zahrne demolice a odstranění stávajících budov, konstrukce nových zařízení včetně nového soukromého přístavu pro 20 jachet, kotviště pro 3 výletní lodi, další zařízení pro aktivity, vázané na využití vody v sezóně (potenciální vyrušování).*

Tab. 1 Pracovní příklad screeningového formuláře pro strategii rozvoje turistiky (plán) (pokračování)

Popis veškerých pravděpodobných změn na lokalitě, vzniklých v důsledku • redukce rozlohy stanoviště; • vyrušování klíčových druhů; • fragmentace stanoviš• nebo výskytu druhů; • snížení druhové denzity; • změny klíčových indikátorů, majících ochranářskou hodnotu (kvalita vody apod.); • změny klimatu	*1) Likvidace opuštěných průmyslových staveb může potenciálně působit vyrušování hnízdících ptáků díky hluku a přítomností lidí. Riziko škodlivých látek, které mohou být uvolněny do řeky, se také může dotýkat schopnosti druhů tuto lokalitu nadále využívat.* *2) Trasa příbřežní cesty, i když se místy vzdaluje od vlastní lokality, hrozí potenciálně přivedení velkého počtu lidí, působících vyrušování; v místech, kde cesta má protínat lokalitu, hrozí přímá ztráta stanoviš• .* *3) Nově navrhovaná zábavní a sportovní zařízení mohou pravděpodobně způsobovat vyrušování jako výsledek rostoucího provozu na řece.*
Popis veškerých pravděpodobných dopadů na danou lokalitu soustavy Natura 2000 z hlediska • interference s klíčovými vztahy, jimiž je definována struktura lokality; • interference s klíčovými vztahy, jimiž je definována funkce lokality.	*Hlavním rizikem je vyrušování rozmnožujících se ptáků, které může vést v průběhu času k celkovému zmenšení populace.*
Soupis indikátorů významnosti jako výsledku identifikace výše popsaných účinků z hlediska • ztráty • fragmentace • přerušení (kontunuity) • vyrušování • změny klíčových charakteristik lokality (např. kvality vody apod.)	*1) Odhadovaný stupeň poklesu populací klíčových druhů;* *2) Stupeň fragmentace a vyrušování, působeného účinky příbřežní cesty;* *3) Odhadovaný stupeň rizika znečištění, ovlivňujícího lokalitu, dojde-li ke kontaminaci během odstraňování stávajících zařízení a vyklízení pozemků.*
Výpis těch prvků projektu nebo plánu (v rámci shora uvedených) nebo jejich kombinací, u nichž je pravděpodobné, že mohou mít pravděpodobně výše uvedené typy dopadů nebo u nichž rozměr či šíře dopadů nejsou známy.	*Na základě konzultací s příslušnou institucí ochrany přírody se došlo k závěru, že vznik významných účinků v důsledku vyrušování, pocházejícího ze všech tří prvků daného plánu, je pravděpodobný.*

Poznámka: vzorové formuláře jsou zařazeny v dodatku 2.

Tab. 2 Záznam o nezjištění významných účinků

Název projektu nebo plánu

Název a poloha lokality soustavy Natura 2000	*Bude užitečné přiložit mapu nebo plán.*
Popis projektu nebo plánu	*Uveďte detaily o velikosti, rozsahu a fyzických požadavcích během výstavby, provozu a tam, kde je to vhodné, i během likvidace.*
Souvisí projekt nebo plán přímo s managementem lokality nebo je pro něj nezbytný (uveďte podrobnosti)?	
Existují další projekty nebo plány, které, budou-li hodnoceny spolu s tímto projektem, by mohly ovlivnit lokalitu (uveďte podrobnosti)?	*Definujte hranice pro hodnocení, podrobnosti o zodpovědnosti za jiné projekty a plány a názvy a umístění jiných projektů nebo plánů (pro ilustraci vzájemných vztahů budou opět užitečnou pomůckou mapové podklady).*

Hodnocení významnosti účinků

Popište, proč je pravděpodobné, že projekt nebo plán (samotný nebo v kombinaci) bude mít vliv na lokalitu soustavy Natura 2000	*Zahrňte přímé i nepřímé účinky a vysvětlete, jakým způsobem bylo provedeno hodnocení.*
Vysvětlete, proč tyto účinky nejsou považovány za významné	*Toto lze provést s odvoláním na klíčové indikátory významnosti včetně stupně změny lokality, délky trvání projektu nebo plánu apod.*
Seznam institucí, s nimiž byla věc projednána:	*Uveďte kontaktní jména a telefonní čísla nebo emailové adresy.*
Výsledky projednávání	*Uveďte, zda tyto instituce považují účinky za významné či nikoli.*

Data, shromážděná k provedení hodnocení

Kdo provedl hodnocení *Mělo by jít o úřad příslušný k rozhodnutí, navrhovatele projektu nebo plánu, další ústřední nebo regionální odpovědné státní úřady a instituce.*	Zdroje dat *Mohou zahrnovat terénní studie, existující podklady, výsledky projednání s příslušnými institucemi apod.*	Dosažená úroveň hodnocení *Může zahrnovat teoretické hodnocení „od stolu“, úplné ekologické hodnocení apod. – Vyznačte stupeň věrohodnosti, který lze přisoudit výsledkům provedeného hodnocení.*	Kde se lze seznámit s kompletními výsledky hodnocení a vznášet k nim připomínky? *Uveďte dobu a datum, kdy se lze s dokumentací seznámit, adresy a telefonní čísla kontaktních osob.*

Všeobecné závěry

Vysvětlete, jakým způsobem se došlo k závěru, že v daném případě nedojde ke vzniku významných dopadů na lokalitu soustavy Natura 2000.

Poznámka: vzorové formuláře jsou zařazeny v dodatku 2.

Druhá etapa: Odpovídající hodnocení

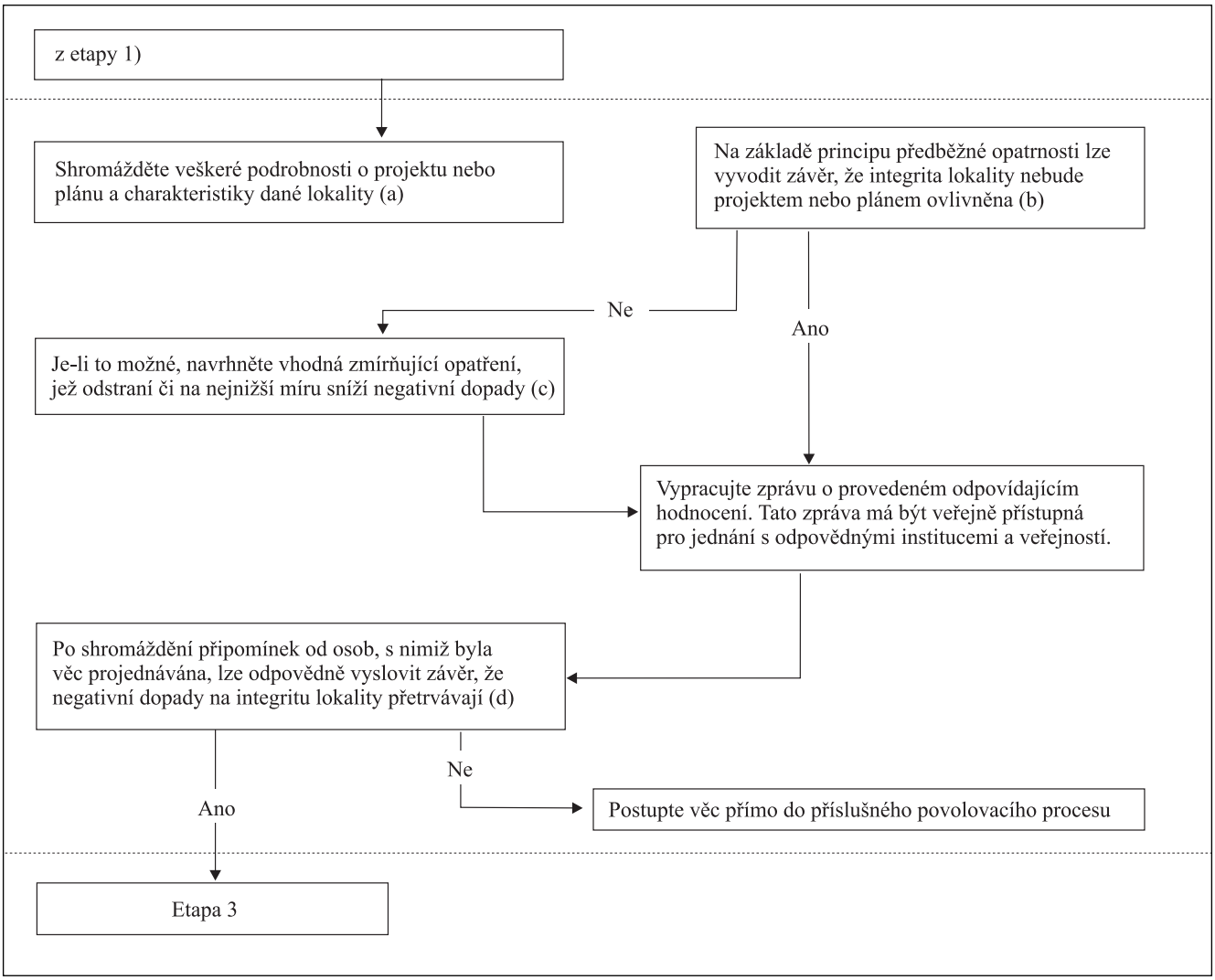

POZNÁMKY

a Lze využít informace, shromážděné již v první etapě, ačkoli bude také nutné získat údaje podstatně podrobnější (viz dále kap. 3.2.2 a 3.2.3).

b Toto hodnocení musí být provedeno na základě principu předběžné opatrnosti (viz kap. 3.2.4).

c Je na odpovědném úřadě, aby stanovil, jaká zmírňující opatření budou vyžadována (viz dále kap. 3.2.5).

d Využijte výčet z následujícího boxu 10.

VÝSTUPY DRUHÉ ETAPY: ODPOVÍDAJÍCÍ HODNOCENÍ: ZMÍRŇUJÍCÍ OPATŘENÍ (TAB. 3)
ZPRÁVA O ODPOVÍDAJÍCÍM HODNOCENÍ (TAB. 4)

3.2 DRUHÁ ETAPA: ODPOVÍDAJÍCÍ HODNOCENÍ

3.2.1 ÚVOD

Za provedení odpovídajícího hodnocení zodpovídá odpovědný úřad. Jak však již bylo vysvětleno v úvodu k této příručce, proces hodnocení bude zahrnovat i shromažďování a vyhodnocování informací od mnoha účastníků včetně navrhovatelů projektu nebo plánu, ústředních, regionálních i místních úřadů ochrany přírody a příslušných NGO. Podobně jako v procesu EIA bude proces odpovídajícího hodnocení zpravidla zahrnovat i předložení informací navrhovateli projektu nebo plánu k posouzení odpovědnému úřadu. Tento úřad může využít tyto informace jako základ pro konzultace s interními i externími odborníky a dalšími účastníky. Odpovědný úřad může také považovat za vhodné zadat zpracování vlastních posudků, aby bylo zajištěno, že konečné hodnocení bude natolik úplné a objektivní, jak jen je možné. Box 6 uvádí typy informací, potřebných pro tuto etapu.

V této etapě se posuzuje dopad projektu nebo plánu (buď samostatně nebo v kombinaci s jinými projekty či plány) na integritu dané lokality soustavy Natura 2000 s ohledem na její cíle ochrany, strukturu a funkci. Příručka Komise k tomu říká:

„Celistvost lokality zahrnuje její ekologické funkce. Rozhodnutí o tom, zda je negativně ovlivněna, se musí zaměřit na cíle její ochrany a jimi také musí být omezeno.“ (MN2000, oddíl 4.6.3)

3.2.2 PRVNÍ KROK ODPOVÍDAJÍCÍHO HODNOCENÍ: POŽADOVANÉ INFORMACE

Aby bylo zajištěno, že pro dokončení odpovídajícího hodnocení budou k dispozici adekvátní informace, navrhuje se vyplňovat dotazník v boxu 6. Tam, kde informace nejsou známé či dostupné, bude nezbytné další zjiš• ování. Prvním krokem hodnocení bude identifikace cílů ochrany lokality a těch aspektů projektu nebo plánu (samostatně či v kombinaci s jinými projekty nebo plány), jež budou tyto cíle ovlivňovat. Příklady cílů ochrany lokalit z případových studií jsou dále uvedeny v boxu 9. Tyto cíle lze za normálních okolností vyčíst ze standardních datových formulářů pro každou lokalitu, případně z plánů péče.

Existují-li mezery v informacích, bude za normálních okolností nutné doplnit existující data dalším sběrem údajů v terénu. Jako pomůcka pro pochopení nutnosti terénních prací pro ty, kdož nejsou specialisty v oboru, je v dodatku 1 k této příručce uveden stručný přehled o základních typech ekologických studií, předpovídání dopadu a hodnocení významnosti.

BOX 6 DOTAZNÍK O INFORMACÍCH PRO ODPOVÍDAJÍCÍ HODNOCENÍ	
Jsou tyto informace známé nebo jsou k dispozici?	**Ano/Ne**
Informace o projektu nebo plánu	
Úplná charakterizace projektu nebo plánu, který může ovlivnit lokalitu	
Celkový areál nebo oblast, které se plán týká	
Velikost a další specifikace projektu	
Charakterizace stávajících, navrhovaných nebo schválených projektů nebo plánů, jež mohou způsobovat interaktivní či kumulativní dopady spolu s hodnoceným projektem a jež mohou ovlivnit danou lokalitu	
Plánované či uvažované záměry ochrany přírody, u nichž je pravděpodobné, že by v budoucnu mohly ovlivnit stav lokality z hlediska ochrany	
Vztahy (např. klíčové vzdálenosti apod.) mezi projektem nebo plánem a danou lokalitou soustavy Natura 2000	
Požadavky na informace (např. EIA/SEA) povolující instituce nebo úřadu	
Jsou tyto informace známé nebo jsou k dispozici?	**Ano/Ne**
Informace o lokalitě	
Důvody vyhlášení lokality soustavy Natura 2000	
Cíle ochrany lokality a faktory, přispívající k její ochranářské hodnotě	
Stav lokality z hlediska ochrany (příznivý či jiný)	
Stávající základní podmínky lokality	
Klíčové atributy veškerých stanoviš• podle přílohy I a druhů podle přílohy II	
Přírodní a chemické poměry lokality	
Dynamika stanoviš• , druhů a jejich ekologie	
Popis aspektů lokality, citlivých na změny	
Klíčové strukturní a funkční vztahy, vytvářející a udržující integritu lokality	
Sezónní vlivy na klíčová stanoviště podle přílohy I a druhy podle přílohy II	
Ostatní ochranářsky významné skutečnosti na lokalitě včetně budoucích změn, u nichž je pravděpodobné, že nastanou	

Box 7 přináší výčet doporučených zdrojů některých informací, potřebných v této etapě.

BOX 7 KLÍČOVÉ ZDROJE INFORMACÍ

- Standardní datové formuláře Natura 2000 a plány péče, pokud existují;
- Ekologické informace, shromážděné pro etapu zjiš• ovacího řízení;
- Dotčené instituce ochrany přírody a další orgány a organizace
- Příslušné plány, současné a historické mapy, existující geologické a hydrogeologické průzkumy a veškeré existující ekologické údaje, jež lze získat od vlastníků pozemků, správců území nebo úřadů ochrany přírody;
- Stanoviska posuzování vlivů na životní prostředí, zprávy o odpovídajícím hodnocení a další dokumentární záznamy z případů, kdy byly v minulosti hodnoceny podobné plány či projekty.

3.2.3 DRUHÝ KROK ODPOVÍDAJÍCÍHO HODNOCENÍ: PŘEDPOVÍDÁNÍ DOPADU

Předpovídání pravděpodobných dopadů projektu nebo plánu na lokalitu soustavy Natura 2000 může být obtížné, nebo• prvky, tvořící ekologickou strukturu a funkci lokality, jsou dynamické a nejsou snadno měřitelné. Předpovídání dopadů by mělo být prováděno systematickým a strukturovaným postupem a mělo by být tak objektivní, jak jen je možné. To vyžaduje, aby byl identifikován typ dopadu – zpravidla charakterizovaný v pojmech přímých a nepřímých účinků, krátkodobých a dlouhodobých účinků, účinků při výstavbě, provozu a likvidaci a izolovaných, interaktivních a kumulativních účinků. Box 8 přináší ilustraci šíře existujících metod předpovídání dopadu.

BOX 8 METODY PŘEDPOVÍDÁNÍ DOPADŮ

Přímá měření, např. zničených či ovlivněných částí stanoviš• , mohou identifikovat relativní ztráty populací druhů, stanoviš• a společenstev.

Obrázkové, sí□ové a systémové diagramy poskytují matematicky odvozené předpovědi, založené na datech a předpokladech o silách a směrech dopadů. Modely mohou extrapolovat předpovědi, jež jsou ve shodě s dřívějšími i současnými daty (analýzy trendů, scénáře, analogie, s jejichž pomocí se přenášejí informace z jiných odpovídajících lokalit), a intuitivní předpovídání. Normativní přístupy k modelování pracují zpětně od požadovaného výstupu k hodnocení, zda jej bude možné dosáhnout navrhovaným projektem. Některé běžně užívané modely předpovídají šíření škodlivin ve vzduchu, půdní erozi, ukládání sedimentů v proudu a snížení obsahu kyslíku ve znečištěných řekách.

Geografický informační systém (GIS) může být využit k vytváření modelů prostorových vztahů, jako je překryv vrstev, nebo k mapování citlivých oblastí a lokalizace ztrát stanoviš• . GIS jsou kombinací počítačové kartografie, ukládání mapových dat a databázového řídícího systému, ukládajícího atributy typu využití území nebo sklonu svahů. GIS umožňuje rychlé znázornění, kombinování a analyzování uložených proměnných.

Informace z předcházejících podobných projektů mohou být užitečné, zejména tehdy, pokud byly na samém počátku vysloveny kvantitativní předpovědi a projekty byly poté monitorovány během realizace.

Expertní stanoviska a posouzení lze získat z předchozího důkazního materiálu a během projednávání.

Popisy a korelace fyzikálních faktorů (vodní režim, hluk) lze přímo vztáhnout k rozšíření a hustotě druhů. Pokud lze předvídat budoucí fyzikální podmínky, je na tomto základě možné předpovědět i budoucí druhovou bohatost.

3.2.4 TŘETÍ KROK ODPOVÍDAJÍCÍHO HODNOCENÍ: CÍLE OCHRANY

Jakmile byly zjištěny a předpovězeny účinky projektu nebo plánu, je nutné vyhodnotit, zda vzniknou záporné účinky na integritu lokality, jak je definována svými cíli ochrany a svým stavem z hlediska ochrany. Příklady cílů ochrany jsou uvedeny v boxu 9.

BOX 9 PŘÍKLADY CÍLŮ OCHRANY

Pro potok v křídovém podloží: „Ve vegetaci v kanálech by měly dominovat vyjmenované druhy; průtok musí být dostatečný pro udržování přírodních říčních procesů; měly by být udržovány výtoky z pramenů; říčním substrátem by i nadále měl být čistý štěrk“.

Pro estuárium: „Pro udržování stavu evropsky významných prvků této pobřežní lokality v příznivém stavu, umožňujícím přírodní změny“. Tyto prvky zahrnují příbřežní vegetaci oblázkových břehů a laguny (v rámci kandidátské lokality SAC, která je zároveň lokalitou SPA).

Pro mořské území: „Zajistit, že nenastanou žádné absolutní ztráty území nebo změny ve struktuře, biodiverzitě nebo struktuře rozšíření vysoce citlivých společenstev uvnitř lokality“.

Pro lokalitu s lagunami se slanou vodou: „S přihlédnutím k přírodním změnám udržovat lagunu v příznivém stavu s ohledem na společenstva klíčových druhů v rámci celé lokality“.

Při provádění nezbytného hodnocení je důležité aplikovat princip předběžné opatrnosti. Těžiště hodnocení by mělo být v objektivním demonstrování, podpořeném podpůrnými doklady, že nenastanou žádné negativní dopady na integritu dané lokality soustavy Natura 2000. Tam, kde se to nepodaří, musí proto být negativní účinky předpokládány.

Na základě shromážděných informací a předpovědí o pravděpodobných změnách, které budou důsledkem etap výstavby, provozu a následné likvidace projektu nebo plánu, by mělo být možné vyplnit dotazník o integritě lokality, uvedený v boxu 10.

BOX 10 DOTAZNÍK O INTEGRITĚ LOKALITY

Cíle ochrany

Může projekt nebo plán potenciálně:	**Ano/Ne**
způsobit zpoždění v průběhu naplňování obecných ochranných cílů lokality?	
přerušit průběh naplňování obecných ochranných cílů lokality?	
poškodit či zničit faktory, pomáhající udržovat podmínky na lokalitě v příznivém stavu?	
dostávat se do konfliktu s rovnováhou, rozšířením a hustotou klíčových druhů, které jsou indikátory toho, že na lokalitě panují příznivé podmínky?	

Další indikátory

Může projekt nebo plán potenciálně:	**Ano/Ne**
způsobit změny životně důležitých aspektů (např. rovnováhy živin), určujících, jak lokalita funguje jako stanoviště nebo ekosystém?	
změnit dynamiku vzájemných vztahů (např. mezi půdou a vodou nebo mezi rostlinami a živočichy), definujících strukturu nebo funkci lokality?	
dostávat se do konfliktu s předpovězenými nebo očekávanými přírodními změnami lokality (jako je vodní dynamika nebo chemické složení)?	
zredukovat areál výskytu klíčových typů stanoviš• ?	
zredukovat populace klíčových druhů?	
zredukovat diverzitu lokality?	
vést k vyrušování, jež by mohlo ovlivnit velikost populace nebo populační hustotu nebo rovnováhu mezi klíčovými druhy?	
vést k fragmentaci?	
vést ke ztrátě nebo redukci klíčových charakteristik (např. stromového krytu, vystavení přílivu a odlivu, každoročních záplav apod.)?	

Na základě dotazníku v boxu 10 by mělo být možné stanovit, zda projekt nebo plán, samostatně či v kombinaci s jinými projekty nebo plány, bude či nebude mít záporné účinky na integritu lokality. Příklady dopadů na integritu lokalit jsou uvedeny v boxu 11. Pokud v této etapě informace nebo podklady chybějí, je nutné předpokládat, že negativní účinky nastat mohou. Toto rozhodnutí by mělo být zaznamenáno a měla by o něm být sestavena zpráva; formulář pro takovou zprávu je uveden v tab. 4. Všude tam, kde nelze prokázat, že na lokalitě nenastanou negativní účinky, je nezbytné navrhnout zmírňující opatření, jejichž cílem bude vždy, když to bude možné, vyloučení veškerých záporných účinků.

BOX 11 PŘÍKLADY PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ: NEGATIVNÍ DOPADY NA INTEGRITU LOKALIT

Odběr vody z potoka na křídovém podloží: úřad ochrany životního prostředí v tomto případě stanovil, že potenciální negativní dopady na integritu lokality nelze vyloučit z toho hlediska, že existuje problém při určování, zda v současnosti (v době provádění hodnocení) existující nepříznivý stav rostlinných společenstev byl způsoben přirozenými variacemi nebo odběrem vody. Klíčem k procesu hodnocení se zde tedy stal princip předběžné opatrnosti.

Výstavba průmyslové zóny: v tomto případě byly zjiš• ovány negativní dopady ve vztahu k SPA, které je zároveň ramsarskou lokalitou a chráněných územím podle národní legislativy. Posuzování integrity lokality bylo vztaženo k té její části, jež by měla být zničena, z hlediska dopadů na ptáky, primární ekologii lokality a na bezobratlé. Tento příklad ukazuje důležitost pochopení struktury a funkce lokalit a základní dynamiky vzájemných vztahů mezi druhy a stanovišti.

Výstavba doků: bylo stanoveno, že plánovaná samostatná stavba v ústí řeky nebude mít podstatně negativní vliv na zájmy ochrany přírody na dané lokalitě, avšak určité škodlivé účinky byly očekávány. Protože však odpovědný úřad ochrany přírody byl trvale znepokojen postupným zhoršováním stavu typů stanoviš• , přítomných na lokalitě, trval na nesouhlasu s výstavbou na základě principu předběžné opatrnosti.

Výstavba přístavu: celostátní instituce ochrany přírody došla k závěru, že na dané lokalitě není dostatečně znám režim sedimentace během přílivu a odlivu tak, aby bylo možné určit, zda by změny tohoto režimu mohly vést k negativním účinkům na integritu lokality jako celku. Riziko negativních účinků na integritu lokality bylo dostatečně vysoké, aby byl opodstatněn požadavek na zmírňující opatření a monitoring – což opět ilustruje význam použití principu předběžné opatrnosti.

3.2.5 ČTVRTÝ KROK ODPOVÍDAJÍCÍHO HODNOCENÍ: ZMÍRŇUJÍCÍ OPATŘENÍ

Zmírňující opatření je třeba hodnotit ve vztahu k negativním účinkům, které může projekt nebo plán (sám nebo v kombinaci s jinými projekty nebo plány) pravděpodobně způsobit. Bude na zodpovědném úřadu, aby stanovil, jaká úroveň zmírňujících opatření bude požadována; úřad by měl brát v úvahu návrhy od příslušných úřadů ochrany přírody, nevládních organizací i navrhovatelů projektu nebo plánu (příklady případových studií zmírňujících opatření jsou uvedeny v boxu 12). Vždy by se mělo usilovat o to, aby zmírňující opatření stála na vrcholu hierarchie činností, zmírňujících dopady (např. vyloučení dopadů přímo u zdroje), která byla vysvětlena v kap. 2.6 této příručky.

Pro vyhodnocení zmírňujících opatření je třeba splnit tyto úkoly:

- vypracovat seznam opatření, jež mají být provedena (např. protihlukové stěny, výsadba stromů);
- vysvětlit, jakým způsobem zmírňující opatření vyloučí negativní dopady na lokalitu;
- vysvětlit, jak tato opatření sníží negativní dopady na lokalitu.

Poté je třeba pro každé ze zmírňujících opatření na seznamu

- doložit, jakým způsobem bude zabezpečeno, realizováno a kým;
- doložit, s jakou pravděpodobností lze očekávat jeho úspěšnost;
- uvést časový harmonogram jeho realizace, vztažený k projektu nebo plánu;
- doložit, jakým způsobem bude opatření monitorováno, a v případě jeho selhání uvést způsob nápravy.

Tab. 3 přináší vzorový formulář Hodnocení zmírňujících opatření jako ukázku způsobu prezentace těchto informací.

BOX 12 PŘÍKLADY PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ: ZMÍRŇUJÍCÍ OPATŘENÍ

Výstavba silnice a železnice napříč aridním stanovištěm: v tomto případě se součástí zmírňujících opatření stalo správné načasování stavebních prací s cílem zabránit vyrušování živočichů nebo ničení hnízd a úkrytů a vybudování ochranných stěn pro zabránění nárazům a poraněním elektřinou u ptáků. Pro snížení vlivu stavby na okolní území bylo také doporučeno zpřísnit územní plánování.

Železniční projekt v hornaté oblasti: v tomto případě byl investor požádán, aby vypracoval a předložil plán návštěvnosti, zahrnující i zdokonalený monitorovací program, aby bylo zaručeno, že budou vyloučeny negativní účinky.

Výstavba říčních doků: tam, kde na poříční lokalitě měl být vybagrován nový kanál a mělo být postaveno nábřeží, bylo navrženo provést monitorovací studii pro vyhodnocení účinnosti zmírňujících opatření, aby bylo zabezpečeno znovuosídlení území bezobratlými.

Výstavba průmyslového areálu: zmírňující opatření pro soubor větších projektů zahrnula změnu harmonogramu stavebních prací, vypracování „kodexu provádění výstavby“ pro vyloučení nebo snížení vlivu na území a vyrušování a oddělení celého staveniště včetně dělníků ochrannou stěnou od ptáků, využívajících lokalitu soustavy Natura 2000.

3.2.6 VÝSTUPY

Po dokončení odpovídajícího hodnocení by se mělo stát pravidlem, že odpovědný úřad sestaví zprávu o provedení odpovídajícího hodnocení, která:

- popíše projekt nebo plán v dostatečném stupni podrobnosti tak, aby i zástupci veřejnosti pochopili jeho velikost, rozsah a cíle;
- popíše výchozí podmínky lokality soustavy Natura 2000;
- identifikuje negativní účinky projektu nebo plánu na lokalitu soustavy Natura 2000;
- vysvětlí, jak budou tyto účinky vyloučeny pomocí zmírňujících opatření;
- stanoví časový harmonogram a popíše mechanismy, jejichž prostřednictvím budou zmírňující opatření zabezpečována, realizována a monitorována.

Zpráva o provedení odpovídajícího hodnocení by měla být předána k vyjádření příslušným institucím ochrany přírody a veřejnosti. Ukázková zpráva je uvedena v tab. 4.

Pokud se i po uplynutí doby na vyjádření bez ohledu na aplikaci zmírňujících opatření odpovědný úřad domnívá, že stále ještě přetrvávají určité negativní účinky, realizace projektu nebo plánu nemůže pokračovat, dokud nebude dokončeno hodnocení třetí etapy a nebude objektivně konstatováno, že neexistují alternativní řešení.

Tab. 3 Odpovídající hodnocení: Zmírňující opatření

Seznam navržených opatření	Vysvětlete, jakým způsobem opatření vyloučí negativní účinky na integritu lokality.	Vysvětlete, jakým způsobem opatření sníží negativní účinky na integritu lokality.	Doložte, jak a kým budou opatření realizována.
(i)	Uveďte podrobnosti o zmírňujících opatřeních s důrazem na faktory, které se budou přímo týkat negativních účinků.		Tato pasáž může obsahovat podrobnosti o právně závazných dohodách, jež mají být naplněny v předstihu před povolením projektu nebo plánu.
(ii)			
(iii)			
Seznam navržených opatření (viz výše)	Uveďte doklad o míře spolehlivosti odhadu pravděpodobnosti jejich úspěšnosti	Uveďte časový harmonogram realizace opatření, vztažený k projektu nebo plánu	Vysvětlete navrhovaný monitorovací program a způsob, jakým bude reagováno na případný neúspěch opatření
(i)	Lze uvést údaje z podobných projektů nebo plánů nebo podpůrné údaje od příslušné instituce ochrany přírody	Některá opatření lze začlenit přímo do projektu nebo plánu; v některých případech bude nutné, aby dodatečná zmírňující opatření byla realizována buď již před povolením projektu nebo plánu či co nejdříve po vydání povolení	Zajištění monitorovacího programu a postup při selhání zmírňujících opatření může být obsahem právně závazné dohody, která by měla být uzavřena ještě před vydáním povolení pro projekt nebo plán.
(ii)			
(iii)			
Poznámka: vzorové formuláře jsou zařazeny v dodatku 2.			

Tab. 4 Pracovní příklad zprávy o provedení odpovídajícího hodnocení pro větrnou turbínu (projekt)

Hodnocení účinků projektu nebo plánu na integritu lokality

Popište součásti projektu nebo plánu (samotné či v kombinaci s jinými projekty nebo plány), u nichž je pravděpodobné, že mohou dát vznik významným účinkům na lokalitu (ze zjiš• ovacího řízení)	*Projekt je představován pěti větrnými turbínami a přidruženým provozem na kopci, ležícím u lokality soustavy Natura 2000. Turbíny jsou situovány do tahové cesty, směřující do jednoho z velkých zimních shromaždiš• ptáků, kde se shromažďují i jedinci jednoho z mezinárodně významných druhů. Pravděpodobně významné dopady představují možnost kolize ptáků s turbínami a jejich vyrušování na lokalitě.*
Uveďte cíle ochrany lokality	*Uchování lokality s největší koncentrací určitého druhu ptáků v zemi (9 % celostátní populace) ve stavu příznivém z hlediska ochrany.*
Popište, jak projekt nebo plán ovlivní klíčové druhy a klíčová stanoviště. Uveďte veškeré nejasnosti a mezery v informacích.	*Existují výrazné rozdíly v existujících vědeckých údajích o pravděpodobnosti kolizí ptáků s větrnými turbínami. Hodnocení bylo založeno na výpočtu rizika. Protože však bylo velmi málo přímých důkazů, byl použit princip předběžné opatrnosti a negativní účinky byly považovány za pravděpodobné.*
Popište, jakým způsobem by pravděpodobně mohlo dojít k ovlivnění integrity lokality (podmíněné její strukturou a funkcí a cíli ochrany) projektem nebo plánem (např. ztrátou stanoviště, vyrušováním, rozdělením na dvě části, chemickými změnami, hydrologickými změnami, geologickými změnami apod.). Uveďte veškeré nejasnosti a mezery v informacích.	*Nebezpečí kolizí, zejména u juvenilních a subadultních ptáků, by mohlo vést k poklesu populace. Hluk turbín by také mohl působit vyrušování – to je obzvláště významné v období rozmnožování. To by také mohlo snížit velikost rozmnožující se populace.*
Popište, jaká zmírňující opatření by měla být provedena pro vyloučení, zmírnění nebo nápravu negativních účinků na integritu lokality. Uveďte veškeré nejasnosti a mezery v informacích.	*Uvažovaná zmírňující opatření zahrnují:* • *snížení výšky turbín;* • *změnu technického provedení turbín;* • *zvětšení vzdálenosti mezi turbínami.* *Výsledky těchto opatření byly v rámci celkového hodnocení dopadu na lokalitu posouzeny jako neurčité.*

Výsledky projednávání

Název instituce nebo osoby, s níž bylo jednáno	**Shrnutí výsledků projednání**
Ústřední úřad ochrany přírody	*Nelze předpokládat, že z projektu nevyplynou žádné negativní účinky.*
Nevládní ochranářské organizace s celostátní působností	*Projekt s sebou nese dlouhodobé riziko likvidace ochranářských cílů na lokalitě a neměl by být povolen.*
Místní nevládní ochranářské organizace	*Jde o lokalitu s celostátním i mezinárodním významem pro ochranu přírody; je pravděpodobné, že tento projekt by snížil její ochranářskou hodnotu a proto by neměl být realizován.*
Národní asociace provozovatelů zdrojů větrné energie	*Neexistují žádné důkazy o tom, že by ptáci byli jakkoli ovlivňováni větrnými turbínami, ani o tom, že by existovalo nebezpečí kolize ptáků s turbínami.*

Poznámka: vzorové formuláře jsou zařazeny v dodatku 2.

Třetí etapa: hodnocení alternativních řešení

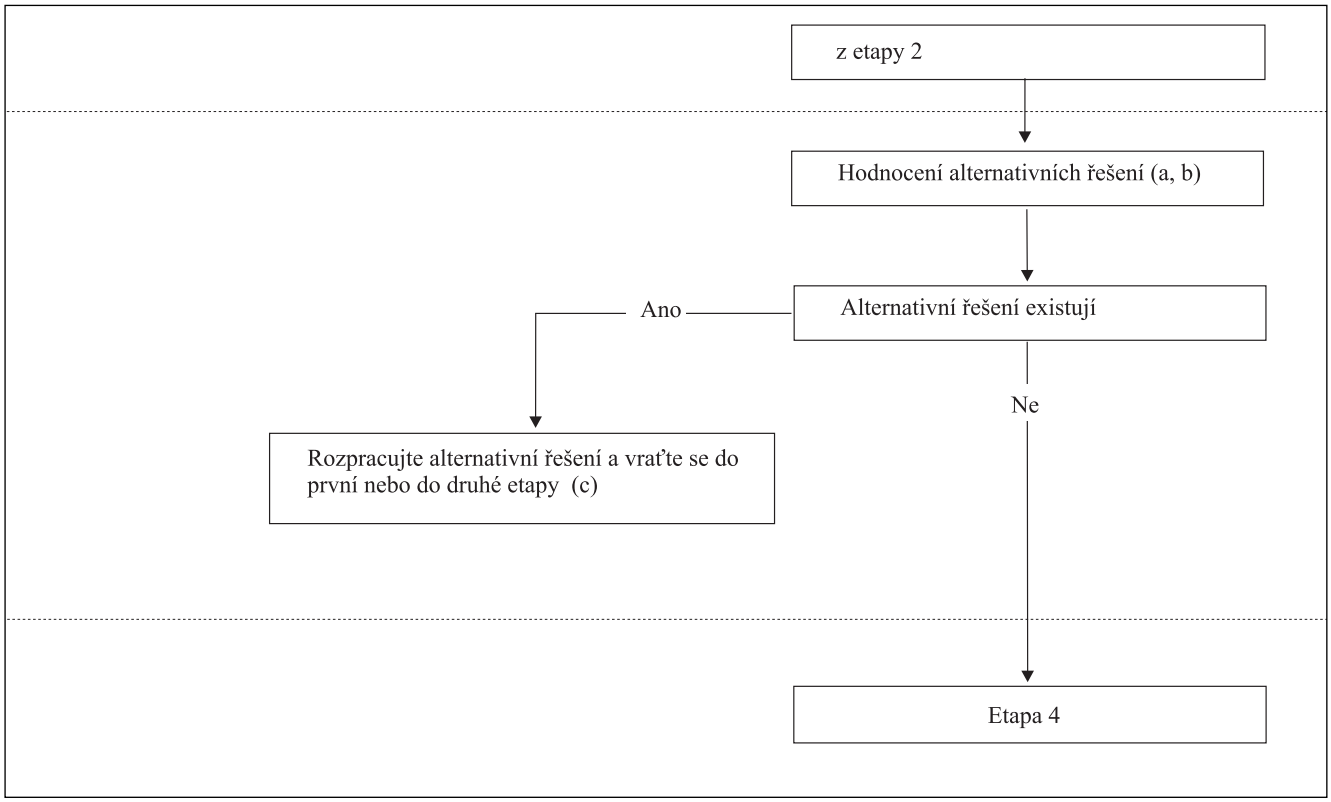

POZNÁMKY

a Druhy alternativních řešení viz kap. 3.3.2.

b Hodnocení alternativních řešení viz kap. 3.3.3 a box 15

c Návrat do první etapy do zjiš• ovacího řízení (screeningu) pro alternativní řešení, pokud tato řešení představují nový projekt, nebo do druhé etapy, jde-li v případě alternativních řešení o doplňky již existujícího projektu nebo plánu

VÝSTUPY Z ETAPY 3:

FORMULÁŘ HODNOCENÍ ALTERNATIVNÍCH ŘEŠENÍ	(TAB. 5)
STANOVISKO K HODNOCENÍ ALTERNATIVNÍCH ŘEŠENÍ	(TAB. 6)
FORMULÁŘ ZÁZNAM O HODNOCENÍ (ALTERNATIVNÍCH ŘEŠENÍ)	(TAB. 7)

3.3 TŘETÍ ETAPA: HODNOCENÍ ALTERNATIVNÍCH ŘEŠENÍ

3.3.1 ÚVOD

Tato etapa zkoumá alternativní způsoby, jak realizovat projekt nebo plán a vyloučit přitom tam, kde je to možné, jakékoli negativní dopady na integritu lokality soustavy Natura 2000. Diagram *Hodnocení alternativních řešení* ilustruje celý proces. Před tím, nežli může být projekt nebo plán, který buď samotný, či v kombinaci s jinými projekty nebo plány může negativně ovlivnit lokalitu soustavy Natura 2000, realizován, musí být objektivně dokázáno, že neexistují žádná alternativní řešení. MN2000 uvádí v kap. 5.3.1, že *„je na odpovědných národních úřadech, aby provedly nezbytná srovnání těchto alternativních řešení“*. MN2000 také říká, že *„v této fázi proto nesmějí jiná kritéria (například ekonomická) převládnout nad kritérii ekologickými“*. Zkoumání alternativních řešení proto vyžaduje, aby **cíle ochrany a stav lokality soustavy Natura 2000 z hlediska ochrany byly vždy nadřazeny jakýmkoli úvahám o nákladech, zpožděních či jiných aspektech alternativních řešení.** Zodpovědný úřad by se proto neměl omezovat při úvahách o alternativních řešeních jenom na ta, předložená navrhovatelem projektu nebo plánu. Je na odpovědnosti každého členského státu, jaká alternativní řešení bude posuzovat; tato řešení se mohou nacházet dokonce i v jiných regionech nebo zemích.

BOX 13 PŘÍKLADY PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ: HODNOCENÍ ALTERNATIV

Práce na protipovodňových opatřeních na pobřežní lokalitě: byly uvažovány tři skupiny alternativ v souvislosti s programem na ochranu před povodněmi, zahrnující vybudování jílových hrází a další práce:

1. pokračování existujícího typu péče (není perspektivní, nebo• obranný val se zmenšuje, což s sebou přináší ohrožení lokality soustavy Natura 2000);
2. žádná činnost/ústup (nepřijatelné, nebo• to by způsobilo ztráty na druzích, pro něž byla lokalita vyhlášena); a
3. pokračovat v záměru obnovením oblázkového valu (drahé a v dlouhodobém pohledu neperspektivní).

Tyto alternativy byly testovány vzhledem k jejich aplikaci na lokalitě soustavy Natura 2000 a protože všechny tyto tři typy alternativních řešení byly shledány nevhodnými, návrh na vybudování protipovodňové ochrany těžkými technickými prostředky byl napadnut.

Budování vodních zdrojů v semiaridní oblasti: pro nalezení alternativních řešení byla provedena SEA plánu na rozvoj zavlažování. Na základě hodnocení důsledků alternativ pro lokalitu soustavy Natura 2000 se dospělo k závěru, že by bylo zapotřebí pečlivěji zvážit možnosti ekonomické diverzifikace, která nebude závislá na zavlažování. Nemohl proto být učiněn závěr, že v daném případě alternativní řešení neexistují.

Projekt čistírny odpadních vod: v tomto případě bylo posuzováno deset různých možností umístění čistírny z hlediska jejich relativního dopadu na lokalitu soustavy Natura 2000.

Silniční projekt: hodnocená alternativní řešení zahrnovala trasy, vytyčení, šířku vozovky a možnost jedno- a dvouproudové silnice. Skutečnost, že byla nalezena alternativní řešení, která by negativně neovlivňovala lokalitu soustavy Natura 2000, znamenala, že nemohl být vysloven závěr, že alternativní řešení neexistují.

3.3.2 PRVNÍ KROK: IDENTIFIKOVÁNÍ ALTERNATIVNÍCH ŘEŠENÍ

I když rozhodování o tom, zda alternativní řešení existují, je plně na zodpovědnosti odpovědného úřadu, bude toto rozhodnutí do určité míry nevyhnutelně závislé na informacích, poskytnutých navrhovatelem projektu nebo plánu. Prvním krokem odpovědného úřadu při hodnocení, zda existují alternativy, je identifikace cílů projektu nebo plánu. Od samého počátku je možné identifikovat celou škálu alternativních způsobů naplnění cílů projektu nebo plánu a tyto alternativy mohou potom být hodnoceny z hlediska jejich pravděpodobného dopadu na cíle ochrany lokality soustavy Natura 2000. Při hodnocení alternativ je velmi důležité zahrnout do hodnocení i nulovou variantu („žádná činnost“).

Možná alternativní řešení mohou zahrnovat varianty:

- umístění nebo trasy;
- rozsahu nebo velikosti;
- prostředků k dosažení plánovaných cílů (např. požadavků na řízení);
- metod výstavby (např. bezhlučná výstavba);
- metod provozu;
- metod likvidace po skončení doby životnosti projektu;
- načasování a návrhů na časový harmonogram (např. sezónní práce).

Pro každou alternativu musí existovat její popis a musí být uvedeno, jak byla hodnocena. Jakmile budou identifikovány všechny potenciální alternativy, musí být vyhodnoceny z hlediska dopadu na lokality soustavy Natura 2000.

3.3.3 DRUHÝ KROK: HODNOCENÍ ALTERNATIVNÍCH ŘEŠENÍ

Úkony, které je třeba provést při hodnocení alternativ, jsou sepsány v boxu 14. Navrhuje se formulář Hodnocení alternativních řešení; měl by se stát užitečným nástrojem pro nalezení a hodnocení alternativ (pracovní příklad vyplněného formuláře je v tab. 5). Vyplněný formulář lze také použít ke sdělení výsledků hodnocení dotčeným účastníkům. Tab. 6 přináší příklad Stanoviska k hodnocení alternativních řešení, který lze použít pro zaznamenávání a vyhodnocování těch alternativních řešení, která mají být brána v úvahu.

3.3.4 VÝSTUPY

Ihned po skončení hodnocení alternativ by měl být učiněn zápis o tom, s jakými orgány a ostatními institucemi bylo jednáno, o jejich stanoviscích, jaké byly konkrétní výsledky hod-

BOX 14 JAK HODNOTIT ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ

Pro vyhodnocení alternativních řešení:

- uskutečněte jednání s příslušnými orgány ochrany přírody a jinými institucemi;
- využijte informací, shromážděných k dokončení zjiš• ovacího řízení a etapy odpovídajícího hodnocení v rámci hodnocení podle článku 6;
- identifikujte a charakterizujte nejdůležitější cíle projektu nebo plánu;
- uveďte maximální možné množství informací, zdůrazněte mezery v informacích a uveďte zdroje informací;
- vyhodno• te každou alternativu podle týchž kritérií, použitých v etapě odpovídajícího hodnocení k vyhodnocení dopadu navrhovaného projektu nebo plánu na cíle ochrany dané lokality;
- při hodnocení veškerých alternativ aplikujte princip předběžné opatrnosti.

nocení jednotlivých alternativ (tj. negativní, pozitivní nebo neutrální) a s údaji o tom, kdo provedl hodnocení. Vzorový formulář *Zápisu o hodnocení alternativních řešení* je uveden v tab. 7. Účelem tohoto hodnocení je určit, **zda lze či nelze objektivně konstatovat, že alternativní řešení neexistují.** Pokud byla identifikována alternativní řešení, která buď vylučují jakékoli negativní dopady nebo jejichž důsledkem je méně vážný dopad na lokalitu, bude nutné vyhodnotit jejich potenciální dopady tak, že budou znovu od začátku podrobeny hodnocení podle první, respektive druhé etapy. Pokud ovšem lze odůvodněně a objektivně konstatovat, že alternativní řešení neexistují, je nutné postoupit do čtvrté etapy této metodiky.

Tab. 5: Pracovní příklad formuláře Hodnocení alternativních řešení pro silniční projekt

Hodnocení alternativních řešení

Popis cílů plánu nebo projektu	Nulová alternativa
Součást dopravního provozního programu strukturálního fondu Evropské unie s cílem napojit okrajové regionální centrum na celostátní silniční sí• . Projekt spočívá ve výstavbě pětikilometrového úseku dvouproudé vozovky v souběhu s existujícím silničním koridorem.	*Existující silnice je nevhodná pro těžké dopravní prostředky, které ji v současnosti využívají pro její dostatečnou šířku, směrování a stav. Bez výstavby nové silnice je pravděpodobné, že stav stávající silnice se bude stále zhoršovat a bude docházet ke stále častějším zácpám, způsobujícím zpoždění a hrozícím potenciálně vyšším počtem nehod.*

Předvídatelné negativní účinky projektu nebo plánu na lokalitu soustavy Natura 2000 na základě odpovídajícího hodnocení
Lokalita soustavy Natura 2000 je reziduální lužní les (Amnion glutinoso-incanae) a tedy i prioritní typ stanoviště, uvedený v příloze I směrnice o stanovištích. Realizace projektu by si vyžádala odklonění toku řeky, protínající les, a likvidaci významného počtu stromů a stanoviš• . Odklon říčního toku by měl negativní účinky na hladinu spodní vody a vodní režim, který podmiňuje existenci celého stanoviště. Likvidace stromů a ztráta stanoviš• by dále zvýšily náchylnost lesa k dalšímu trvalému zhoršování jeho stavu.

Srovnání s vybraným projektem nebo plánem

Možná alternativní řešení	Údaje o tom, jakým způsobem probíhalo hodnocení alternativních řešení	Popis relativních účinků na cíle ochrany lokality soustavy Natura 2000 (více nebo méně negativní účinky)
Alternativní umístění/trasy		
Alternativa 1 *Jižní trasa, vyhýbající se řece, avšak protínající les*	*Hodnocení provedeno navrhovatelem; založeno na odhadu pravděpodobného zpoždění výstavby a vícenákladů – chybí detailní vyhodnocení dopadů na les.*	*I když je vyloučena nutnost odklonit tok řeky, stále zůstávají negativní účinky způsobené zničením stanoviš• a fragmentací.*
Alternativa 2 *Jižní trasa, vyhýbající se lesu*	*Hodnocení provedeno navrhovatelem; založeno na odhadu pravděpodobného zpoždění výstavby a vícenákladů.*	*Žádné přímé negativní účinky; budou však ovlivněny budoucí plány na možné zvýšení rozlohy lesa zalesňováním pozemků v okolní zemědělské krajině.*
Alternativa 3 *Severní trasa, vedoucí silnici mnohem dále od lesa*	*Hodnocení provedeno navrhovatelem; založeno na odhadu pravděpodobného zpoždění výstavby a vícenákladů, dopadů na fragmentaci zemědělských pozemků a dopadů na archeologické naleziště.*	*Hodnocení, zpracované NGO, potvrzuje, že nenastanou žádné přímé ani nepřímé negativní účinky na lokalitu soustavy Natura 2000.*
Alternativní způsoby dosažení cílů (např. požadavky na řízení)		
Alternativa 1 *Omezená šířka vozovky v úseku, procházejícím lesem*	*Hodnocení založeno na snížení záboru půdy. Hodnocení provedeno v rámci projektové dokumentace v části, pojednávající o dopadu stavby na životní prostředí.*	*Hodnocení NGO prokázalo, že negativní účinky kvůli likvidaci stromů a úbytku stanoviš• a díky zvýšené pravděpodobnosti vývratů přetrvávají.*

Alternativa 2 *Mírná změna trasy směrem na sever tak, aby úsek, dosud vedoucí lesem, se tomuto lesu vyhnul*	*Hodnocení provedeno navrhovatelem; zahrnuje potřebu demolice domů, vyvolanou změnou trasy. Hodnocení provedeno v rámci projektové dokumentace v části, pojednávající o dopadu stavby na životní prostředí.*	*Hodnocení NGO potvrzuje, že dojde ke snížení přímých negativních účinků na lokalitu. Potenciální nebezpečí vývratů však zůstává stejně jako potenciální riziko negativních dopadů během výstavby díky vyrušování a zemním pracím, jež mohou dočasně ovlivnit vodní režim.*
Alternativní velikost a rozsah		
Alternativa 1 *Aktivní opatření na přesměrování nákladní dopravy na existující železniční síť.*	*Hodnoceno v porovnání s cíli projektů*	*Nenastanou žádné přímé ani nepřímé účinky na lokalitu soustavy Natura 2000*

Závěry z hodnocení alternativ

Odpovědný úřad, který je v daném případě zároveň navrhovatelem projektu, vzal v úvahu řadu alternativ. Hodnocené alternativy mají různé dopady na lokalitu soustavy Natura 2000. Některé z nich, jež byly na počátku kvůli nákladům a časové prodlevě navrhovateli zamítnuty, mají na lokalitu menší nebo žádný dopad. Nelze tedy objektivně konstatovat, že alternativní řešení neexistují.

Poznámka 1: vzorové formuláře jsou zařazeny v dodatku 2.
Poznámka 2: Tento pracovní příklad se nezabývá všemi typy alternativních řešení, uvedenými ve vzorovém formuláři na konci této zprávy; v tomto případě byla popsána jenom ta alternativní řešení, jež byla skutečně posuzována.

Tab. 6: Stanovisko k hodnocení alternativních řešení

Popište alternativní řešení, které vyloučí nebo minimalizuje významné dopady na lokalitu soustavy Natura 2000.	Vysvětlete, v čem je navrhovaný projekt nebo plán lepší ve srovnání s ostatními hodnocenými alternativními řešeními.
Popis může zahrnovat i opětovné hodnocení projektu nebo plánu ve vztahu ke kritériím, uvedeným pro druhou etapu této metodiky.	*Vysvětlení by mělo být založeno na popisu relativních účinků na lokalitu soustavy Natura 2000 (např. budou mít alternativy větší nebo menší negativní dopad na lokalitu?).*

Uveďte závěrečné stanovisko s vysvětlením, proč se dospělo k závěru, že v daném případě neexistují alternativní řešení, která by vyloučila snížení ochranářské hodnoty lokality soustavy Natura 2000.

Toto stanovisko by mělo zahrnovat i odkazy na výsledky hodnocení a stanoviska dotčených orgánů ochrany přírody a odpovědného úřadu.

Poznámka: vzorové formuláře jsou zařazeny v dodatku 2.

Tab. 7: Vzorový formulář Záznamu o hodnocení (alternativních řešení)

Projednání alternativních řešení

Seznam institucí, s nimiž bylo jednáno	Výsledky projednání	Dopad alternativ na lokalitu soustavy Natura 2000 je považován za negativní	Dopad alternativ na lokalitu soustavy Natura 2000 je považován za pozitivní nebo neutrální
Uveďte kontaktní jména a telefon nebo email, data projednávání apod.		*Vysvětlete negativní účinky a kde je to možné, uveďte odkaz na příslušný záznam o hodnocení a další dokumenty.*	*Vysvětlete a kde je to možné, uveďte odkaz na příslušný záznam o hodnocení a další dokumenty, podle nichž projekt nebo plán nebude mít negativní účinky.*

Data, shromážděná k provedení hodnocení

Kdo provedl hodnocení	*Zde by měl být uveden odpovědný úřad, navrhovatel projektu nebo plánu nebo příslušná odpovědná vládní instituce.*
Zdroje dat	*Tato pasáž by měla obsahovat podrobnosti o výchozích podkladových studiích, terénních studiích, existujících záznamech apod.*
Úroveň dokončeného hodnocení	*Může jít o úplný proces EIA, teoretickou přípravnou studii apod. Je důležité uvést hodnocení stupně spolehlivosti výsledků, prezentovaných v hodnocení.*
Kde jsou zpřístupněny kompletní výsledky hodnocení a kde je lze připomínkovat?	*Uveďte dobu a data, kdy lze informace připomínkovat, adresy a telefonní čísla kontaktních osob.*

Poznámka: vzorové formuláře jsou zařazeny v dodatku 2.

Čtvrtá etapa: Hodnocení v případě, že neexistují žádné alternativy a negativní účinky přetrvávají

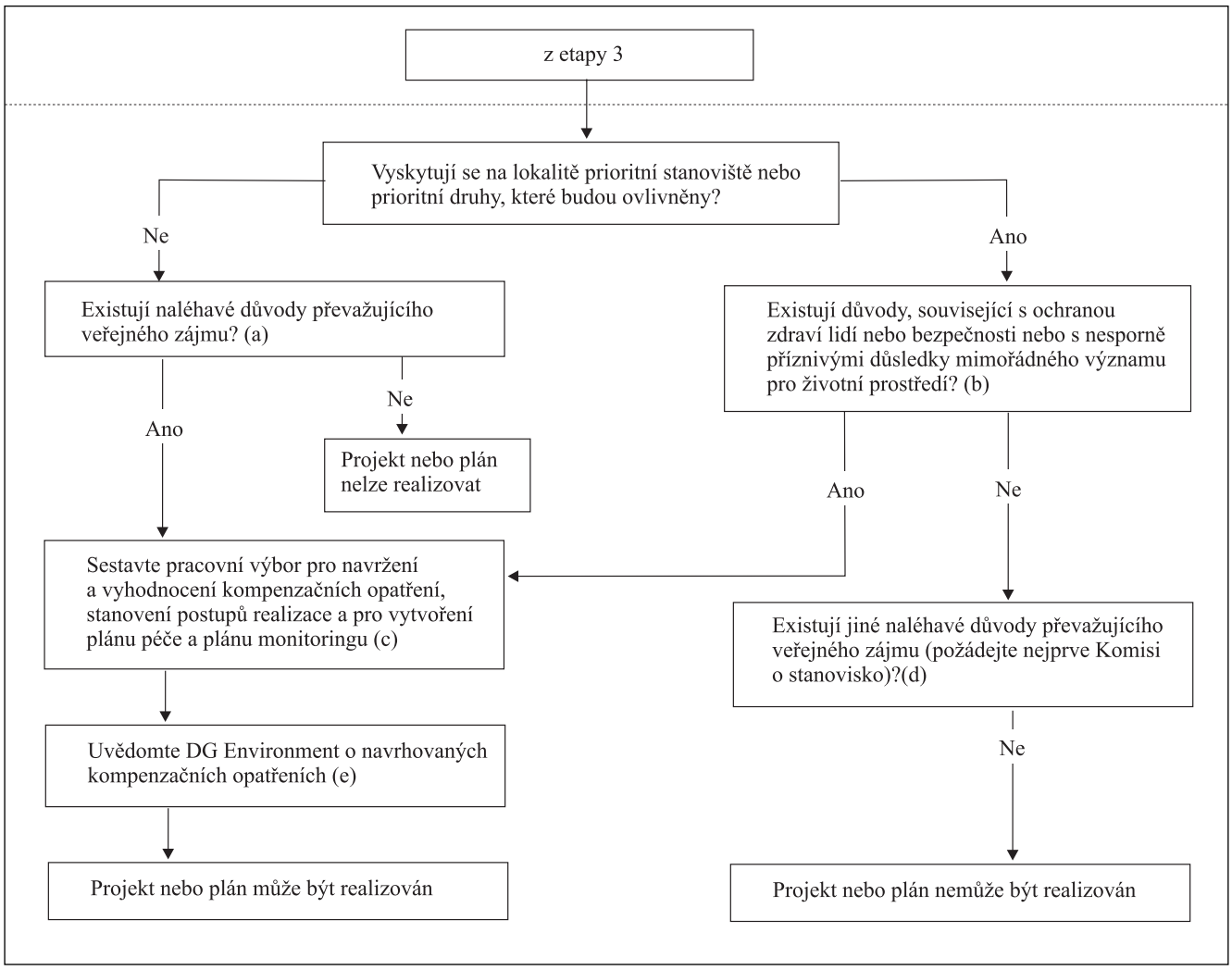

POZNÁMKY

a Pojem „naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu“ je diskutován v kapitole 5.3.1 MN2000

b Pro diskusi o důvodech, souvisejících s ochranou zdraví lidí nebo s bezpečností, viz kap. 5.5.2 MN2000

c Kompenzační opatření jsou opatřeními nad rámec běžných postupů a měla by poskytnout kompenzaci v rozsahu, přesně odpovídajícím ztrátě, která postihla soustavu Natura 2000 (viz kap. 3.4.2 a box 15)

d Komise vydá předběžné stanovisko k závažnosti naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu, jimiž se argumentuje (viz kap. 5.5.3 MN2000)

e odpovídající formulář je uveden v příloze IV MN2000

VÝSTUPY ETAPY 4: FORMULÁŘ HODNOCENÍ KOMPENZAČNÍCH OPATŘENÍ (TAB. 8)
FORMULÁŘ DOKLAD O HODNOCENÍ (KOMPENZAČNÍCH OPATŘENÍ) (TAB. 9)
SHRNUTÍ HODNOCENÍ PODLE ČLÁNKU 6(3) A 6(4) (TAB. 10)

3.4 ČTVRTÁ ETAPA: HODNOCENÍ V PŘÍPADĚ, ŽE NEEXISTUJÍ ŽÁDNÉ ALTERNATIVY A NEGATIVNÍ ÚČINKY PŘETRVÁVAJÍ

3.4.1 ÚVOD

Na lokalitách s výskytem prioritních typů stanovišť a prioritních druhů je nutno zvažovat, zda z projektu nebo plánu vyplývají či nevyplývají důvody, související s ochranou zdraví lidí nebo s bezpečností nebo s nesporně příznivými důsledky mimořádného významu pro životní prostředí. Pokud takové důvody existují, je nutné provést hodnocení kompenzačních opatření v rámci čtvrté etapy. Neexistují-li takové důvody, je před provedením čtvrté etapy hodnocení nutno stanovit, zda existují jiné naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu. Tam, kde je nacházíme, je nutné před realizací projektu nebo plánu provést vyhodnocení toho, zda kompenzační opatření budou plnohodnotně vyrovnávat poškození lokality či nikoli. Účelem této metodiky není poskytovat doporučení, týkající se testování naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu. Tato etapa metodiky se tedy soustředí výhradně na to, jakým způsobem mají být posuzována kompenzační opatření. Shrnutí čtvrté etapy celého procesu je znázorněno na úvodním diagramu.

3.4.2 PRVNÍ KROK: IDENTIFIKACE KOMPENZAČNÍCH OPATŘENÍ

MN2000 objasňuje, že kompenzační opatření mohou být až posledním pokusem o udržení všeobecné spojitosti soustavy Natura 2000 jako celku (MN2000, kap. 5.4.2). Na základě hodnocení případových studií a přehledu literatury, sestaveného pro tuto příručku, se zdá, že toto je skutečně obecný pohled na kompenzační opatření; často se však na tato opatření pohlíží jako na aktivity, poskytující malé záruky úspěšnosti. Příklady prací, jež by mohly být navrhovány jako kompenzační opatření, jsou uvedeny v boxu 15. Box 16 uvádí další příklady, zpracované podle skutečných případů.

BOX 15 PŘÍKLADY KOMPENZAČNÍCH OPATŘENÍ

Kompenzační opatření dostatečná pro vyrovnání negativních účinků na lokality soustavy Natura 2000 mohou být představována:

- obnovou – obnova stanoviště pro zajištění udržení jeho ochranářské hodnoty a souladu s cíli ochrany lokality;
- vytvořením – vytvoření nového stanoviště na nové lokalitě či rozšíření existující lokality;
- podporou zlepšení kvality – zlepšení stavu zbývajících stanovišť v míře přímo úměrné stanovišti, zničenému kvůli realizaci projektu nebo plánu; a
- trvalým uchováním všech zbývajících stanovišť daného typu – opatření pro zabránění dalšího snižování spojitosti soustavy Natura 2000.

Tato kompenzační opatření musí být zhodnocena, aby bylo zajištěno, že:

- jsou vhodná pro danou lokalitu a odpovídají ztrátě, způsobené projektem nebo plánem;
- umožní udržet či zlepšit všeobecnou spojitost soustavy Natura 2000;
- jsou proveditelná; a
- mohou začít fungovat již v době, kdy lokalita bude vystavena plánovanému poškození (i když toto nemusí být v závislosti na okolnostech každého případu vždy nutné).

3.4.3 DRUHÝ KROK: HODNOCENÍ KOMPENZAČNÍCH OPATŘENÍ

Před tím, nežli bude povolena realizace projektu nebo plánu, který bude mít negativní dopad na lokalitu soustavy Natura 2000, je důležité zjistit vhodnost kompenzačních opatření, navrhovaných k vyrovnání negativních dopadů. Udržování a zlepšování všeobecné spojitosti soustavy Natura 2000 bude klíčovým východiskem při hodnocení kompenzačních opatření. Aby byla tato opatření přijatelná, měla by:

- se týkat v odpovídajících proporcích stanoviš• a druhů, jež budou negativně ovlivněny;
- se vztahovat k téže biogeografické oblasti v rámci téhož členského státu a měla by být navrhována v co největší blízkosti stanoviště, které bylo negativně ovlivněno projektem nebo plánem;
- poskytovat funkce srovnatelné s těmi, jimiž byla odůvodněna kritéria výběru původní lokality; a
- mít jasně definované cíle realizace a managementu tak, aby přispívala k udržení nebo zlepšení spojitosti soustavy Natura 2000.

Pracovní příklad hodnocení s pomocí vyplňování formuláře je uveden v tab. 8. Vzorový formulář je zařazen do dodatku 2.

3.4.4 VÝSTUPY

Z odpovědí na otázky ve formuláři v tab. 8 lze vyslovit závěr, zda kompenzační opatření budou či nebudou úspěšná při uchování nebo zlepšení všeobecné spojitosti soustavy Natura 2000. Výsledek hodnocení by měl být zaznamenán do formuláře Záznam o hodnocení (kompenzačních opatření) v tab. 9. Hodnocení kompenzačních opatření tím však nekončí. Prostřednictvím právně závazných mechanismů bude nutné zajistit, že budou uchovány dlouhodobé ochranářské zájmy soustavy Natura 2000. To bude vyžadovat, aby bylo zaručeno právo dlouhodobého užívání lokality, vypracovány plány péče s jasnými a dosažitelnými krátko-, středně- i dlouhodobými cíli a fungovaly dlouhodobé monitorovací mechanismy. Monitorování je obzvláště důležité pro to, aby byly zajištěny cíle ochrany lokalit soustavy Natura 2000. Monitoring je již dlouhou dobu považován za dobrou praxi v rámci EIA a je vyžadován i nedávno přijatou směrnicí o strategickém hodnocení vlivů na životní prostředí.

BOX 16 PŘÍKLADY PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ: KOMPENZAČNÍ ČINNOSTI

Budování přístavu v ústí řeky: v přístavní lokalitě, kde prohloubení plavebního kanálu mělo vést k likvidaci sedimentů, bylo jako kompenzační opatření navrženo a přijato vytvoření nového stanoviště, ovlivňovaného přílivem a odlivem. Pozemky, kde mělo být opatření provedeno, již byly ve vlastnictví investora a územní rozhodnutí pro kompenzační opatření bylo získáno ještě před schválením projektu, který negativně ovlivní lokalitu soustavy Natura 2000.

Výstavba doků: bylo navrženo, aby ztráta 10 % poříční lokality, která zahrnuje i území SPA a pSCI, byla kompenzována získáním lokality, kde by ptáci nacházeli potravu, vzniklé likvidací pastviny. Místní NGO však vyslovily názor, že kompenzační opatření by byla pro zájmy ochrany přírody škodlivější než sám projekt. Kompenzační opatření proto nemohla být považována za akceptovatelná.

Výstavba silnice a železnice napříč semiaridními stanovišti: tam, kde by byla určitá stanoviště zničena či ohrožena návrhy na rozvoj dopravní infrastruktury v oblasti stepí a listnatých lesů, návrh kompenzací zahrnoval vytvoření stanoviště pro poštolku Falco naumanni vykoupením zavlažovaných pozemků a jejich přeměnou na suché pastviny a obnovu okolní krajiny. V rámci chráněných území měly být také vytvořeny nové lokality v zájmu Společenství. Všechna kompenzační opatření byla schválena a jejich implementace zahájena ještě před povolením projektu.

Práce na ochraně proti povodním na pobřežní lokalitě: protože bylo možné očekávat, že program na ochranu před povodněmi povede k likvidaci stanoviš• (celková ztráta 12 % rozlohy), navrhovaná kompenzační opatření zahrnovala i přeměnu 26 ha spásané bažiny na stanoviště, vhodné pro druhy z SPA, potenciálně ovlivněné programem. Tato opatření byla projednávána a odsouhlasena ještě před povolením projektu.

Velký silniční projekt: i po uplatnění zmírňujících opatření zbývaly u tohoto velkého silničního projektu některé negativní účinky. Byl vytvořen návrh plánu kompenzací a předložen veřejnosti. Po projednání byl plán přepracován a zaslán k připomínkám dotčeným orgánům ochrany přírody. Plán obsahoval detaily způsobu, jakým by měly být kompenzovány zásahy do života druhů a destrukce stanoviš• , řadu kompenzačních cílů založených na péči o konkrétní druhy, harmonogram realizace, vyčíslení nákladů na kompenzační opatření a návrhy na monitoring a vyhodnocování jeho výsledků.

Přeměna městské zástavby na pobřežní lokalitě s říční přehradou: po navržení zničení téměř 200 ha prioritní lokality s celostátním významem vypracoval pracovní výbor, zahrnující ústřední instituci na ochranu krajiny, velkou ochranářskou nevládní organizaci a navrhovatele projektu, návrh kompenzačních opatření v podobě vytvoření nové mokřadní rezervace o rozloze 400 ha (zčásti přeměněná zemědělská půda). Kompenzační plán zahrnoval i zajištění dlouhodobého vlastnictví a managementu, stanovení cílů pro novou rezervaci tak, aby splňovala status SPA, a monitorovací opatření.

Tab. 8: Pracovní příklad formuláře pro hodnocení kompenzačních opatření při stavbě přístavu (projekt)

Název a stručný popis projektu nebo plánu a způsobu, jakým negativně ovlivní lokalitu soustavy Natura 2000

Návrh spočívá v prohloubení plavební dráhy ve stávajícím přístavu a deponování vytěženého materiálu na pobřežní sedimenty, tvořící součást lokality soustavy Natura 2000. Tyto práce povedou k likvidaci významné oblasti sedimentů v přílivové zóně.

Popis kompenzačních opatření

Vybagrovaný materiál bude použit k obnovení přílivových sedimentů v přístavu a dále bude vytvořeno nové stanoviště o rozloze 4 ha v přílivové zóně poblíž existující bažiny. Řízené vytvoření nového stanoviště bude kompenzovat ztrátu původního stanoviště v přílivové zóně, způsobenou bagrováním. Rozloha a kvalita existujících stanoviš• pro ptáky, využívající lokalitu, bude zachována.

Hodnotící otázky	**Odpovědi**
Jakým způsobem byla identifikována kompenzační opatření?	*Prostřednictvím jednání s ústřední institucí ochrany přírody, příslušnými NGO, vlastníky pozemků atp. prostřednictvím řídící pracovní skupiny.*
Jaká alternativní opatření byla identifikována?	*Pro vytvoření náhradního stanoviště byla zvažována řada jiných lokalit; vybraná lokalita splňuje kritéria, stanovená institucí ochrany přírody.*
Jaký je vztah těchto opatření k cílům ochrany dané lokality?	*Opatření spočívá v náhradě "kus za kus", a to v lokalitě, která je v dostatečné blízkosti od lokality původní, takže se předpokládá, že se zde vytvoří stejné ekologické podmínky, jako na zničené lokalitě.*
Týkají se tato opatření negativně ovlivněných stanoviš• a druhů, a to v proporcionálním rozsahu?	*Rozloha nového stanoviště je stejná jako u stanoviště zničeného; v budoucnu se plánují další kompenzace vytvořením dalších území.*
Jak napomohou kompenzační opatření při udržování nebo zlepšení všeobecné spojitosti soustavy Natura 2000?	*Kompenzační opatření spočívá v přímé náhradě za existující lokalitu a budoucí plány ještě prohloubí a zlepší spojitost soustavy Natura 2000.*
Týkají se tato opatření téže biogeografické oblasti v tomtéž členském státě?	*Ano*
Pokud si kompenzační opatření vyžádají použití pozemků mimo postiženou lokalitu soustavy Natura 2000, jsou tyto pozemky v dlouhodobém vlastnictví či pod kontrolou navrhovatele projektu nebo plánu nebo odpovídajícího ústředního či místního úřadu?	*Pozemky je nutné zajistit prostřednictvím výkupů a pomocí právně závazných dohod mezi jednotlivými stranami.*
Existují na lokalitě, která představuje kompenzaci, shodné geologické, hydrogeologické, půdní, klimatické a další místní podmínky jako na lokalitě, negativně ovlivněné projektem nebo plánem?	*Pro vytvoření shodných podmínek jako na původní lokalitě bude nutné určité úsilí. Instituce ochrany přírody považuje nahrazení lokality v přílivové zóně za "ověřenou techniku".*
Poskytují kompenzační opatření funkce, srovnatelné s těmi, na nich byla založena kritéria výběru původní lokality?	*Instituce ochrany přírody udává, že jakmile bude lokalita zabezpečena a začnou fungovat právní opatření na její ochranu, splní požadavky na zařazení do soustavy Natura 2000. Budou přehodnoceny hranice SPA tak, aby toto území zahrnulo i nově vytvořené stanoviště.*

Jaké doklady existují o tom, že tato forma kompenzace bude v dlouhodobém pohledu úspěšná?	*Instituce ochrany přírody je toho názoru, že existují dobré důvody pro domněnku, že kompenzační opatření mají vysokou šanci na úspěch. Estuária však jsou složitými a dynamickými systémy, takže existuje i určitá míra nejistoty o tom, zda kompenzující lokalita bude skutečně přesnou náhradou ztraceného stanoviště.*
Poznámka: vzorové formuláře jsou zařazeny v dodatku 2.	

Tab. 9: Formulář pro zápis o hodnocení (kompenzačních opatření)

Jednání o kompenzačních opatřeních

Seznam institucí, s nimiž bylo jednáno	Výsledek projednávání	Kompenzační opatření jsou považována za přijatelná	Kompenzační opatření nejsou považována za přijatelná
Uveďte kontaktní jména a telefonní čísla nebo emailové adresy a data projednávání. Jmenovitě uveďte, zda tyto osoby byly členy řídící pracovní skupiny, která pomohla navrhnout kompenzace a došla ke shodě v otázkách dlouhodobého managementu a monitorování.			

Údaje, shromážděné k provedení hodnocení

Kdo provedl hodnocení	V této části bude uveden odpovědný úřad, navrhovatel projektu nebo plánu nebo příslušná odpovědná vládní agentura (ministerstvo).
Zdroje dat	Tato pasáž bude obsahovat podrobnosti z výchozích podkladových studií, terénních studií, existujících záznamů, celostátních archivů a databází apod.
Úroveň hodnocení	Může jít o kompletní proces EIA, teoretickou studii apod. Důležité je uvést vyhodnocení míry spolehlivosti výsledků hodnocení.
Kde se lze seznámit s úplným zněním hodnocení a vznášet k němu připomínky?	Uveďte časy a data, kdy lze k materiálům vznášet připomínky, adresy a telefonní čísla kontaktních osob.
Poznámka: vzorové formuláře jsou zařazeny v dodatku 2.	

3.5 SHRNUTÍ HODNOCENÍ

Vyplnění formuláře *Shrnutí hodnocení* z tab. 10 pomůže při doložení skutečnosti, že hodnocení, vyžadované směrnicí o stanovištích, bylo skutečně provedeno. Navrhovatelé projektů nebo plánů mohou použít toto shrnutí jako archivní doklad. Odpovědné úřady a další osoby včetně úředníků Evropské komise také mohou využít tento sumář pro kontrolu průběhu hodnocení[7] podle článku 6.

Detailní soubor doporučení pro přezkoumávání informací, sestavených pro účely hodnocení podle článku 6, je uveden v kap. 3.6.

[7] *V případě informací, předávaných formálně Komisi na základě ustanovení prvního pododstavce článku 6(4) a pro stanovisko podle druhého pododstavce téhož článku, by měly být používány odpovídající standardizované formuláře, vypracované Komisí (příloha IV příručky MN2000).*

Tab. 10: Shrnutí hodnocení podle článku 6(3) a 6(4)

Podrobnosti o projektu/plánu a dotčených institucích a osobách
Název a stručný popis projektu nebo plánu
Název lokality soustavy Natura 2000, kódové číslo a popis
Seznam úřadů a dalších institucí, s nimiž bylo v průběhu hodnocení jednáno
Seznam hodnocených dokumentů a zpráv včetně jejich autorů
Seznam všech ostatních relevantních dokumentů, zkoumaných jako součást hodnocení
Aplikace hodnocení podle článku 6(3) a 6(4)
Etapa 1. Výsledky předběžné identifikace dopadů a hodnocení významnosti dopadů
Etapa 2. Hodnocení dopadu na integritu lokality (lokalit) Hodnocení zmírňujících opatření
Etapa 3. Hodnocení alternativ
Celkový souhrn "zůstatkového" stavu lokality (lokalit) z hlediska ochrany
Etapa 4. Hodnocení naléhavých důvodů převažujícího veřejného zájmu a hodnocení kompenzačních opatření

3.6 SOUBOR DOPORUČENÍ PRO PŘEZKOUMÁVÁNÍ INFORMACÍ, SESTAVENÝCH PRO ÚČELY HODNOCENÍ PODLE ČLÁNKU 6(3) A 6(4) SMĚRNICE O STANOVIŠTÍCH

3.6.1 ÚVOD

Následující soubor byl vytvořen v průběhu výzkumu hodnocení pro projekty a plány, požadovaného články 6(3) a 6(4) směrnice o stanovištích. Je založen na podobných příručkách, vyvinutých pro přezkoumávání stanovisek o posouzení vlivů v rámci procesu EIA. Na rozdíl od procesu EIA však hodnocení podle článku 6 nevyžaduje sepsání zprávy typu stanoviska o posouzení vlivů a proto tento soubor doporučení může sloužit jako systematické vodítko při analyzování široké škály dokumentárních podkladů, použitých při hodnocení podle článku 6. Dalším významným rozdílem oproti tomuto doporučenému postupu a postupu, aplikovanému při vypracovávání stanovisek o vlivu na životní prostředí, je to, že nebude ve všech případech nutné provádět tuto analýzu celou. Ve velkém počtu případů bude třeba pouze prověřit podklady použité ke stanovení toho, zda konkrétní etapy hodnocení podle článku 6 byly uspokojivým způsobem naplněny. Například pokud se v etapě zjiš• ovacího řízení dojde k závěru, že projekt nebo plán nebude mít žádné významné účinky na lokalitu soustavy Natura 2000, proces hodnocení podle článku 6 se v tomto bodě ukončí.

3.6.2 APLIKACE SOUBORU DOPORUČENÍ

Objem informací, potřebných pro dokončení každé z etap hodnocení, se bude pro různé projekty nebo plány a pro různé typy stanoviš• nevyhnutelně značně lišit. Přezkoumání musí vzít v úvahu jak toto, tak i skutečnost, že pro některé projekty na určitých lokalitách postačí pro stanovení objektivních závěrů velice málo informací, zatímco v jiných případech bude muset být množství podkladů a dokumentace značné. Aby aplikace tohoto souboru doporučení

odrážela tyto velmi odlišné požadavky na informace, přístup k němu musí být úměrný úrovni požadovaných informací. Ve všech případech bude také nutné aplikovat princip předběžné opatrnosti, nebo• se jedná o vůdčí princip samotné směrnice o stanovištích. Přezkoumání tedy nebude pouze prostým hodnocením dokumentace shromážděné podle stanovených kritérií typu ano/ne. Musí být podstatně propracovanější a musí umožňovat vytváření proporcionálních úsudků o tom, zda informace, podklady a hodnocení jsou či nejsou akceptovatelné v kontextu konkrétního projektu nebo plánu a konkrétní lokality soustavy Natura 2000. Pro splnění těchto požadavků byl proto vyvinut systém klasifikace pomocí stupňů.

Jednotlivým kritériím přezkumu lze přiřadit tyto klasifikační stupně:

A = předložené informace jsou úplné, bez významných nedostatků, a vyslovené závěry lze odůvodněně a objektivně přijmout.

B = předložené informace nejsou úplné, avšak vzhledem k okolnostem konkrétního případu lze vyslovené závěry odůvodněně a objektivně přijmout.

C = předložené informace nejsou úplné, mají významné nedostatky a bude nutné vyjasnit některé záležitosti před tím, nežli bude možné odůvodněně a objektivně přijmout vyslovené závěry.

D = předložené informace jsou celkově neadekvátní a jakékoli závěry, vyslovené na jejich podkladě, nelze považovat za důvěryhodné.

Soubor má 9 oddílů:

1. Charakteristika projektu nebo plánu
2. Kumulativní účinky
3. Popis lokality soustavy Natura 2000
4. Zjiš• ovací řízení
5. Odpovídající hodnocení
6. Zmírňující opatření
7. Alternativní řešení
8. Naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu
9. Kompenzační opatření

Pro provedení přezkumu bude nejprve nutné identifikovat všechny podkladové dokumenty a sestavit jejich seznam. Těmito dokumenty může být stanovisko o posuzování vlivů na životní prostředí, zprávy konzultačních firem, národních, regionálních nebo místních odborných institucí, písemné podklady od navrhovatelů projektu nebo plánu, výsledky projednávání, právní dokumenty zabezpečující provedení zmírňujících opatření a/nebo kompenzačních opatření a tam, kde byly sestaveny, i odpovídající zprávy o provedeném hodnocení a formulář potvrzení o tom, že nenastanou závažné účinky.

Během aplikace souboru doporučení pro přezkum je nutné zkoumat všechny relevantní dokumenty z hlediska jejich obsahu ve vztahu ke všem kritériím přezkumu v různých oddílech. Každému kritériu je potom přidělen stupeň A až D a na závěr je každé sekci přidělen její celkový hodnotící stupeň. Celkový stupeň vychází z individuálních stupňů, přidělených každému z kritérií. Nemusí však nutně odpovídat stupni, přidělenému v nejvyšším počtu případů u jednotlivých kritérií, nebo• některá kritéria je možné považovat v konkrétním případě za důležitější než jiná. Proto například i když 7 z 8 kritérií prvního oddílu bude zařazeno do stupně A, skutečnost, že nejsou známy podrobnosti o velikosti, rozsahu atd. projektu nebo plánu, způsobí, že celkově bude oddíl hodnocen stupněm D. Na konci souboru je uveden srovnávací oddíl, umožňující provést ohodnocení celého hodnocení jedním shrnujícím stupněm. Tak jako u souhrnných stupňů jednotlivých oddílů je i toto závěrečné ohodnocení založeno na adekvátnosti jednotlivých dokončených částí hodnocení.

3.6.3 UŽIVATELÉ SOUBORU DOPORUČENÍ

Tento soubor doporučení pro přezkum může být používán odpovědnými úřady, příslušnou institucí ochrany přírody i dalšími osobami ke zjištění toho, zda byl pro hodnocení shromážděn relevantní podkladový materiál a že hodnocení – a především závěry, které z něj vyplynou – bylo provedeno natolik transparentně a objektivně, jak jen to je možné. Soubor může být využit též úředníky Komise, zabývajícími se žádostmi o přezkum hodnocení podle článku 6.

SOUBOR DOPORUČENÍ PRO PŘEZKUM HODNOCENÍ PODLE ČLÁNKU 6

Hodnocená kritéria	Přidělený stupeň	Poznámky
1. Charakteristika projektu nebo plánu		
1.1 Účel a cíle projektu nebo plánu jsou plně vysvětleny		
1.2 Dokumentace obsahuje plány, diagramy a mapy, z nichž lze jasně vyčíst polohu navrhovaného projektu nebo plánu		
1.3 Velikost, rozměr, rozloha projektu nebo plánu a zábor/pokryvnost půdy jsou vyčerpávajícím způsobem vysvětleny		
1.4 Uveďte podrobnosti o povrchových změnách, k nimž dojde během jednotlivých etap realizace projektu nebo plánu		
1.5 Popište požadavky na zdroje pro výstavbu/provoz a likvidaci projektu nebo plánu (včetně vodních zdrojů, stavebního materiálu a přítomnosti osob)		
1.6 Uveďte časový harmonogram jednotlivých činností, které budou důsledkem realizace projektu nebo plánu (včetně pravděpodobného zahájení a dokončení)		
1.7 Popište, jaký odpad či jiná rezidua budou vznikat (včetně uvedení množství), a způsoby jejich odstranění		
1.8 Identifikujte veškeré odpady a další rezidua (včetně množstevních údajů), jež mohou mít konkrétní dopad v kontextu lokality soustavy Natura2000		

1.9 Popište veškeré další služby, potřebné k realizaci projektu nebo plánu (včetně produktovodů, nadzemního elektrického vedení), jejich umístění a prostředky výstavby.

Doplňující kritéria podle potřeby

Celkový stupeň za oddíl 1

2. Kumulativní účinky

2.1 Identifikujte veškeré projekty nebo plány, jež mohou v kombinaci s navrhovaným projektem nebo plánem dát vznik negativním účinkům na lokalitu soustavy Natura 2000

2.2 Definujte hranice, v nichž jste zjiš• ovali kumulativní účinky

2.3 Definujte časové horizonty, v jejichž rámci jste posuzovali kumulativní účinky

2.4 Identifikujte potenciální cesty kumulativního působení

Doplňující kritéria podle potřeby

Celkový stupeň za oddíl 2

3. Popis lokality soustavy Natura 2000

3.1 Popište lokalitu z hlediska fyzických charakteristik, typů stanoviš• , přítomnosti klíčových druhů apod.

3.2 Uveďte kompletní cíle ochrany lokality včetně faktorů, přispívajících k její ochranářské hodnotě

3.3 Vysvětlete všechny plánované či předvídatelné ochranářské aktivity, u nichž je pravděpodobné, že by mohly ovlivnit lokalitu v budoucnu

3.4 Vysvětlete existující výchozí podmínky – včetně dynamiky druhů a stanoviš• a ekologie (včetně sezónních výkyvů), fyzickou a chemickou skladbu a rozhodující strukturní a funkční vztahy, udržující integritu lokality

3.5 Uveďte podrobnosti o hodnotě lokality v rámci soustavy Natura 2000 (např. 15 % populace v členském státě apod.)

3.6 Popište na základě kvalifikovaného odhadu, jak se budou výchozí podmínky na lokalitě měnit v budoucnosti, nebude-li projekt nebo plán uskutečněn

3.7 Popište metody, použité ke sběru informací o výchozích podmínkách lokality

3.8 Uveďte, s kterými organizacemi bylo jednáno o tom, že shromáždí informace o lokalitě

3.9 Uveďte podrobnosti o organizacích, s nimiž bylo jednáno o tom, že shromáždí informace o lokalitě

Doplňující kritéria podle potřeby

Celkový stupeň za oddíl 3

4. Zjiš□ovací řízení

4.1 Pokud se očekává, že na lokalitě soustavy Natura 2000 nedojde k významným dopadům, je nutné připojit *Stanovisko o nezjištění významných dopadů,* kde bude jasně uvedeno, jak se došlo k takovému závěru a k němuž budou přiloženy doklady o tom, že příslušné instituce a úřady ochrany přírody s tímto závěrem souhlasí

4.2 Pokud jdou identifikovány možné významné dopady, musí být jasně vysvětleny a kde to je možné, kvantifikovány.

4.3 Jsou uvedeny doklady o metodikách, použitých ve zjiš• ovacím řízení

4.4 V dokumentaci existují jasné důkazy o tom, že bylo v dostatečném rozsahu provedeno hodnocení možnosti vzniku kumulativních dopadů z jiných projektů nebo plánů

Doplňující kritéria podle potřeby

Celkový stupeň za oddíl 4

5. Odpovídající hodnocení

5.1 Metody hodnocení a předpovídání jsou jasně vysvětleny; jsou uvedeny a ověřeny zdroje informací

5.2 Účinky projektu nebo plánu na definovanou strukturu a funkci lokality jsou plně vysvětleny

5.3 Dopady projektu nebo plánu na definovanou strukturu a funkci lokality jsou plně vysvětleny

5.4 Veškeré územní ztráty v rámci lokality či zmenšení populace druhů jsou vyčísleny a vyhodnoceny z hlediska jejich dopadu na cíle ochrany lokality a na klíčová stanoviště a druhy

5.6 Pravděpodobné dopady na lokalitu kvůli vyrušování, rozdělení, fragmentaci a chemickým změnám atp. jsou plně vyhodnoceny a vysvětleny

Doplňující kritéria podle potřeby

Celkový stupeň za oddíl 5

6. Zmírňující opatření

6.1 Odpovědný úřad identifikoval vhodná zmírňující opatření; ta byla posouzena z hlediska jejich pravděpodobných dopadů na lokalitu

6.2 Existují jasné důkazy o tom, že zmírňující opatření byla hodnocena v rámci „hierarchie zmírňujících opatření“ (s tím, že preferovaným východiskem je úplné vyloučení negativních dopadů na lokalitu)

6.3 Existují jasné důkazy o tom, že zmírňující opatření mají podporu příslušných institucí ochrany přírody

6.4 Existují jasné důkazy o tom, že zmírňující opatření lze zabezpečit v krátko-, středně- i dlouhodobém horizontu prostřednictvím právních nebo finančních mechanismů

Doplňující kritéria podle potřeby

Celkový stupeň za oddíl 6

7. Alternativní řešení

7.1 Veškerá proveditelná alternativní řešení byla identifikována a úplně zhodnocena z hlediska jejich pravděpodobných dopadů na lokalitu soustavy Natura 2000

7.2 Zjištěné alternativy byly prověřeny a zhodnoceny odpovědnou institucí ochrany přírody a odpovědným úřadem

7.3 Každé tvrzení, že alternativní řešení neexistují, je plně vysvětleno a je oprávněné

Doplňující kritéria podle potřeby

Celkový stupeň za oddíl 7

8. Naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu

8.1 Tyto důvody byly plně prozkoumány, vysvětleny a ospravedlněny

Celkový stupeň za oddíl 8

9. Kompenzační opatření

9.1 Podstata kompenzačních opatření je plně objasněna

9.2 Kompenzační opatření byla kompletně zhodnocena z hlediska jejich schopnosti udržovat spojitost soustavy Natura 2000

9.3 Existují jasné důkazy (z předchozí praxe nebo podrobných studií), že kompenzační opatření budou úspěšná

9.3 Existují jasné důkazy, že kompenzační opatření byla důkladně projednána s příslušnými institucemi a organizacemi

9.4 Charakteristiky kompenzačních opatření (např. rozloha apod.) budou zajištěny pro budoucí zájmy ochrany přírody v krátko-, středně- i dlouhodobém výhledu

9.5 Kompenzační opatření jsou součástí realizačního plánu, obsahujícího jasně definované cíle, monitoring a režim péče (managementu)

9.6 Existují doklady o tom, že pokud monitoring odhalí selhání schopnosti kompenzačních opatření splnit původní cíle, budou podniknuty kroky k nápravě těchto nedostatků

Doplňující kritéria podle potřeby

Celkový stupeň za oddíl 9

Celkové ocenění hodnocení podle článku 6 pro daný případ

Hodnocený oddíl	Stupeň	Poznámky
1. Charakteristika projektu nebo plánu		
2. Kumulativní účinky		
3. Popis lokality soustavy Natura 2000		
4. Zjiš• ovací řízení		
5. Odpovídající hodnocení		
6. Zmírňující opatření		
7. Alternativní řešení		
8. Naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu		
9. Kompenzační opatření		
Celkový stupeň hodnocení		

Všeobecné celkové poznámky k adekvátnosti hodnocení

ZÁKLADNÍ PRAMENY A METODICKÉ PŘÍRUČKY

Associated of British Ports Research (ABP) (1999) *Good Practice Guidelines for Ports and Harbours Operating within or near UK European Marine Sites,* Peterborough, English Nature (UK Marine SACs Project)

Bisset, R., L. Verbeek (1998) *Guide for Environmental Appraisal: for use in Development Co-operation,* Netherlands Development Assistance, Ministry of Foreign Affairs

Byron, H. (2000) *Biodiversity and Environmental Impact Assessment: Good Practice Guide for Road Schemes Impact,* Sandy, UK, The RSPB, WWF-UK, English Nature and the Wildlife Trusts

Canadian Environmental Assessment Agency (1996) *A Guide on Biodiversity and Environmental Assessment,* Quebec, Canadian Environmental Assessment Agency

Canadian Environmental Assessment Agency (undated) *Reference Guide: Addressing Cumulative Environmental Effects,* Quebec, Canadian Environmental Assessment Agency

CEC (1993) *Environmental Procedures and Methodology Governing Lome IV Development Co-operation Projects. User's Guide and Sectoral Environmental Assessment Sourcebook.* Brussels, CEC

CEC (1999) *Interpretation manual of European Union Habitats,* Brussels, CEC

CEC (1998) *Implementing the Habitats Directive in Marine and Coastal Areas,* Brussels, CEC

CEC (1998) *A Handbook on Environmental Assessment of Regional Development Plans and EU Structural Funds Programmes,* Brussels, CEC

CEC (2000) COM(2000) 1 Final, *Communication from the Commission on the Precautionary Principle,* Brussels, CEC.

CEC (2000) *Managing Natura 2000 sites: The provisions of Article 6 of the 'Habitats' Directive 92/43/EEC,* Brussels, CEC.

CEC (2001) *Environmental Impact Assessment Guidance on Screening,* Brussels, CEC

CEC (2001) *Environmental Impact Assessment Guidance on Scoping,* Brussels, CEC

CEC (2001) *Environmental Impact Assessment Guidance on EIS Review,* Brussels, CEC

Council on Environmental Quality (1997) *Considering Cumulative Effects,* USA, CEQ

Cowell, R. (2000) *Environmental Compensation and the Mediation of Environmental Change: Making Capital out of Cardiff Bay, in Journal of Environmental Planning and Management,* 43(5), 689 – 710.

English Nature (1997a) *Habitats Regulations Guidance Note,* Peterborough, English Nature

English Nature (1997b) The Appropriate Assessment (Regulation 48) The Conservation (Natural Habitats &c) Regulations 1994, *Habitats Regulations Guidance Note 1.* Peterborough, English Nature

English Nature (1999) *The Determination of Likely Significant Effect under The Conservation* (Natural Habitats &c) Regulations 1994, *Habitats Regulations Guidance Note 3.* Peterborough, English Nature

Glasson, J., R. Therivel, A. Chadwick (1999) *Introduction to Environmental Impact Assessment* 2nd Edition, London, UCL Press.

Hegmann, G., C. Cocklin, R. Creasey, S. Dupuis, A. Kennedy, L. Kingsley, W. Ross. H. Spalding, D. Stalker (1999) *Cumulative Effects Assessment Practitioners Guide,* Quebec, Canadian Environmental Assessment Agency

IUCN (1994) *Parks for Life: Action for Protected Areas in Europe,* www.IUCN.org

Milko, R. (1998) *Migratory Birds Environmental Assessment Guidelines,* Ottawa, Canadian Wildlife Service.

Milko, R. (1998) *Wetlands Environmental Assessment Guidelines,* Ottawa, Canadian Wildlife Service.

Morris, P., R. Therivel (2001) (eds.) *Methods of Environmental Impact Assessment* 2nd ed, London, Spon.

Pritchard, D.E. (2000) *Report and Analysis on issues Related to Resolution VII.12: Action in Response to Change in Ecological Character of Listed Wetlands,* www.ramsar.org

Ramsar Bureau (1990): *Guidelines for the Implementation of the Wise Use Concept,* www.ramsar.org

Ramsar Bureau (1993): *Guidelines on Management Planning for Ramsar Sites and other Wetlands,* www.ramsar.org

Ramsar Bureau (1999): *Wetland Risk Assessment Framework,* www.ramsar.org

Ridgeway, B, M. McCabe, J. Bailey, R. Saunders, B. Sadler (1996) UNEP EIA Training Manual: *Environmental Impact Assessment Training Resource Manual* (Draft), Canberra, Environment Australia.

Uren, S. (1997) *Assessing Significance in Environmental Assessment in Environmental Assessment,* December, pp.24–25.

World Bank Environment Department (1996) *Analysis of Alternatives in Environmental Assessment Sourcebook* Update no. 17, World Bank Environment Department

Internetové stránky, na nichž lze nalézt metodické příručky pro hodnocení

http://europa.eu.int/comm/environment/nature/home.htm
http://europa.eu.int/comm/environment/eia/home.htm
http://ceq.eh.doe.gov/nepa/nepanet.htm
http://chm.environment.gov.au/general.publications.html
http://parkscanada.pch.gc.ca
http://www.igc.org/wri/sdis/impact/index.html
http://www.IUCN.org
http://www.oneworld.org/iied/
http://www.ramsar.org

DODATEK 1

VÝCHOZÍ PODKLADOVÉ STUDIE, PŘEDPOVÍDÁNÍ DOPADU A HODNOCENÍ VÝZNAMNOSTI

1. ÚVOD

Tento dodatek byl zařazen s cílem poskytnout úvod k metodám, používaným při analýze dopadu na suchozemská, mokřadní, sladkovodní a mořská stanoviště v rámci soustavy Natura 2000. Popsané metody pokrývají etapu výchozích podkladových studií o fauně, flóře a stanovištích, etapu identifikace a předpovídání pravděpodobných účinků i etapu hodnocení jejich významnosti.

Díky množství druhů a typů stanoviš• v celé Evropě však nemůže být uveden úplný popis těchto metod; čtenáře proto odkazujeme na četné publikace, kde lze získat podrobnější informace. V závěru předchozí kapitoly byl také uveden seznam webových stránek s dalšími užitečnými daty. Popisované metody jsou v principu shodné s těmi, užívanými při hodnocení vlivů na životní prostředí a při hodnocení kumulativních účinků. Pro zpracování podkladových studií a provádění vyhodnocování však bude nutné zapojení velmi dobře proškolených a zkušených ekologů.

1.1 CO SE OČEKÁVÁ OD EKOLOGICKÉHO HODNOCENÍ?

Cílem ekologického hodnocení je umožnit pochopit skladbu a ekologický význam druhů, společenstev a ekosystémů v rámci oblasti, v níž má dojít k realizaci příslušného záměru, a odhadnout jejich pravděpodobnou odezvu na zdroj rušivého vlivu. Dále se provádí predikce (předpověď) typu a rozsahu pravděpodobného dopadu dotyčného záměru na planě rostoucí rostliny a volně žijící živočichy na dané lokalitě. To následně vede k navržení alternativ k návrhu, zmírňujících opatření, jež by minimalizovala nebo zcela vyloučila předpovězené dopady, nebo k odmítnutí návrhu, pokud je takový postup považován za nutný. Na závěr bude vypracován monitorovací program, indikující, které jevy na dané lokalitě mají být monitorovány, v jakých intervalech a kým.

Společenstva a ekosystémy se prolínají. Sladkovodní mokřady zahrnují gradient ekosystémů od otevřených vod po semiterestrické systémy, jako jsou rašeliniště a bažiny, a ty zase přecházejí do suchozemských systémů jako jsou trávníky, vřesoviště a lesy. Při navrhování a koordinaci ekologického hodnocení je nutné pamatovat na to, že:

- nelze očekávat, že by jediný ekolog sám dokázal obsáhnout veškeré aspekty ekologického hodnocení, a bude proto nutné najmout specialisty na různé taxonomické skupiny a/nebo ekosystémy;
- jednotlivé taxonomické skupiny nebo ekosystémy nemohou být nazírány izolovaně, takže práci a závěry týmu specialistů je nutno koordinovat; a
- ekologické hodnocení by mělo být koordinováno s dalšími pracemi, zabývajícími se environmentálními systémy jako je klima, půda a voda, které představují podstatné složky ekosystémů.

1.2 IDENTIFIKACE POTENCIÁLNÍCH DOPADŮ

Účinky každého projektu na životní prostředí budou zcela jedinečné díky způsobu jeho výstavby, provozu, délce trvání a umístění. Tyto účinky mohou mít působení omezené jen na danou lokalitu (např. přímé odstranění vegetace), ale mohou dopadat i mimo ni (např. vzrůstající hladina živin, vedoucí k eutrofizaci). Existují však některé obecné metody, jimiž lze tyto účinky klasifikovat a napomoci tak zaměřit se na podstatu dopadů a jejich pravděpodobný rozsah. Mnoho environmentálních praktiků proto posuzuje každý záměr především z hlediska jeho fyzických, chemických a biologických účinků.

Fyzické účinky. Fyzické změny životního prostředí mohou zahrnovat přímé odstranění vegetace s doprovodnými dopady na rostliny a živočichy, vytváření bariér pro pohyb suchozemských druhů a (nejčastěji) přímé změny stanoviš• . Fyzické účinky mohou být velkého měřítka a tudíž zjevně patrné, avšak mohou být také výrazně menší a méně nápadné. Přímé změny stanoviš• nejčastěji zahrnují zničení určitého typu stanoviště nějakým druhem výstavby. Ke ztrátám stanoviš• však dochází i v důsledku realizace melioračních plánů pro získávání půdy, zavezením lokality nežádoucími materiály (převrstvení svrchní vrstvy půdy) a podobně.

Vytváření bariér. Vznik bariér může ovlivnit přemís• ování mnoha druhů suchozemských organismů včetně migrací na místa rozmnožování, životně důležitých pro zachování některých druhů/populací. Kromě jasně lokalizovaných a často intenzivních účinků, spojených s fyzickými přeměnami stanoviš• , mohou nastávat účinky další, s daleko větším do-

sahem, které jsou spojené s fyzickými změnami suchozemského prostředí. Liniové stavby (silnice, produktovody a nadzemní elektrovody), záměry s velkým plošným záborem (hnědouhelné lomy, zlaté doly) a plány na rozsáhlý urbánní rozvoj likvidují velké plochy stanoviš• a ovlivňují tak areály rozšíření/migrační cesty mnohých suchozemských organismů.

Chemické účinky. Mezi nejčastější patří změny ve stavu živin, vnášení uhlovodíků a změny v pH, vedoucí ke kontaminaci těžkými kovy. Změny ve stavu živin mohou nastávat přímo (jako například v odpadních usazovacích nádržích při likvidaci minerálních látek), jako důsledek lidských činností (jako v případě likvidace kalů z čistíren odpadních vod) nebo nepřímo negativním působením v oblastech, které mají „uzamčeno“ velké množství živin ve svrchních vrstvách půdy. Existence mnoha typů vegetace a stanoviš• závisí na nízké hladině živin a jakékoli vnesení živin má za následek invazi stanovištně nepůvodních druhů na úkor druhů domácích. Mimořádný význam mají také činnosti, při nichž dochází ke změnám pH půdy.

Biologické účinky – rostlinstvo. Problémem velkého měřítka bývá často introdukce nepůvodních rostlinných druhů, často při závěrečných povrchových úpravách po skončení stavebních prací. Nepůvodní druhy (často stromové) s sebou přinášejí celou řadu potenciálních problémů. Mohou růst rychleji než domácí druhy a v kompetici s nimi být úspěšnější; mají tendenci uchytit se prostřednictvím nesprávných technik a postupů, jako je například hluboká orba; mohou dramaticky změnit vodní režim příslušného stanoviště. Jiné problémy představuje zvýšená aplikace pesticidů a zavedení nových genetických kmenů druhů, které se sice již v dané oblasti vyskytují, avšak nyní může teoreticky dojít ke změně původní genetické struktury.

Biologické účinky – živočišstvo. Velký problém představuje „otevření“ dříve nepřístupných území nepůvodním druhům živočichů, jmenovitě liškám, psům a zdivočelým kočkám. Nepůvodní živočichové soutěží s domácími druhy o potravu a další zdroje a často nemají žádné přirozené nepřátele, kteří by regulovali jejich populace. Odchyt nepůvodních druhů potom může způsobit, že do pastí padnou i druhy domácí.

1.3 KTERÉ SLOŽKY EKOSYSTÉMU BY MĚLY BÝT ZKOUMÁNY?

Většina ekosystémů je tvořena velkým počtem komponent, které mohou být ovlivněny konkrétními projekty. Mezi tyto komponenty patří některé, označované jako „rozhodující proměnné“, které jsou kritické při vyhodnocování stavu suchozemského prostředí, jež má být ovlivněno, při predikci pravděpodobných účinků projektu na toto prostředí a při měření velikosti těchto účinků. Odůvodnění výběru těchto rozhodujících proměnných by mělo být součástí dokumentace. Mezi komponenty, jejichž studium bývá nejužitečnější, patří například:

- **komponenty významné pro člověka** (ekonomicky významní živočichové a typy stanoviš• , druhy významné pro ekoturistiku);
- **komponenty, mající vnitřní (implicitní) hodnotu** (vzácné nebo ohrožené druhy nebo stanoviště s výskytem mimořádně diverzifikovaných společenstev či obzvláště cenných druhů);
- **„klíčové“ komponenty.** Některé „klíčové“ druhy mají velký nebo relativně vysoký účinek na strukturu stanoviště nebo společenstev vzhledem ke své četnosti nebo velikosti, což má za následek vznik kaskádového efektu na ostatní složky ekosystému;
- **komponenty, sloužící jako indikátory změn,** odrážející „zdravotní stav“ daného ekosystému. Mezi tyto indikátory patří: společenstva organismů a populací druhů, toxikologická odpověď a biologicky podmíněný nárůst toxických látek.

2. VÝCHOZÍ PODKLADOVÉ STUDIE

2.1 ÚVOD

Výchozí podkladové studie popisují stav životního prostředí v oblasti, kam má být situován projekt, před jeho realizací. Jsou východiskem pro hodnocení a vyžadují jednání a konzultace se specialisty již na samém počátku přípravy plánování budoucího návrhu. Specialisté kromě toho, že zaručují odbornost, musí také chápat potřeby investora i hodnotící instituce. Stručný výchozí soupis požadavků, jehož se dále musí všichni držet, musí být odsouhlasen všemi zainteresovanými stranami. Úspěch je potom podmíněn kvalitním projednáváním a dostatečným finančním zabezpečením.

Životně důležité, avšak často obtížné je stanovení oblasti působení dopadu, nebo• u většiny stanoviš• nejsou jejich hranice definovatelné. Proto se také dopady abiotických činitelů mění, například ve vztahu k ročnímu období. Může tudíž být nutné provést dodatečnou revizi hranic oblasti pravděpodobného dopadu na základě nově zjištěných informací a s touto skutečností musí veškeré studie počítat. Výchozí studie by měly zahrnovat také fyzické parametry typu orientace ke světovým stranám, geologie a topografie, nebo• většina zájmů, týkajících se stanoviš• , má vazbu na fyzické charakteristiky území.

Některé z požadovaných informací pro hodnocení suchozemských stanoviš• by mělo být možné získat kompilačně z teoretických podkladů. Při stanovení, zda dochází k významným změnám v topografických charakteristikách, jako je například pobřežní eroze, mohou být užitečné mapy a letecké snímky. Existující informace však mohou být nedostatečné a/nebo zastaralé; v takových případech je třeba vždy pořídit nové podklady.

2.2 TERÉNNÍ STUDIE

Pokud je to nutné, musí praktičtí ekologové vytvořit nové či přizpůsobit existující základní metodiky pro získávání informací v takovém formátu, který umožní vytváření pro-

gnóz. Posuzovaná oblast by měla zahrnovat tolik typů stanoviš• a taxonomických skupin, kolik je jen možné. Data, získaná z terénních průzkumů, by měla poskytnout objektivní základ pro hodnotící proces. Metody sběru by měly být **opakovatelné a ve většině případů by měla být získávána kvantitativní data**. Při výběru odborníků pro terénní studie by měli jejich navrhovatelé vycházet z předpokladu, že tito odborníci budou seznámeni s požadovanými metodami zjiš• ování zvolených rozhodujících proměnných a budou s nimi mít praktické zkušenosti. Tento Dodatek nepopisuje detailně metody sběru dat, ale spíše zdůrazňuje ty aspekty terénních studií, které by měly být brány v úvahu a měly by být zahrnuty do konkrétních studií.

Tam, kde teoretické podklady indikují buď přítomnost druhů, populací nebo společenstev, uvedených ve směrnici o stanovištích a/nebo směrnici o ptácích, či přítomnost stanoviš• příhodných pro takové druhy, případně kde teoretické podklady naznačují, že plánovaný záměr může mít významný dopad na území, význačné svou vysokou ochranářskou hodnotou nebo v rámci hranic lokality, o níž je známo, že se na ní nacházejí význačné druhy, populace nebo společenstva, bude zapotřebí provést rozsáhlé botanické a zoologické kvantitativní studie. Podobně bude žádoucí provést další průzkumy i tam, kde tyto podklady naznačují, že se na lokalitě nacházejí zranitelná stanoviště se vzácnými společenstvími rostlin a/nebo živočichů. Výchozí informace jsou uvedeny ve standardních datových formulářích lokalit soustavy Natura 2000; kromě toho je třeba myslet na využití detailních znalostí místních odborníků a předchozích terénních studií, prováděných v rámci daného území.

Další situace, vyžadující provedení nových souhrnných průzkumů, nastanou tehdy, pokud

- teoretické podklady uvádějí, že na dotčeném území se vyskytují druhy, považované na místní úrovni za významné;
- je pravděpodobné, že druhy mohou být ovlivněny průběhem realizace záměru;
- populace mají důležité funkce v rámci stanoviš• na místě, do něhož se navrhuje realizace záměru, a v jeho okolí; a
- dopad plánovaného záměru povede k významným změnám stanoviš• (kupříkladu trvalé odstranění živočichů, spásajících trávu, v určitých typech travinných stanoviš•).

Tam, kde je pravděpodobné, že dojde k dopadu na významné druhy, mělo by, pokud to lze, být uvedeno příslušné procento místní, regionální, celostátní a celkové populace. Rovněž u rostlin by měl být uveden jejich areál ve vztahu k celkovému počtu existujících stanoviš• . Má-li dojít k ovlivnění migrujících druhů, je-li to možné, opět by měla být uvedena velikost postižené populace v poměru k místní, regionální, celostátní a celkové populaci.

2.3 STUDIE O ROSTLINÁCH A STANOVIŠTÍCH

Průzkumy stanoviš• představují významnou součást ekologických hodnocení. Cílem následující metodiky je především správně nasměrovat plánování a provádění takových průzkumů; uvedeny jsou dostupné možnosti sběru vzorků. Je důležité mít na paměti, že těžiště veškerých stanovištních průzkumů musí ležet v území, které má být postiženo.

V ideálním případě by terénní průzkumy rostlin a stanoviš• měly zahrnovat studie o cévnatých rostlinách, meších, lišejnících i houbách. Je proto nezbytné získat poznatky od specialistů, schopných určovat všechny tyto skupiny.

Při plánování detailních terénních průzkumů je důležitých pět faktorů:

- velikost vzorku
- způsob sběru (např. náhodný výběr, sběr podle vrstev apod.)
- měření početnosti druhů
- environmentální faktory
- metody analýzy dat.

Průzkumy rostlin a stanoviš• se liší v míře vynaloženého úsilí a jsou ovlivněny skladbou vegetace na studované lokalitě, délkou provádění průzkumu a dostupnými finančními zdroji a kvalifikací a zkušenostmi osob, provádějících průzkumy. Doporučuje se trojfázový postup:

Fáze 1. Zabývá se všeobecným popisem stanoviště (stanoviš•) a vegetačních typů na studované lokalitě; jejím výsledkem je seznam nalezených druhů.

Fáze 2. Poskytuje další informace o konkrétních lokalitách v rámci celé zkoumané oblasti. K tomu jsou zapotřebí údaje o významnosti druhů v rámci společenstev, získané sběrem kvantitativních vegetačních údajů. Výstupem této fáze by měl být popis a klasifikace vegetace podle obecně užívaných postupů.

Fáze 3. Intenzívní sběr detailních kvantitativních informací o populacích druhů a o společenstvech. Nejčastěji je vyžadován k objasnění složitého uspořádání uvnitř společenstev nebo pro stanovení vztahů mezi druhy a společenstvy a jednoho či více kritických faktorů. Pro hodnocení podle článku 6 směrnice o stanovištích nemusí být fáze 3 nutná.

2.4 PTÁCI

Metody sčítání ptáků jsou velmi dobře propracovány – srovnej Bibby et al. (1992) pro techniky sčítání širokého okruhu druhů ptáků (brodivé, dravce, tažné a nemigrující pěvce, pobřežní mořské ptáky apod.) i pro interpretaci výsledků sčítání a způsoby monitorování. Hockin et al. (1992) popisují další výzkumy, týkající se účinků vyrušování na ptáky.

Tam, kde je pravděpodobné, že plánovaný záměr ovlivní vzácné rozmnožující se druhy, budou vhodné metody průzkumů záviset na tom, o jaké druhy se jedná, a na typech stanoviš• , kde se tyto druhy vyskytují. Součástí všech metod jsou pěší pochůzky a automatickým požadavkem je rozpoznávání hlasů ptáků. Metody jsou ovlivněny sezónními variacemi (období rozmnožování, období mimo tuto dobu) a denní dobou (časné ráno je nejvhodnějším časem pro sčítání většiny druhů). Adekvátnost výsledků sčítání ptáků závisí na jeho opakování (časné ranní návštěvy v týdenních intervalech, změny směru sčítacích tras s cílem postižení co

největší části lokality, zaznamenávání polohy a doby pozorování). Přesnost sčítání ovlivňují některé faktory, zejména relativní četnost stanoviš• a ptáků, jejich nápadnost a počasí.

Všeobecné sčítání ptáků by mělo zahrnovat jednu či několik následujících technik (podrobnosti viz Bibby et al., 1992):

- **Mapování teritorií** – může být využito pro stanovení hustoty, míst výskytu a teritorií.
- **Liniové transekty** – pěší transekty pevné délky a polohy s neměnnou rychlostí chůze.
- **Bodové sčítání** – využívá náhodně zvolených bodů, na nichž jsou prováděna pozorování; je to užitečná technika pro poznávání asociací mezi ptáky a stanovišti.

Tam, kde plánovaný záměr bude mít potenciální dopad na druhy nebo populace, považované za místně významné, většina průzkumů bude sestávat nejméně z jedné (s preferencí většího počtu) návštěvy lokality v době přítomnosti ptáků, načasované tak, aby došlo k co nejmenšímu vyrušování, mimo dobu sezení na vejcích nebo krmení mláďat.

Plánované záměry, které mohou potenciálně ovlivnit místa odpočinku nebo krmení migrujících druhů, by měly být doprovázeny údaji o místu s nejvyšším výskytem daného druhu (druhů) minimálně za posledních 5 let. Není-li tento údaj k dispozici, je třeba u takových druhů podniknout průzkum délky doby využívání lokality ptáky, a to v měsíčních intervalech.

Zvláštní okolnosti – sčítání nočních ptáků. Nejúspěšnější metodou pro detekci nočních druhů je využití kombinace bodového osvětlení v předpokládaném teritoriu lovu/rozmnožování s přehráváním magnetofonových nahrávek s hlasy daných druhů k vyvolání teritoriální odpovědi (podrobnosti viz Bibby et al., 1992).

2.5 SAVCI

Většina savců se zkoumá obtížněji než ptáci. Při průzkumech se často využívá náhodných pozorování/rozpoznávání hlasů nebo známého výskytu, vázaného na stopy, trus nebo jiné výmluvné teritoriální značky. Mnohé techniky, používané pro zjiš• ování výskytu savců na určitém stanovišti, jsou závislé na vysokém stupni odbornosti a velmi často bývají časově náročné. Přesto musí být výzkum savců integrální součástí celkového ekologického hodnocení lokality, na níž má potenciálně dojít k realizaci záměru.

Poměrně snadno lze odhalit úkryty savců (hnízda, dutiny, nory apod.); také trus a části rostlin podél tras, kterými se pohybují za potravou, jsou užitečnými známkami výskytu, zejména těch druhů, které mají mimořádně nápadný způsob získávání potravy. Šelmy a někteří hlodavci vytvářejí při hledání rostlinné potravy nebo bezobratlých charakteristická krmná místa. Velmi zkušení pozorovatelé dokáží identifikovat savce podle výkalů, zbytků jejich kořisti, zvuků a pachů. Většina odborníků však využívá především stop nebo odchytu samotných jedinců. Stopy lze nejlépe nalézt ve vlhkých hlinitých úsecích, kudy savci chodí pít; určování podle uspořádání stop může usnadnit vhodná literatura. Detaily o metodách průzkumu savců uvádějí Wemmer et al. (1996).

Přítomnost určitých druhů lze zjistit pomocí jejich zvukových nahrávek – jedinci těchto druhů, jsou-li na lokalitě přítomni, na tyto hlasy odpovídají. Jde o užitečnou neagresivní metodu pro vytvoření obrazu o savcích dané lokality. Pro noční stromové druhy se osvědčila kombinace silného bodového osvětlení (100 W) v předpokládaném lovicím/pářicím teritoriu s magnetofonovou nahrávkou jejich hlasů.

Druhy netopýrů lze zaznamenávat pomocí ultrazvukových netopýřích detektorů. Každý druh netopýra vysílá svůj vlastní ekolokační zvuk na konkrétní frekvenci, kterou lze vyladit na komerčně dostupném detektoru, např. typu „Anabat“. Používání takových detektorů je běžnou praxí při provádění výzkumu netopýrů pro účely procesu EIA a přes jisté problémy poskytuje spolehlivé údaje o tom, zda se určité druhy netopýrů na lokalitě vyskytují. Většina metod průzkumu savců a mnohé metody odhadování jejich početnosti vyžadují odchyt. Pro savce určitých velikostí na různých stanovištích existují specifické techniky a pasti, jako například padací pasti, Longworthovy nebo Shermanovy pasti pro malé suchozemské savce, Elliotovy pasti pro stromové savce a netopýří sítě a sí• ové pasti na netopýry. Odchyt by měl být prováděn oprávněnými odborníky. Jones et al. (1996) obsáhle diskutují celou škálu existujících technik pro odchyt středních až velkých savců; doporučujeme tento text před zahájením prací důkladně pročíst. Provádění výzkumů je třeba přizpůsobit době a způsobu rozmnožování dotčených druhů.

Zjiš• ování přítomnosti středních a velkých savců je zpravidla vhodnější provádět méně násilnými metodami. Základní metodou je zde použití „vlasových trubiček“. Jde o plastové trubičky, navnaděné vhodným lákadlem, opatřené lepicí páskou. Živočich se o ně ve snaze dosáhnout na návnadu otírá a na pásku se přitom nalepí trocha srsti, kterou lze poté odebrat k rozboru.

Další nenásilnou metodou, užitečnou zejména při určování kryptických druhů, je průzkum trusu. Sběr a určování trusu velkých suchozemských savců dává užitečný obraz o druzích, využívajících studovanou lokalitu, i o jejich distribuci na ní. Obzvláště přínosný může být výzkum trusu predátorů, nebo• trus obsahuje kosti, srst, šupiny a peří některých jiných živočichů z dané lokality. Rozbor trusu je složitý proces a může být prováděn jedině zkušeným odborníkem.

2.6 OBOJŽIVELNÍCI A PLAZI

Rozhodujícím faktorem při průzkumu plazů a obojživelníků je denní doba, protože rozšíření těchto studenokrevných živočichů i jejich aktivitu ovlivňuje teplota. U plazů stěžuje výzkum jejich vysoká pohyblivost a velká diverzita.

Pro účely ekologického hodnocení se průzkum plazů provádí nejčastěji formou přímého pozorování podél transektu, vedoucího přes různé typy stanoviš• , nebo prostřednictvím padacích pastí, položených v souřadnicovém systé-

mu uvnitř celého studovaného území. Techniky průzkumu obojživelníků jsou velmi dobře shrnuty v literatuře (viz Heyer et al., 1994, pro obsáhlý popis všech aspektů monitorování a měření obojživelníků, které zahrnují úplnou druhovou inventarizaci, zvukové transekty, odchyt do pastí, sběr larev).

2.7 SUCHOZEMŠTÍ BEZOBRATLÍ

Již i velmi omezený průzkum odhalí řadu jedinců, které je nutné nejprve determinovat, což vyžaduje specialisty, zejména pokud požadujeme determinaci až do úrovně druhů. Před provedením průzkumu bezobratlých je důležité stanovit jeho cíle, podle nichž se řídí druh a úroveň použitých technik. Cílem může být vytvoření úplného seznamu druhů (nepříliš realistické, nebo• jde o činnost časově velmi náročnou), reprezentativní seznam indikačních druhů pro veškerá vegetační společenstva na lokalitě, seznam pozoruhodných (vzácných) druhů nebo klasifikace společenstev bezobratlých pomocí indikačních druhů.

Brooks (1993) doporučuje položit si následující otázky, jež by si měl každý zodpovědět ještě před zahájením jakéhokoli průzkumu: kde a kdy sbírat, kolik vzorků čeho, jaká metoda sběru bude použita. Ideální rozvržení způsobu sběru by mělo odrážet stupeň diverzity stanoviště a na druhé straně by měl sběr být proveditelný z hlediska vynaloženého úsilí a času. Měl by se provádět v ročním období, kdy se většina druhů hmyzu nachází v adultní fázi životního cyklu (což minimalizuje problémy s juvenilními jedinci), musí se však v průběhu roku opakovat, přičemž mimořádnou pozornost je třeba věnovat počasí. Za normálních okolností se pozornost věnuje mimořádným, reprezentativním (reprezentujícím typ stanoviště/vegetační typ) nebo indikačním druhům. Techniky sběru u bezobratlých popisují Morris, Thurling & Shreeve (1995); patří mezi ně přímé pozorování a determinace, procházení transektem, chytání sí• kou, odběr svrchní vrstvy půdy, sběr s povrchu listů a různé metody odchytu do pastí pro pozdější určování a analýzu za pomoci padacích, vytřásacích, lepicích, vodních, světelných nebo jiných speciálních pastí.

2.8 ANALÝZA DAT A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

Analýza dat musí být provedena již v počátečních etapách plánování ekologické hodnotící studie, aby bylo zajištěno, že shromážděné údaje budou moci být využity při hodnocení okolností, které se objeví během fáze stanovování obsahu a rozsahu dokumentace.

Všeobecně lze konstatovat, že není možné, proveditelné ani ekonomické zkoumat rozhodující proměnné prostřednictvím vysbírání celé populace v zájmové oblasti (Winer et al., 1991, Underwood, 1997); vzorky je proto nutné odebírat objektivním způsobem, při němž předpokládáme, že reprezentují danou populaci. K vyhodnocení míry spolehlivosti toho, že vzorky skutečně reprezentují celou populaci a poskytují tak dobrý podklad pro rozhodování, používáme statistické metody.

Přes svoji relativní složitost umožňují statistické testy odborníkovi odhadnout, zdali rozdíly mezi vzorky odrážejí skutečnou odlišnost mezi jednotlivými přístupy či zda jde pouze o náhodný efekt. Kritickým krokem celého procesu je definování hypotéz, jež lze potom testovat. Green (1979) a Underwood (1990) podávají dobré přehledy postupů při statistickém testování v ekologii. Ve většině ekologických studií se používají dva základní typy testů:

- univariantní, kde je testována hypotéza o jediné závislé proměnné a její vztahy k jedné nebo více nezávislým proměnným;
- multivariantní, kdy se provádí shlukování skupin objektů na základě jejich podobnosti nebo nepodobnosti (Clarke, 1993).

V rámci každého z těchto typů testů existuje rozdělení na parametrické a neparametrické. Parametrické testy jsou založeny na měření střední hodnoty (průměru) a rozptylu (standardní odchylka) a předpokládají normální rozdělení dat. Neparametrické testy jsou založeny na řadách, u nichž se nepředpokládá pravidelné rozdělení dat. Popisy těchto metod lze nalézt v řadě učebnic, např. Siegel a Castellan (1988) a Winer et al. (1991). Tyto metody poskytují ekologům množství analytických nástrojů pro hodnocení celkové struktury zkoumaných společenstev organismů a umožňují posoudit pravděpodobnou odpověď jednotlivých konkrétních populací druhů na potenciální dopady.

Statistické testy by měly přimět vědce k provádění sběru dat na základě logického rámce tak, aby přinášeli odpověď na konkrétní specifické otázky. Čím přesnější je otázka, tím vyšší je pravděpodobnost, že získáme jednoznačný výsledek, tj. zda existuje či neexistuje rozdíl. Potenciální obtíží statistických testů je to, že bývá často složité objasnit implikace netechnického charakteru, plynoucí z jejich výsledků, rozhodujícím činitelům a zainteresovaným stranám.

3. PŘEDPOVÍDÁNÍ DOPADU

3.1 ÚVOD

Po stanovení rozsahu požadovaných prací (část 2) a popisu stávajícího suchozemského prostředí, k jehož ovlivnění může dojít (část 3), je nezbytné provést předpověď toho, co by se s tímto prostředím stalo při existenci navrhovaného projektu. Je nutné vyhodnotit i významnost předpovídaných účinků tak, aby zainteresované strany mohly srovnávat a ohodnotit předpovídané pozitivní a negativní dopady. Ty by měly být předpovězeny co možná nejpřesněji a tak, aby východiska pro předpovědi byla zcela jednoznačná. Kdekoli je to možné, předpovědi by měly být prezentovány takovým způsobem, aby je bylo možné testovat, nebo• výstupy testů lze potom přímo propojit s monitorovacím programem.

3.2 VSTUPY PRO PREDIKCI DOPADU

Předpovídání odpovědi (pokud vůbec nějaká bude) rozhodující proměnné na vyrušování může být obtížné a pokud chybějí podrobné vědecké informace, vyžaduje přístup s využitím principu předběžné opatrnosti. Pro předpovídání šíře pravděpodobných dopadů je zapotřebí, aby byly splněny následující podmínky:

- ekologové mají být dobře seznámeni s podstatou navrhovaného záměru včetně způsobu provedení, činností při výstavbě a časového harmonogramu;
- musí být provedeny podrobné předpovědi fyzických a chemických změn (často za pomoci dalších specialistů), které nastanou v důsledku navrhovaného záměru;
- musí existovat popis stanoviš• a zvolených rozhodujících proměnných;
- je zapotřebí vědět, jakým způsobem budou rozhodující proměnné odpovídat na navrhovaný druh vyrušování;
- je nutné znát působení podobných projektů z jiných míst; a
- je zapotřebí vědět o dřívějších, stávajících nebo jiných schválených projektech v okolí, které mohou způsobovat spolu s hodnoceným projektem interaktivní nebo kumulativní dopady.

3.3 METODY PREDIKCE DOPADU

Předpovídání dopadu navrhovaného projektu by se mělo dít prostřednictvím strukturovaného rámce (viz Morris & Therivel, 1995; Thomas, 1998). K tomu je nutné, aby byl identifikován typ dopadu – zpravidla uváděný v podobě

- přímých a nepřímých účinků;
- krátko- a dlouhodobých účinků;
- účinků výstavby, provozu a likvidace;
- izolovaných a interaktivních účinků; a
- kumulativních účinků.

Používanými metodami jsou:

Přímá měření; např. území nebo stanoviš• zničených či ovlivněných, relativních ztrát v populacích druhů, stanovištích a společenstvech.

Obrazové, sí□ové a systémové diagramy; identifikují následné řetězce dopadů, vyvolané dopadem přímým; nepřímé dopady lze označovat jako sekundární, terciární apod. na základě příčinné souvislosti jejich vzniku. Systémové diagramy jsou lepší než diagramy sí• ové, pokud jde o ilustrování vzájemných vztahů a cest působení vlivů (viz CEQ 1997, str. A-13 – A-18).

Kvantitativní predikční modely; poskytují matematicky odvozené předpovědi, založené na datech a předpokladech o síle a směru dopadů. Modely mohou extrapolovat předpovědi, jež souhlasí s dřívějšími i současnými údaji (analýzy trendů, scénáře vývoje, analogie, při nichž se přenášejí informace z jiných vhodných lokalit), i provádět intuitivní předpovídání. Normativní přístupy k modelování pracují s obráceným pořadím, kdy se vychází od požadovaného výstupu a hodnotí se, zda navrhovaný projekt tyto cíle naplní (viz Morris a Therivel, 1995, str. 132 – 138, a CEQ 1997 str. A-19 – A-23). Pomocí některých z běžně užívaných modelů se předpovídá šíření znečiš• ujících látek ve vzduchu, půdní erozi, ukládání sedimentů v proudu i kyslíkový deficit ve znečištěných řekách.

Geografické informační systémy (GIS) jsou využívány k vytváření modelů prostorových vztahů, jako je překrývání vrstev, nebo k mapování oblastí a lokalit, citlivých k likvidaci stanoviš• . GIS představují kombinaci počítačové kartografie, ukládání mapových údajů a řídícího databázového systému, ukládajícího atributy typu využití pozemků nebo svažitosti. GIS umožňuje, aby uložené proměnné byly předváděny, kombinovány a velmi rychle analyzovány. (Viz Dodatek D, Morris a Therivel, 1995)

Informace z předchozích podobných projektů; mohou být užitečné, zejména pokud byly provedeny kvantitativní předpovědi a jejich výsledek byl monitorován v praxi.

Expertní stanoviska a úsudky; vyplývající z předchozí praxe a jednání.

Popis a korelace: fyzické faktory (vodní režim, hluk), které mohou mít přímý vztah k rozšíření a početnosti druhů. Je-li možné předpovědět budoucí fyzické podmínky, lze na tomto základě předpovědět i budoucí početnosti.

Analýza únosné kapacity (viz CEQ, 1997, str. Q-33 – A-36) sestává z identifikování prahové hodnoty stresu, pod níž se ještě mohou udržovat funkce populací a ekosystému. Analýza nosné kapacity zahrnuje identifikaci potenciálně limitujících faktorů a vyvinutí matematických rovnic, popisujících kapacitu zdroje nebo systému v podobě prahové hodnoty, vyvolané každým z limitujících faktorů.

Ekosystémová analýza (viz CEQ 1997, str. A-37 – A-42). Cílem tohoto postupu je vytvořit široký regionální pohled v holistickém rámci. Ekosystémová analýza má tři základní principy: (1) akceptace pohledu na ekosystémy na „krajinné úrovni"; (2) použití řady indikátorů včetně dat na úrovni společenstev a ekosystémů a (3) vzetí v úvahu množství interakcí mezi ekologickými komponentami, jichž je zapotřebí k udržování funkcí ekosystému.

4. HODNOCENÍ VÝZNAMNOSTI

Hodnocení je proces, při němž je vyhodnocována důležitost nebo významnost dopadu projektu/plánu (negativního či příznivého). Ve většině případů se jedná o rozhodnutí, vycházející z řady faktorů; lze je však dosáhnout i objektivnějším způsobem za použití daných kritérií a standardů. Glasson et al. (1999) věří, že hodnocení by mělo být často spíše jednodušší a pragmatické, než založené na složitých a důkladně propracovaných analýzách. Hodnocení významnosti bude vycházet například z následujících faktorů:

- charakteru a viditelné hodnoty ovlivněného prostředí;
- šíře, prostorového rozsahu a trvání očekávané změny;
- schopnosti prostředí pružně se vyrovnat se změnou;
- míry spolehlivosti, s jakou lze přesně předpovídat změny;
- existence strategií, programů, plánů apod., které lze použít jako kritéria;
- existenci environmentálních standardů, vůči nimž lze porovnávat návrh (např. standardy kvality ovzduší, kvality vody apod.);

- stupně veřejného zájmu a zájmu na příslušných environmentálních zdrojích a dalších záležitostech, spojených s navrhovaným projektem;
- možností zmírňování dopadů, trvalé udržitelnosti a reverzibility.

Při alternativním přístupu je třeba specifikovat, co za konkrétních okolností představuje významný dopad. Tento postup byl použit v Austrálii na základě zákona Australského svazu o ochraně životního prostředí a ochraně biodiverzity z roku 1999. Kritéria významnosti bývají stanovována různě pro různé typy přírodních jevů, např. pro vyhlášené ramsarské mokřady, ohrožené druhy a ekologická společenstva, která jsou na úředním seznamu, mořské prostředí a podobně. Například pro ramsarský mokřad je dopad významný, jestliže:

- jsou zničeny nebo změněny části území mokřadu
- dojde k rozsáhlé nebo měřitelné změně jeho přirozeného hydrologického režimu (např. změny v době, trvání a frekvenci období, kdy podzemní a povrchové vody proudí do a z mokřadu)
- je významně ovlivněno stanoviště nebo životní cyklus původního druhu, závisícího na tomto mokřadu
- dojde k rozsáhlé nebo měřitelné změně ve fyzicko-chemickém stavu mokřadu (např. změna salinity, znečištění, hladiny živin, teploty, zákalu apod.)
- do mokřadu jsou zavlečeny invazívní druhy.

Podobně pro oficiálně uznané migrující druhy je dopad považován za významný, pokud:

- mění (včetně fragmentace, změny režimu vypalování, změny oběhu živin nebo hydrologického cyklu), ničí nebo izoluje oblast se stanovištěm, významným pro přežití druhu
- dojde k zavlečení invazívních druhů na významná stanoviště daného druhu
- vážným způsobem naruší životní cyklus (rozmnožování, krmení, migrační chování nebo odpočinek) ekologicky významné části populace druhu.

PRAMENY

Beanlands, G. E., Duinker, P. N. (1983) *An ecological framework for environmental impact assessment in Canada.* FEARO, Canada

Bibby, C. J. Burgess, N.D. & Hill, D. (1992) *Bird Census Techniques.* Academic Press, London.

Brooks, S. J.(1993) *Guidelines for invertebrate site surveys.* British Wildlife, 4, 283 – 286.

CEQ (Council on Environmental Quality, USA) (1997) *Considering Cumulative Effects,* Washington: Executive Office of the President, a přístupné na: http://ceq.doe.gov/nepa/nepanet.htm

Clarke, K.R. (1993) *Non-parametric multivariate analyses of changes in community structure.* Australian Journal of Ecology, 18, 117–143.

Glasson, J., Therivel, R., Chadwick, A. (1999, 2nd edition) *Introduction to Environmental Impact Assessment,* London: UCL Press

Green, R.H. (1979) *Sampling design and statistical methods for environmental biologists.* Wiley Interscience, New York.

Heyer, W.R., Donnelly, M.A., McDiarmid, R.W., Hayek, L.C. & Foster, M.S (Eds.) (1994) *Measuring and monitoring biological diversity: Standard methods for amphibians.* Smithsonian Institution Press, Washington & London.

Hegmann, G., Cocklin, C., Creasey, R., Dupuis, S., Kennedy, A. Kingsley, L., Ross, W. Spaling, H., Stalker, D. (1999) *Cumulative effects assessment practitioners guide,* Hull, Quebec: Minister of Public Works and Government Services. Též na: www.ceaa.gc.ca/publications_e/cumul/guide_e.htm

Hockin, D., Ounstead, M., Gorman, M., Hill, D., Keller, V., Barker, M. A. (1992) *Examination of the effects of disturbance on birds with reference to its importance in ecological assessments.* Journal of Environmental Management, 36, 253–286.

Hyder Consulting (1999) *Guidelines for the assessment of indirect and cumulative impacts as well as impact interactions,* Brussels: European Commission – DGXI. Též na: http://europa.eu.int/comm/environment/eia/eia-support.htm

Jones, C., McShea, W. J., Conroy, M. J., T. H. Kunz (1996) Capturing Mammals. In: *Measuring and Monitoring Biological Diversity: Standard Methods for Mammals* (Eds. Wilson, D.E., Cole, F.R., Nichols, J.D., Rudran, R., Foster, M.S.). Smithsonian Institution Press, Washington & London.

Kent, M., P. Coker (1992) *Vegetation description and analysis: A practical approach.* Belhaven Press, London.

Morris, P., R. Therivel (1995) *Methods of Environmental Impact Assessment.* UCL Press Ltd. London.

Morris, P., Thurling, D., Shreeve, T. (1995) *Terrestrial Ecology.* In: Methods of Environmental Impact Assessment (Eds. Morris & Therivel). UCL Press Ltd. London.

Siegal, S., Castellan, N.J. (1988) *Nonparametric statistics for the behavioural sciences.* McGraw-Hill, New York.

Underwood, A. J. (1990) *Experiments in ecology and management: Their logic, functions and interpretation.* Australian Journal of Ecology, 15, 365–389.

Underwood, A.J. (1997) *Experiments in Ecology; Their logical design and interpretation using analysis of variance.* Cambridge University Press, Cambridge.

Wemmer, C., Kunz, T. H., Lundie-Jenkins, G., McShea, W. J. (1996) *Mammalian Signs.* In: Measuring and Monitoring Biological Diversity: Standard Methods for Mammals (Eds. Wilson, D.E., Cole, F.R., Nichols, J.D., Rudran, R. & Foster, M.S.). Smithsonian Institution Press, Washington & London.

Winer, B. J., Brown, D. R. & Michels, K. M. (1991) *Statistical principles in experimental design.* McGraw Hill, New York.

DODATEK 2

VZOROVÉ HODNOTÍCÍ FORMULÁŘE

Tab. 1 Formulář pro zjišťovací řízení

Stručný popis projektu nebo plánu

Stručný popis lokality soustavy Natura 2000

Kritéria hodnocení

Popis individuálních prvků projektu (působících buď samostatně nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty), u nichž je pravděpodobné, že mohou dát vznik dopadu na lokalitu soustavy Natura 2000

Popis veškerých pravděpodobných přímých, nepřímých nebo sekundárních dopadů projektu (buď samostatných, nebo působících v kombinaci s jinými plány nebo projekty) na lokalitu soustavy Natura 2000 působením

- velikosti a měřítka projektu;
- záboru půdy;
- vzdálenosti od lokality soustavy Natura 2000 nebo od klíčových fenoménů lokality;
- požadavků na přírodní zdroje (čerpání vody apod.);
- emisí (do půdy, vody a vzduchu);
- požadavků na výkopové práce;
- dopravních požadavků;
- doby trvání stavby, doby provozu, délky likvidace apod.;
- ostatních prvků.

Popis veškerých pravděpodobných změn na lokalitě, vzniklých v důsledku

- redukce rozlohy stanoviště;
- vyrušování klíčových druhů;
- fragmentace stanoviš• nebo výskytu druhů;
- snížení druhové denzity;
- změny klíčových indikátorů, majících ochranářskou hodnotu (kvalita vody apod.);

Popis veškerých pravděpodobných dopadů na danou lokalitu soustavy Natura 2000 jako celek z hlediska

- interference s klíčovými vztahy, jimiž je definována struktura lokality;
- interference s klíčovými vztahy, jimiž je definována funkce lokality.

Soupis indikátorů významnosti jako výsledku identifikace výše popsaných účinků z hlediska

- ztráty (zničení)
- fragmentace
- přerušení
- vyrušování
- změny klíčových charakteristik lokality (např. kvality vody apod.)

Výpis těch prvků projektu nebo plánu (v rámci shora uvedených) nebo jejich kombinací, z nichž pravděpodobně vyplynou výše uvedené typy dopadů nebo u nichž rozměr či rozsah dopadů nejsou známy.

Tab. 2 Záznam o nezjištění významných účinků

Název projektu nebo plánu

Název a poloha lokality soustavy Natura 2000

Popis projektu nebo plánu

Souvisí projekt nebo plán přímo s managementem lokality nebo je pro něj nezbytný (uveďte podrobnosti)?

Existují další projekty nebo plány, které, budou-li hodnoceny spolu s tímto projektem, by mohly ovlivnit lokalitu (uveďte podrobnosti)?

Hodnocení významnosti účinků

Popište, proč je pravděpodobné, že projekt nebo plán (samotný nebo v kombinaci) bude mít vliv na lokalitu soustavy Natura 2000

Vysvětlete, proč tyto účinky nejsou považovány za významné

Seznam institucí, s nimiž byla věc projednána: uveďte kontaktní jména a telefonní čísla nebo emailové adresy

Výsledky projednávání

Data, shromážděná k provedení hodnocení

Kdo provedl hodnocení	Zdroje dat	Dosažená úroveň hodnocení	Kde se lze seznámit s kompletními výsledky hodnocení a vznášet k nim připomínky?

Tab. 3 Odpovídající hodnocení: Zmírňující opatření

Seznam navržených opatření	Vysvětlete, jakým způsobem opatření vyloučí negativní účinky na integritu lokality.	Vysvětlete, jakým způsobem opatření sníží negativní účinky na integritu lokality.	Doložte, jak a kým budou opatření realizována.
(i)			
(ii)			
(iii)			

Seznam navržených opatření (viz výše)	Uveďte míru spolehlivosti při odhadu jejich pravděpodobné úspěšnosti.	Uveďte časový harmonogram realizace opatření, vztažený k projektu nebo plánu.	Vysvětlete navrhovaný monitorovací program a způsob, jakým bude reagováno na případný neúspěch opatření.
(i)			
(ii)			
(iii)			

Tab. 4 Zpráva o provedení odpovídajícího hodnocení

Hodnocení účinků projektu nebo plánu na integritu lokality

Popište součásti projektu nebo plánu (samotné či v kombinaci s jinými projekty nebo plány), u nichž je pravděpodobné, že mohou dát vznik významným účinkům na lokalitu (ze zjiš• ovacího řízení)

Vypište cíle ochrany lokality

Popište, jak projekt nebo plán ovlivní klíčové druhy a klíčová stanoviště.

Uveďte veškeré nejasnosti a mezery v informacích.

Popište, jakým způsobem by pravděpodobně mohlo dojít k ovlivnění integrity lokality (podmíněné její strukturou a funkcí a cíli ochrany) projektem nebo plánem (např. ztrátou stanoviště, vyrušováním, rozdělením na dvě části, chemickými změnami, hydrologickými změnami, geologickými změnami apod.).

Uveďte veškeré nejasnosti a mezery v informacích.

Popište, jaká zmírňující opatření by měla být provedena pro vyloučení, zmírnění nebo nápravu negativních účinků na integritu lokality.

Uveďte veškeré nejasnosti a mezery v informacích.

Výsledky projednávání

Název institucí nebo osob, s nimiž bylo jednáno	Shrnutí výsledků projednání

Tab. 5: Hodnocení alternativních řešení

Hodnocení alternativních řešení

Popis cílů plánu nebo projektu	Nulová alternativa

Předvídatelné negativní účinky projektu nebo plánu na lokalitu soustavy Natura 2000 na základě odpovídajícího hodnocení

Srovnání s vybraným projektem nebo plánem

Možná alternativní řešení	Údaje o tom, jakým způsobem probíhalo hodnocení alternativních řešení	Popis relativních účinků na cíle ochrany lokality soustavy Natura 2000 (více nebo méně negativní účinky)
Alternativní umístění/trasy		
Alternativa 1		
Alternativa 2		
Alternativa 3		
Alternativní velikost a rozsah		
Alternativa 1		
Alternativa 2		
Alternativa 3		
Alternativní způsoby dosažení cílů (např. požadavky na řízení)		
Alternativa 1		
Alternativa 2		
Alternativa 3		
Alternativní metody výstavby		
Alternativa 1		
Alternativa 2		
Alternativa 3		
Alternativní způsoby provozu		
Alternativa 1		
Alternativa 2		
Alternativa 3		
Alternativní metody likvidace		
Alternativa 1		
Alternativa 2		
Alternativa 3		
Alternativní časový harmonogram		
Alternativa 1		
Alternativa 2		
Alternativa 3		

Závěry z hodnocení alternativ

Tab. 6: Stanovisko k hodnocení alternativních řešení

Popište alternativní řešení, které vyloučí nebo minimalizuje významné dopady na lokalitu soustavy Natura 2000.	Vysvětlete, v čem je navrhovaný projekt nebo plán lepší ve srovnání s ostatními hodnocenými alternativními řešeními.

Uveďte závěrečné stanovisko s vysvětlením, proč se dospělo k závěru, že v daném případě neexistují alternativní řešení, která by vyloučila snížení ochranářské hodnoty lokality soustavy Natura 2000.

Tab. 7: Záznam o hodnocení (alternativních řešení)

Projednání alternativních řešení

Seznam institucí, s nimiž bylo jednáno	Výsledky projednání	Dopad alternativ na lokalitu soustavy Natura 2000 je považován za negativní (vysvětlete)

Data, shromážděná k provedení hodnocení
Kdo provedl hodnocení
Zdroje dat
Úroveň dokončeného hodnocení
Kde jsou zpřístupněny kompletní výsledky hodnocení a kde a kdy je lze připomínkovat?

Tab. 8: Hodnocení kompenzačních opatření

Název a stručný popis projektu nebo plánu a způsobu, jakým negativně ovlivní lokalitu soustavy Natura 2000

Popis kompenzačních opatření

Hodnotící otázky	Odpovědi
Jakým způsobem byla identifikována kompenzační opatření?	
Jaká alternativní opatření byla identifikována?	
Jaký je vztah těchto opatření k cílům ochrany dané lokality?	
Týkají se tato opatření negativně ovlivněných stanoviš• a druhů, a to v proporcionálním rozsahu?	
Jak napomohou kompenzační opatření k udržení nebo zlepšení všeobecné spojitosti soustavy Natura 2000?	
Týkají se tato opatření téže biogeografické oblasti v tomtéž členském státě?	
Pokud si kompenzační opatření vyžádají použití pozemků mimo postiženou lokalitu soustavy Natura 2000, jsou tyto pozemky v dlouhodobém vlastnictví či pod kontrolou navrhovatele projektu nebo plánu nebo odpovídajícího ústředního či místního úřadu?	
Existují na lokalitě, která představuje kompenzaci, shodné geologické, hydrogeologické, půdní, klimatické a další místní podmínky jako na lokalitě, negativně ovlivněné projektem nebo plánem?	
Poskytují kompenzační opatření funkce, srovnatelné s těmi, na nich byla založena kritéria výběru původní lokality?	
Jaké doklady existují o tom, že tato forma kompenzace bude v dlouhodobém pohledu úspěšná?	

Tab. 9: Zápis o hodnocení (kompenzačních opatření)

Jednání o kompenzačních opatřeních

Seznam institucí, s nimiž bylo jednáno	Výsledek projednávání	Kompenzační opatření jsou považována za přijatelná	Kompenzační opatření nejsou považována za přijatelná

Údaje, shromážděné k provedení hodnocení

Kdo provedl hodnocení
Zdroje dat
Úroveň hodnocení
Kde se lze seznámit s úplným zněním hodnocení a vznášet k němu připomínky?